Нацрт Трговачког законика за Краљевину Југославију, 1933.

Садржај

А.

Текст Нацрта

I

Други део. Трговачка друштва и тајно друштво

Четврта глава. Друштво са ограниченом одговорношћу

Први Отсек. Општа наређења

Други Отсек. Права и дужности другара:

1. Основни улози
2. Накнадне доплате
3. Зајмови другара
4. Удели у друштву

Трећи Отсек. Организација друштва са ограниченом одговорношћу:

1. Скупштина
2. Пословође (Управа)
3. Надзор

Четврти Отсек. Рачуноводство

Пети Отсек. Измена правила:

1. Општа наређења
2. Повишење основне главнице
3. Снижење основне главнице

Шести Отсек. Престанак друштва:

1. Престанак
2. Ликвидација
3. Спајање

Седми Отсек. Претварање

Осми Отсек. Одговорност:

1. Одговорност за штету
2. Кривична одговорност и одговорност за неред

Девети Отсек. Прелазна и завршна наређења

II

Други део. Трговачка друштва и тајно друштво

Шеста глава. Страна трговачка друштва

Б.

Образложење Нацрта

I

Други део. Трговачка друштва и тајно друштво

Четврта глава. Друштво са ограниченом одговорношћу

Увод

Први Отсек. Општа наређења

Други Отсек. Права и дужности другара:

1. Основни улози
2. Накнадне доплате
3. Зајмови другара
4. Удели

Трећи Отсек. Организација друштва са ограниченом одговорношћу:

1. Скупштина
2. Пословође (Управа)
3. Надзор

Четврти отсек. Рачуноводство

Пети Отсек. Измена правила:

1. Општа наређења
2. Повишење основне главнице
3. Снижење основне главнице

Шести Отсек. Престанак друштва:

1. Престанак
2. Ликвидација
3. Спајање

Седми Отсек. Претварање

Осми Отсек. Одговорност:

1. Одговорност за штету
2. Казне

Девети Отсек. Прелазна и завршна наређења

II

Други део. Трговачка друштва и тајно друштво

Шеста глава. Страна трговачка друштва

I Опште примедбе

1. Домаће право
2. Наука
3. Страно законодавство и нацрти

II Предлог за наређење шесте главе

B.

Упити

Други део. Трговачка друштва и тајно друштво

Четврта глава. Друштво са ограниченом одговорношћу

7(497.1)
1 јануара 1942 год.
891-(4)

МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

НАЦРТ ТРГОВАЧКОГ ЗАКОНИКА

ЗА КРАЉЕВИНУ ЈУГОСЛАВИЈУ

ПАРТИЈЕ О ДРУШТВИМА СА ОГРАНИЧЕНОМ ОДГОВОРНОШЋУ И О СТРАНИМ ТРГОВАЧКИМ ДРУШТВИМА

А. ТЕКСТ НАЦРТА
Б. ОБРАЗЛОЖЕЊЕ
В. УПИТНИ ТАБАК

33083
МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ

БЕОГРАД
ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
1933

A.

ТЕКСТ НАЦРТА

I

ДРУГИ ДЕО

Трговачка друштва и тајно друштво

IV ГЛАВА

Друштво са ограниченом одговорношћу

1 ОТСЕК

Општа наређења

§ 460

ПП 425, Б 71, А 61, Н 13, Ф 1, 2, Л 389, П 2, Пн 1, 2, Ш 766, 698, И 86, М 1.

Појам

(1) Друштво са ограниченом одговорношћу има правилима одређену главницу (основна главница), у којој сваки другар учествује са по једним улогом (основни улог). Основни улози не морају бити једнаки.

(2) Другари су друштву обвезни само на давања и друге чинидбе одређене правилима, а сем тога сваки другар у погледу основних улога одговара друштву до износа основне главнице и за улоге осталих другара. За обавезе друштва другари не одговарају.

(3) Друштво са ограниченом одговорношћу је трговачко друштво, без обзира на предмет предузећа.

§ 461

Примена наређења о деоничким друштвима

(1) Уколико на појединим местима ове главе није изречно друкчије наређено или уколико друкчије не произлази из самога сходног примењивања, у наређењима II дела 3 главе, наведеним у овој глави, ваља разумети:

на место деоничког друштва друштво са ограниченом одговорношћу,

на место оснивача другара, који је учествовао у оснивању друштва,

на место деоничара другара,

на место деонице, ако се ради о уплати по деоници, основни улог, иначе удео,

на место првенствене деонице првенствени удео,

на место ужитничке деонице ужитнички удео,

на место управе пословође,

на место деоничке књиге књигу удела,

на место броја деоница висину основног улога.

(2) Уколико се у наређењима из II дела 3 главе, наведеним у овој глави, измене или допуне чине у њој, те измене и допуне подразумевају се и тада, кад је на другом месту ове главе наређење из 3 главе наведено без изречног позивања на те измене и допуне, сем ако на том месту није друкчије наређено

§ 462

ПП 366, 425, Б 1, 71, А 1, 61, Н 1, 13, Ф 1, 2, Л 389, П 2, Пн 1, Ш 766, И 88, 147, М 1, 6.

Предмет предузећа. Дозвола

(¹) Предмет предузећа друштва са ограниченом одговорношћу не могу бити послови осигурања, банкарски и мењачки послови као ни примање новца на улог.

(²) О дозволи за оснивање и о поступку за давање дозволе вреде наређења §§ 225 и 226.

§ 463

ПП 367, Б 2, А 4, Н 2, Ф 4, Л 390, П 3, Пн 3, Ш 676, И 89, М 2.

Облик правила

(¹) Правила друштва са ограниченом одговорношћу морају бити састављена у облику јавнобележничког акта (§ 52 односно § 58 Закона о јавним бележницима од 11-IX-1930, „Службене новине" бр. 220—LXXVII—472).

(²) Пуномоћник може у састављању Правила учествовати и за властодавца потписати их само на основу пуномоћија, којим је изречно овлашћен за тај одређени посао и на коме је потпис властодавца надлежно оверен. Пуномоћије се мора приложити јавнобележничком акту.

(³)И овде сходно вреде наређења § 234 став 3 о симултанском оснивању.

§ 464

ПП 368, Б 3, А 4, Н 3, Ф 9, Л 390, Пн 5, Ш 767, И 89, М 3.

Законска садржина правила. Принудност законских наређења

(¹) Друштвена правила морају садржавати:

1 фирму и седиште друштва;

2 предмет предузећа;

3 висину основне главнице;

4 предмет и износ улога сваког другара.

(²) Наређења § 224, т. 1 до 6, 9, 11 до 17 о другим одредбама правила вреде и овде; то важи и за одредбе о јачем ограничењу преноса удела но што Закон прописује, о обавези накнадних доплата и о нарочитим узроцима престанка друштва односно престанка чланства.

(³) Од наређења овог законика у погледу друштава са ограниченом одговорношћу може бити отступања само где и у колико Закон изречно допушта.

§ 465

ПП 369, 70, Б 4 до 8, А 5, 6, 6а, Н 3, 4, 5, Ф 6, 8, 11, Л 1025, 391—393, П 2, 5, Пн 2, Ш 768—770, 931, И 15, 119—121, 148, 151, М 17, 18.

Седиште. Основна главница. Улози

(¹) За седиште друштва вреде наређења § 227.

(²) Основна главница не сме бити мања од 100.000.— дин.

(³) Најмање четврти део основне главнице мора бити уплаћен у готовом новцу. Али ако је друштву једина сврха продужење предузећа које постоји већ пет година, и ако друштво оснују само последњи ималац (саималац) предузећа са својим брачним другом, децом (усвојеном децом, пасторчадма), зетовима или снахама, ово наређење вреди само за онај део основне главнице, који се има прибавити на други начин а не урачунавањем вредности предузећа на износе основних улога поменутих другара. Ако се друштво за наведену сврху оснује за годину дана после смрти имаоца или саимаоца предузећа, њихови наследници равни су поменутим својацима.

(⁴) Наређења 2 и 3 реченице претходног става сходно вреде, под наведеним условима, и онда када се друштво оснује са једином сврхом продужења двају или више предузећа.

(5) Поједини основни улог не сме бити мањи од 5.000.— динара, а његов износ мора бити дељив са 1.000.

(6) Ни један другар не може при оснивању друштва преузети више основних улога.

§ 466

ПП 370, Б 9, А 66, Н 5, Ф 8, Л 392, П 5, Пн 7, Ш 769, И 119 до 121, М 11, 18, 28.

Улошци у стварима. Набавке при оснивању. Особене користи, накнаде и награде

(1) Основни улог, који се не уплаћује законским платним сретствима, вреди само уколико је правилима изречно допуштен.

(2) У погледу уложака у стварима, набавки при оснивању, особених користи, накнада и награда сходно вреде наређења § 230 став 1 с тим, да у њима предвиђени подаци морају бити унесени у правила.

(3) Давањем особених користи, накнада и награда не сме се смањити основна главница; накнада или награда не може се рачунати на основни улог.

§ 467

ПП 371, Б 10, А 7, Н 42, Л 392, Пн 8, М 19.

Трошкови оснивања

Накнада трошкова оснивања од друштва може се захтевати у границама највећег износа, који је правилима одређен за трошкове оснивања, и то само до износа стварно учињених трошкова.

§ 468

ПП 372, Б 6, А 8, Н 3, Л 392, 393, Пн 28, Ш 770, И 151, М 3, 31.

Друге чинидбе

(1) За чинидбе сем за основни улог другари су обвезани само уколико су предвиђене правилима.

(2) Поред основног улога новчане чинидбе могу бити само у виду доплатка за првенствене уделе и у виду накнадних доплата.

(3) За споредна повремена неновчана давања вреде наређења § 285. Та наређења сходно вреде и за друге чинидбе, сем накнадних доплата.

§ 469

ПП 375, Б 12, А 10,Н 7, Ф 7, Л 394, П 4, Пн 3, Ш 768, И 148.

Уплате на основне улоге. Означавање основне главнице

(1) Пре уписа друштва у трговачки регистар мора, ако основна главница не прелази 100.000 динара, на сваки основни улог, уколико се има учинити у новцу, бити уплаћена бар половина, а за онај део основне главнице, који прелази 100.000 дин. бар једна четвртина.

(2) Ове уплате као и, у целости, улошци у стварима морају бити учињени тако, да је друштву од тренутка његовог уписа у трговачки регистар обезбеђено трајно слободно располагање новцем односно другим предметима улога.

(3) За означавање основне главнице вреде наређења § 291.

§ 470

ПП 374, 375, Б 13, 14, А 9, 10, Н 7, 8, Ф 7, Л 391, 394, П 4, 5, Пн 3, 149, Ш 771, И 95, 105, 106, М 7, 8, 9.

Пријава за упис у трговачки регистар

(1) Друштво се уписује у трговачки регистар на основу пријаве, потписане од свих особа, које су постављене за пословође.

(2) Пријави ће се приложити у изворнику или надлежно овереном препису:

1 правила у три примерка, а у четири примерка, ако је за оснивање друштва потребна дозвола;

2 списак другара, који садржи породично и рођено име, занимање и пребивалиште сваког другара, износ његовог основног улога и износ уплате на њега;

3 изјава, да су основни улози, уколико их треба уплатити готовим новцем, уплаћени са износима, наведеним у списку другара и да је испуњено наређење § 469 став 2;

4 списак свих пословођа и чланова надзорног органа, у коме ће се навести породично и рођено име, занимање и пребивалиште, а ако су странци и држављанство, и коме ће се приложити, уколико они нису постављени правилима, надлежно оверено посведочење постављења;

5 дозвола, ако је потребна за оснивање друштва;

(3) Спискове сви пословође, а изјаву сви пословође и сви другари потписаће пред судом, уколико њихови потписи нису већ надлежно оверени. Пословође потписаће фирму пред судом или поднети надлежно оверен потпис фирме.

§ 471

ПП 373, 376, 377, Б 11, 15, 16, А 2, 11, 12, Н 7, 10, 11, Ф 12, 13, 14, 20, Л 390, 394, Пн 10, 12, Ш 771, 772, 774, И 96, 107, М 12, 13.

Упис. Правни постанак. Објава. Начин објављивања

(1) За испитивање пријаве, за упис у трговачки регистар, за правни постанак друштва и за одговорност из пословања пре уписа као и за објаву уписа сходно вреде наређења §§ 250 до 253, став 1.

(2) Извршени упис суд ће објавити. Објава мора садржавати све што се уписало у регистар.

(3) Ако се друштво за шест месеци од дана, када је састављен јавно-бележнички акт о правилима, не пријави за упис у трговачки регистар, правила губе обавезну снагу.

(4) У погледу начина објављивања сходно вреде наређења § 260, но с тим, да ће се објављивање другарима вршити препорученим писмима, ако правилима није друкчије прописано.

§ 472

ПП 423, 424. Б 106, 69. 70, А 87. 43, 59, 60, Н 76 (61, 62), 12, 59, Ф 9, 15, Л 394, Пн 11, Ш 773, И 108, М 14, 15.

Престанак друштва због повреде наређења о оснивању

За престанак друштва због повреде наређења о оснивању сходно вреде наређења §§ 255 до 258.

§ 473

Упис подружнице у трговачки регистар

За упис подружнице у трговачки регистар сходно вреде наређења § 259, с тим да се пријави у случају § 259 т. 2 прилаже по један примерак прилога поменутих у § 470, став 2, т. 1, 4 и 5; наређење § 470 став 3 вреди и овде.

2 ОТСЕК

Права и дужности другара

1 Основни улози

§ 474

ПП 426, Б 72—75, Н 19, А 63, Ф 7, Л 410, П 7, Ш 749, И 119 до 121, М 28.

Уплата основних улога

(1) Сваки другар је дужан, да свој основни улог потпуно уплати према закону, правилима и скупштинским закључцима.

(2) Уколико правилима није друкчије одређено, сви су другари дужни да новчане уплате на основне улоге изврше у сразмери основних улога, који се имају уплатити новцем.

(3) Наређења § 278 став 3, 4 и 5 сходно вреде и овде.

(4) Не вреде никакви придржаји ни ограничења при преузимању или плаћању основних улога.

§ 475

ПП 427, Б 76, А 64, Л 411.

Позив за уплате

(1) Ако правила не садрже посебне прописе, који дају већу сигурност за обавештење, пословође препорученим писмима позивају на даље уплате на основне улоге који још нису потпуно уплаћени.

(2) У тим позивима мора бити календарски означен дан доспелости, а поред тога мора се другарима изречно скренути пажња на законске и правилима одређене последице неблаговремене уплате.

(3) Свако позивање за даље уплате на још неуплаћене основне улоге пријавиће се, уз навод траженог износа, ради уписа у трговачки регистар. Пријаву ће потписати сви пословође; суд ће упис објавити.

§ 476

ПП 428, 429, 432, Б 77, 78, 83, А 65, 66, 69, Н 20, 21, Л 412, П 7, Ш 795, И 245, 246.

Неблаговремена уплата. Лишење другара права из удела

(1) Другар, који на време не учини уплату на основни улог, дужан је платити законске камате за задоцњење. Тражење веће штете није искључено, осим ако је правилима предвиђена уговорна казна. Камате због задоцњења урачунавају се у уговорну казну, ако правилима није друкчије одређено.

(2) Другару, који уплату није учинио благовремено, пословође могу, одређујући даљи рок за уплату, препорученим писмом запретити искључењем из друштва. Рок се рачуна од дана предаје писма пошти и не може бити краћи од месец дана. Ако се искључењем запрети више но једном другару, рок мора бити за све једнак.

(3) Све другаре, који уплату не изврше пре истека поменутог рока, пословође ће искључити из друштва и о томе их известити препорученим писмима. Против искључења другар се може обратити регистарском суду за осам дана од пријема тога писма. Суд решава у ванпарничном поступку, пошто претходно саслуша друштво и изврши потребно извиђање.

(4) Искључењем другар губи сва права из удела и сва давања учињена у име основног улога, али он остаје и даље обавезан за потпуну уплату основног улога, а за уплату, коју није учинио благовремено и због које је искључен, одговара пре осталих другара.

(5) Тужба подигнута против другара због тога, што није на време учинио уплату, не спречава примену наређења става 2 до 4.

§ 477

ПП 431, Б 80, 81, 82, Н 23, А 68, Л 414, П 7, Ш 796.

Уновчење удела

(1) Друштво може удео искљученог другара продати на јавној дражби преко особе, која је власна за предузимање таквих дражби, или преко регистарског суда у ванпарничном поступку, а може га по одобрењу регистарског суда или по предлогу искљученог другара продати и испод руке по цени, која није нижа од вредности удела према последњем билансу; друкчије уновчење допуштено је само са пристанком свих другара и искљученога.

(2) Добијени износ употребиће се, пошто се покрију трошкови продаје односно уновчења, камате због задоцњења и уговорна казна, на измирење заосталих оброка. Преостатак предаће се другару, али не преко износа његових ранијих уплата.

§ 478

ПП 430, Б 79, Н 22, А 67, Л 413, П 6, 7, Ш 797.

Одговорност претходника

(1) За износ, који искључени другар није уплатио на основни улог, са каматама задоцњења, друштву одговарају и претходници искљученог другара, који су у књигу удела као другари били уписани у току последњих пет година пре но што је искљученом другару био послат позив за уплату.

(2) Друштво ће непосредног претходника позвати препорученим писмом да уплату изврши. У писму ће му саопштити искључење следбеника и дати му рок од месец дана, рачунајући од дана предаје писма пошти. Правилима се овај рок може скратити до осам дана. О позиву и року друштво ће раније претходнике обавестити препорученим писмима.

(3) Ранији претходници одговарају само у толико, уколико њихови следбеници уплату не изврше у датом им року .

(4) Претходник који плати заостали износ или на крају преостали део тог износа, добија удео искљученог другара, ако тај удео није продат односно уновчен по § 477.

§ 479

ПП 433, Б 84, А 70, Н 24, Л 413, 415, Ш 798.

Одговорност другара

(1) Друштво може, по свом избору, поступити прво по § 477 па онда по § 478 ,или обратно, без обзира на то, да ли је тужило искљученог другара.

(2) Ако и уколико се основни улог не може наплатити ни од искљученог другара ни по § 477 ни по § 478, као и онда, када скупштина, у којој су претстављене три четвртине основне главнице са већином од три четвртине датих гласова закључи, да друштво не тужи искљученог другара и да се не поступи по § 477 или § 478, односно ни по § 477 ни по § 478, остали ће другари, изузев онога који је удео прибавио по § 477, мањак допринети у сразмери својих преузетих основних улога. Уколико се ти износи не могу наплатити од појединх другара, разделиће се на остале другаре у сразмери њихових преузетих основних улога. Ако удео није продат, другари стичу у сразмери, у којој су допринели покрићу мањка, право на део добити и ликвидацијског вишка, који пада на тај удео.

§ 480

Одговорност у стечају

(1) За износ још неуплаћене основне главнице, уколико је потребан за подмирење стечајних веровника у стечају друштва, другари друштву одговарају солидарно и без поступка по §§ 477 и 478. Са другарима солидарно одговарају они претходници, чији су следбеници у току последње године пред отварање стечаја или у току стечаја били уредно пријављени за упис у књигу удела.

(2) Ови обавезници између себе имају право регреса, уколико би ко на основу солидарне одговорности платио више но што би на њега пало по сразмери преузетих основних улога; за претходнике рачуна се онај износ основног улога, који су они имали.

§ 481

ПП 434, Б 85, А 71, Н 25, Л 415, 420, Ш 798.

Одговорност у случају повишења основне главнице

(1) Уколико се поступак по §§ 476 до 480 спроводи ради измирења неблаговремене уплате повишења основне главнице, не одговарају они претходници, који у време доношења закључка за повишење нису више били другари или су гласали против њега, а по §§ 479 и 480 не одговарају они другари, који су гласали против повишења.

(2) Без пристанка осталих другара и претходника и без снижења основне главнице другари и претходници не могу бити ни у целости ни делимично ослобођени од обавеза које им налажу §§ 476 став 1 и 4, 477 до 480. У случају § 480 потребан је и пристанак управитеља стечајне масе.

2. **Накнадне доплате**

§ 482

ПП 435, Б 86, А 72, Н 26, Л 416, Пн 29, Ш 799, М 29.

Обавеза накнадних доплата

(1) Правилима може бити одређено, да су сви или поједини другари дужни преко износа основних улога давати накнадне доплате.

(2) Обавеза на давање накнадних доплата мора бити правилима ограничена на одређено време и на износ, одређен по сразмери преузетих основних улога. Без тих ограничења одредбе правила о обавези накнадних доплата не вреде.

(3) Закључак о појединим оброцима накнадних доплата доноси скупштина; другари, који су обвезани на накнадне доплате, имају право гласа. Ако правилима није друкчије одређено, накнадне доплате могу се захтевати само од свих обвезаних другара и само у сразмери према преузетим основним улозима.

(4) Другар не може своје тражбине према друштву пребијати за накнадне доплате.

§ 483

ПП 436, Б 87, А 73, Н 28, Л 416, Пн 29, Ш 799, М 30.

Неблаговремено уплаћивање

(1) Ако другар на време не унесе захтевану накнадну доплату, а правилима за тај случај није што друго било одређено истовремено са увођењем обавезе накнадних доплата, примењиваће се наређења §§ 476, 477 и 478.

(2) Претходник одговара само за уплате које су захтеване докле је још био другар, и само до износа на који су накнадне доплате биле ограничене у то време.

§ 484

ПП 437, Б 88, 89, А 74, Н 30, 42, Л 416, Пн 30, Ш 799, М 33.

Враћање накнадних доплата

(1) Уплаћене накнадне доплате могу се другарима вратити, уколико нису потребне за покриће губитка основне главнице по билансу.

(2) Ако је правилима одређено, да се накнадне доплате могу захтевати и пре потпуне уплате основних улога, већ уплаћене накнадне уплате не могу се вратити у оноликом износу, у коликом је у тренутку, када би се враћање имало извршити, већ захтевана даља уплата на основни улог.

(3) Ако правила друкчије не наређују, накнадне доплате могу се вратити само свим другарима који су их учинили, и то само у сразмери њихових преузетих основних улога. Враћање се може извршити тек по истеку три месеца, пошто је друштво закључак о враћању три пута објавило у размацима од по једне недеље.

(4) У стечају друштва другари могу за своја потраживања по основу накнадних доплата бити измирени само после осталих стечајних веровника, осим ако је закључак о враћању донесен бар годину дана пре отварања стечаја, а тромесечни рок из става 3 истекао је пре отварања стечаја.

(5) Обавеза накнадних доплата не смањује се за износе који су од већ извршених накнадних уплата враћени.

3. Зајмови другара

§ 485

Враћање зајмова другарима

(1) Зајам, који је другар или његов својак (§ 343 став 1) дао друштву, у стечају друштва може се измирити само после измирења осталих стечајних веровника, а у истом реду са потраживањем другара по § 484 став 4.

(2) Ако је друштво другару зајам у целости или делимично вратило у току последње године пре отварања стечаја, другар је по захтеву управитеља стечајне масе дужан вратити што је примио, у колико је потребно за измирење других стечајних веровника, ма да не постоје услови за побијање по стечајном закону.

(3) За предмете, које је другар или његов својак (§ 343 став 1) друштву дао, не као зајам, него ма у ком виду на употребу, у стечају друштва он има у погледу потраживања стечајних веровника, која су постала после давања на употребу, разлучни или излучни захтев само, ако су давање на употребу и његов правни основ уписани у трговачки регистар и објављени. Исто вреди у погледу извршења које воде други друштвени веровници на предмете поменуте врсте (§ 36 Закона о извршењу и обезбеђењу од 9 јула 1930 г. „Службене новине" бр. 161 прилог LXII, 364). Ова наређења не вреде у погледу права која се стичу уписом у коју јавну књигу или који други јавни регистар.

(4) Ова наређења вреде и за бившег другара, који је у току последње године пре отварања стечаја престао бити члан друштва, но у случају става 3 само ако се предмет још налази код друштва.

4. Удели у друштву

§ 486

ПП 438, Б 90—92, А 75, Н 14, 15, Ф 21, Л 401, 408, Пн 2, 15, Ш 787, 792, М 1, 20.

Општа наређења

(1) Удео сваког другара у друштву опредељује се, у колико није правилима друкчије одређено, према висини преузетог основног улога.

(2) Сваком другару припада само један удео. Ако другар по оснивању друштва преузме даљи основни улог или стече друге уделе, његов се удео сразмерно повећава. Но права трећих особа, која су на ранијем или доцније стеченом уделу постојала у тренутку стицања, као и посебна права или посебне дужности другара, која су везана за ранији или доцније стечени удео, не простиру се на остали део удела.

(3) Исправе, које би се другарима издале о уделима, не могу бити преносиве индосаментом нити могу гласити на доносиоца.

(4) Не могу се издавати исправе, од чијих би подношења била зависна исплата годишњег добитка.

§ 487

ПП 389, Б 29, 30, А 26, Н 40, Л 402, Пн 22, Ш 788, И 152, М 55.

Књига удела

(1) Пословође су дужни водити књигу удела, у коју ће, чим је друштво уписано у трговачки регистар, унети породично и рођено име (фирму, назив), занимање и пребивалиште (седиште)

сваког другара, износ основног улога, који је другар преузео, колико је на њега или на накнадне доплате уплатио као и посебна права и дужности, ако су везани за тај удео.

(2) У књигу удела без одлагања ће се уписивати свака измена у погледу извршених уписа по 1 ставу, као и деоба и оптерећење удела. Искључење другара, промена ималаца на основу наређења §§ 477 и 478, као и преузимање даљих основних улога, снижење основних улога и враћање накнадних доплата уписаће пословође без одлагања и без пријаве, а остале промене, оптерећења и деобе само по пријави којег учесника и на основу уредне исправе.

(3) Пословође су дужни сваку промену код удела, изузев оптерећења, у колико та промена није видљива из које друге законом прописане пријаве за трговачки регистар, за три дана од уписа писмено доставити регистарском суду. Поред тога ће пословође регистарском суду у току јануара месеца сваке године поднети списак другара са означењем њихових основних улога, уплата и враћања. Ако у минулој календарској години није било промене, јавиће се то без новог списка.

(4) Књигу удела као и пријаве и изјаве из 3 става може у пословно време разгледати свако ко за то вероватним учини правни интерес, иначе само са пристанком друштва. О постојању правног интереса у случају спора решава регистарски суд у ванпарничном поступку.

§ 488

ПП 439, 400, Б 93, 94, А 76, 77, Н 15, Ф 22, 23, Л 401, 403, 404, 405, 406, П 6, Пн 16, 18, 20, 28, Ш 787, 789, 790, И 149, М 21, 22.

Отуђивање удела

(1) Ако правила не одређују нарочите услове, пренос удела међу другарима није ограничен.

(2) Другар, који жели удео пренети на особу која није другар, мора га, означујући цену и друге услове, прво преко друштва понудити другарима. Друштво ће о томе препорученим писмом обавестити остале другаре. Ако се за месец дана ни један другар не пријави као прибавилац или ако се јавио а посао се не закључи за даљи месец дана, другар слободно располаже својим уделом, у колико правила не одређују нарочите услове. Ако се јави више другара и међу њима и преносиоцем не дође до споразума о томе, ко ће преузети односно колико ће ко преузети удела, удео ће се међу њих поделити у сразмери њихових преузетих основних улога.

(3) Удели, за које је везана дужност по § 468, не могу се ни у ком случају пренети без пристанка друштва.

(4) Кад је пристанак друштва услов за пренос, а друштво га не да другару, који је основни улог потпуно уплатио, или ако другар без довољно разлога одбије пренос удела на особу, коју му именује друштво, регистарски суд може по предлогу тога другара или друштва, а по саслушању пословођа, у ванпарничном поступку допустити пренос.

(5) Ако се удео, за чији је пренос потребан пристанак друштва, има продати у извршењу или стечају, суд ће удео проценити и о дозволи продаје и процени обавестити и друштво и веровнике, који су дотле стекли судску пленидбу удела, као и оне особе, којима, према књизи удела, на том уделу припада које стварно право. Процена није потребна, ако се поменуте особе, обвезник односно управитељ стечајне масе и друштво сложе о цени преузимања. Ако за 15 дана од дана када је друштво обавештено удео не преузме за цену, која достиже процену или цену преузимања, други који другар или која друга особа, на коју пристане друштво, удео ће се продати по наређењима закона о извршењу и обезбеђењу односно стечајног закона, а купцу није потребан пристанак друштва.

(6) За пренос потребан је јавнобележнички акт; то вреди и за споразуме, којима се другар обавеже, да ће пренети удео. За пренос по §§ 477 и 478, за продају по наређењима закона о извршењу и обезбеђењу односно стечајног закона, за залагање удела,

давање службености на њему као и за уступање појединих имовинскоправних захтева из удела и за давање поменутих стварних права на њима јавнобележнички акт није потребан.

§ 489

ПП 439, Б 93, А 76, Н 15, Л 404, Пн 19, Ш 790, И 149, М 25.

Пренос путем наслеђа

(1) Пренос путем наслеђа на брачног друга и децу, усвојену децу, пасторчад, зетове и снахе не може се ограничити.

(2) За пренос путем наслеђа на друге особе може се правилима одредити, да је прибавилац дужан удео уступити којему другару или особи, коју означи друштво; наређење § 488 став 4 сходно вреди без обзира, да ли је основни улог потпуно уплаћен. Ако друштво за месец дана, пошто је сазнало за прибавиоца путем наслеђа, овога не позове, да уступи свој удео, престаје дужност уступања.

§ 490

ПП 441, Б 96, А 78, Н 15, Ф 23, Л 403, П 6, Пн 21, 23, Ш 789, И 149, М 23, 24.

Упис преноса. Одговорност прибавиоца

(1) Пренос удела према друштву има учинак од тренутка, када га који учесник друштву пријави на основу уредне исправе. Правна делања друштва према преносиоцу или преносиоца према друштву пре пријаве преноса у погледу односа између друштва и другара вреде и за прибавиоца.

(2) Од пријаве преноса прибавилац је обавезан као другар. За чинидбе, које су дотле доспеле, солидарно одговарају друштву претходник и прибавилац; ови захтеви против претходника застаревају за пет година од дана пријаве.

§ 491

ПП 442, Б 97, А 79, Н 17, Л 407, П 5, Пн 17, 18, 21, Ш 791, И 150, М 26.

Деоба удела

(1) Делови удела могу се правним послом међу живима преносити само ако правила то допуштају, и само са пристанком друштва. Но правила могу, изузев случај из § 468, одредити да за пренос делова другим другарима као и за деобу међу сасследницима другара није потребан пристанак друштва.

(2) Пристанак мора бити писмен, у њему морају бити означени преносилац, прибавилац и износ основног улога који прелази на прибавиоца.

(3) Наређења § 488 став 4 и § 489 као и наређења о најмањем износу основног улога и његовој дељивости са 1000 вреде и код деобе удела.

(4) Део удела на особу, која није другар, не може се пренети пре но што истече година дана од уписа друштва у трговачки регистар. Исто вреди и за обавезу, по којој би се део удела имао пренети на особу која није другар.

§ 492

ПП 442, Б 100, А 58, Н 34, Л 418, Пн 34, Ш 803, М 36.

Првенствени и ужитнички удели

(1) За одређене уделе правилима се могу везати посебна права. У погледу таквих удела сходно вреде наређења § 270 став 2 и 3 о првенственим деоницама с тим, да се на место укупног износа првенствених деоница подразумева укупни износ основних улога на којима се оснивају првенствени удели.

(2) За друштво са ограниченом одговорношћу сходно вреде наређења § 273 о ужитничким деоницама с тим, да се за права

из ужитничких удела не могу издавати исправе које би гласиле на доносиоца или би биле преносиве индосаментом.

§ 493

ПП 444, Б 99, А 81, Н 33, Л 418, Пн 25, Ш 803, М 35.

Прибављање сопствених удела

Наређења § 290 о прибављању сопствених деоница сходно вреде с тим,

1) да на место у § 290 став 2 и 5 наведених ,вреде §§ 476, 479, 519, 527, а § 399 не вреди.

2) да § 290 став 2, тач. 1 не вреди.

§ 494

ПП 445, Б 101, 102, 103, А 82, Н 29, 30, Ф 34, Л 417, П 5, Пн 31, 32, 68, Ш 800, И 125, 126, 89, М 31, 32.

Враћање улога. Права другара

За друштва са ограниченом одговорношћу сходно вреде

1) у погледу враћања улога наређења § 284;

2) у погледу права имаоца и саимаоца удела наређења § 286 став 1, 3 и 4 и § 287, с тим, да се добитак, ако правила друкчије не одређују, дели по сразмери уплаћених основних улога.

§ 495

ПП 446, Б 104, А 83, Н 31, 32, Ф 35, Ш 802, И 125, 126, Пн 33, М 33, 34.

Противпрописна примања

(1) За противпрописна примања сходно вреде наређења § 288.

(2) У колико се противпрописна исплата не може наплатити ни од примаоца ни од пословоћа и у колико је уплатом смањена основна главница, за мањак одговарају сви другари у сразмери преузетих основних улога. Што се од појединих другара не може наплатити, разделиће се на остале по сразмери њихових преузетих основних улога.

(3) У стечају друштва ова обавеза осталих другара вреди само у толико, у колико је остваривање потребно за измирење стечајних веровника.

(4) Од ових обавеза обвезници не могу бити ослобођени ни у целости ни делимично.

3 ОТСЕК

Организација друштва са ограниченом одговорношћу

1. Скупштина

§ 496

ПП 399, Б 41, 43, А 34, 36, П 45, 48, Ф 26, Л 395, П 15, 12, Пн 56, Ш 775, И 154, М 37, 42.

Скупштина. Писмено гласање.

(1) О правима деоничара на скупштини вреде наређења § 292.

(2) Правилима може се предвидети да се закључци о свима или о појединим предметима место на скупштини доносе писменим гласањем. У том случају другарима ће се доставити писмени тачно одређени предлози и дати им примерен рок за одговор. Глас другара који у року не одговори, убраја се у гласове противне предлогу. Но по захтеву другара, који претстављају бар десети део основне главнице, мора се и о тим предметима решавати на скупштини.

(3) У случајевима, у којима је за ваљаност скупштинског закључка потребно посведочење од јавног бележника, потписи другара на изјавама о гласању морају бити оверени, а јавни бележник мора посведочити, да је на основу тих изјава донесен закључак.

§ 497

ПП 401, 402, Б 43, А 36, 37, Н 49, 50, Ф 29, Л 395, П 14, 12, Пн 58—61, Ш 776, И 154, М 43—45.

Сазивање скупштине

У погледу сазивања и места скупштине, права мањине и случајева, у којима се скупштина сазива, сходно вреде наређења §§ 293, 294 и 205 с тим да предлагачи, ако предлогу прописно не удовоље пословође или надзорни одбор (§ 294 став 2 и 3), могу скупштину сазвати сами, а тако сазваној скупштини претседава другар кога скупштина изабере релативном већином гласова.

§ 498

ПП 400, Б 42, А 35, Н 46, Л 396, П 12, Пн 27, 57, Ш 777, И 158, М 37.

Надлежност скупштине

(1) У погледу надлежности скупштине вреде наређења § 296 став 1 и 4, а поред тамо наведених предмета скупштина ће решавати и о позивању на уплате за накнадне доплате и о њиховом враћању.

(2) О накнадним набавкама (§ 296 став 1 тач. 5) пословође су дужни да поднесу извештај, који одговара наређењима о извештају оснивача у погледу набавки при оснивању (§ 230). Извештај ће потписати сви пословође и сви чланови надзорног одбора и сауговорач. Наређења § 296 став 1, тач. 5 и овога става вреде три године од уписа друштва у трговачки регистар, но она не вреде, у колико је промет са непокретнинама предмет самога предузећа.

§ 499

ПП 403, Б 45, 46, 47, А 38, Н 51, Ф 27, Л 395, П 14, Пн 61—64, Ш 776, И 154, М 45, 74, 75.

Поступак до отварања скупштине

(1) За садржину и објаву сазива сходно вреде наређења § 297, став 1 реченица 1 и став 2, но с тим, да се сазив мора објавити тако, да од дана последње објаве, односно предаје писма пошти остане бар десет дана.

(2) За допуњавање дневног реда сходно вреде наређења § 298 с тим, да се тронедељни и десетодневни рок замењује са 7 дана и 4 дана, а предлагачи могу, у случају 3 става, и сами објавити предлог као предмет дневнога реда.

(3) За ограничење решавања скупштине дневним редом сходно вреди § 299;

за скупштину без сазива § 300, став 1;

за доказивање права на учествовање и гласање § 301, став 1, став 3, реченица 1 и став 4.

(4) За списак и обавештавање другара сходно вреде наређења § 302, с тим,

1) да се у друштвима са не више од десет другара списак не мора састављати, ако правила то не прописују,

2) да ће, ако мањина сама сазове скупштину по § 497, списак из § 302 став 1 саставити пословође и прегледаће га особа, коју одреди мањина; а да ће га, ако пословођа нема, саставити поменута особа.

3) да се рок 14 дана у § 302, став 2 замењује роком од 7 дана.

(5) О делу основне главнице, поребном за решавање, и о поновној скупштини сходно вреде наређења §§ 303 и 304, с тим, да

се у §§ 303 став 1 и 304 став 2 десети део замењује једном четвртином.

§ 500

ПП 404, Б 48, А 39, П 47, Ф 27, 28, Л 396, П 15, 17, Пн 65 до 67, Ш 775, И 154, М 38, 46, 74.

Ток скупштине. Право гласа. Већина. Право иступања. Право на обавештавање.

(1) За ток скупштине сходно вреде наређења § 305, но наређења 3 и 4 става, у колико се односе на спискове, само за друштва са више од десет другара; за друштва са мање другара могу се та наређења прописати правилима.

(2) За заступање другара сходно вреде наређења § 306.

(3) За право гласа и његова ограничења сходно вреде наређења §§ 307 став 2 до 4, § 309 став 1 и 2, и §§ 310 до 312, са том изменом у § 307, став 1, да право гласа на скупштини другари врше у сразмери преузетих основних улога; ако правилима није друкчије одређено, сваких пуних 1000 динара преузетог основног улога даје право на један глас, али сваки другар има најмање један глас.

(4) За начин гласања сходно вреде наређења § 313;

за већину наређења § 314, с тим да се у друштвима са мање од пет другара закључци могу доносити само сагласно, и да се ограничења права гласа по §§ 310 и 311 у том случају не примењују, а да ће се, ако правилима није друкчије прописано, у случају писменог гласања (§ 496) већина, законом или правилима одређена за доношење закључака, рачунати од целокупног броја гласова, који припадају свим другарима; за доношење закључка, којим се правила мењају тако, да се уводи надзорни орган, довољна је апсолутна већина.

(5) За гласање и скупове по роду удела сходно вреде наређења § 315, став 1 и 2, за право иступања из друштва наређења § 316 с тим, да другар који у смислу § 316, став 3, реченица 1, захтева, да му се откупи његов удео, мора означити и цену. Особа, која жели купити по означеној цени удео, јавиће се пословођама и положити куповину код њих или на другом месту, које је другар одредио. Ако би се јавило више купаца, избор купца припада другару, који иступа, а друштву, када је за пренос удела потребан његов пристанак. Ако се због превисоко означене цене не јави купац, цену ће одредити поверенство, које постави регистарски суд.

(6) О праву на обавештавање и изреци већа о њему сходно вреде наређења §§ 317 до 320.

§ 501

ПП 405, Б 49, А 40, Пн 69, М 39, 42.

Записник о скупштини

(1) Наређења §§ 321 и 322 став 1 о вођењу, садржини и прегледању записника о скупштини сходно вреде с тим, да је јавнобележничко посведочење потребно само уколико то прописују наређења ове главе.

(2) Садржину закључка донесеног писменим гласањем пословође ће унети без одлагања у нарочиту књигу закључака, коју сваки другар може разгледати у пословно време и из ње узимати преписе. Поред тога без одлагања ће се препорученим писмом сваком другару послати препис уписа уз назначење дана уписа у књигу закључака. Препис ће потписати пословође.

(3) Ако је за оснивање друштва потребна дозвола, оверен препис записника односно уписа у књигу закључака послаће се без одлагања надлежној управној власти.

§ 502

ПП 406, 407, 408, Б 50, 51, 52, 53, А 41, 42, 43, 44, Н 76, П 16, Пн 70—72, Ш 775, М 40.

Поништавање закључака

(1) За поништавање закључака по тужби сходно вреде наређења §§ 323 до 326 с тим

1) да у § 323, став 2, тач. 1 наведени §§ 248 и 296 не улазе у обзир;

2) да тужбу може подићи и другар, коме у случају писменог гласања није била прописно дата прилика за гласање;

3) да се у § 324 став 1 поменути рок у случају писменог гласања рачуна од предаје препорученог писма (§ 501 став 2) пошти;

4) да суд, у случају § 324 став 2, кад друштво нема надзорног органа, постави скрбника за парницу.

(2) За поништавање закључака противних добрим обичајима вреде наређења § 327, а

за поништавање закључака по службеној дужности наређења § 328 с тим,

1. да ће виши државни тужилац поступак покренути само, ако закључак подлежи упису у трговачки регистар;

2. да се рок од месец дана за власт, која је надлежна за давање дозволе за оснивање, у случају писменог гласања рачуна од дана доставе преписа (§ 501 став 3).

(3) За одбацивање тужбе или предлога за поништај и за обуставу поступка сходно вреде наређења § 329, а

за примењивање наређења о скупштини на скупштину без сазива и на скупове наређења § 330.

2. Пословође (Управа)

§ 503

ПП 378, Б 17, А 15, Н 6, Ф 24, Л 397, 398, П 9, Пн 35, Ш 778, 779, И 153, 132, М 4, 51.

Чланство у управи

(1) Друштво са ограниченом одговорношћу мора имати једног или више пословођа (управу). Пословође морају бити физичке неограничено својевласне особе, које не морају бити другари.

(2) За чланство у управи сходно вреде наређења § 331 став 2 до 6.

§ 504

ПП 378, 379, Б 17, 18, А 15, Н 6, 38, Ф 24, Л 397, 398, 399, П 9, Пн 35, 36, Ш 778, 777, 783, И 153, 132, М 4, 62, 64.

Постављање. Јамчевина. Уклањање и удаљавање

(1) За постављање пословођа сходно вреде наређења § 332 став 1—3, с тим да пословође могу бити постављене самим правилима. Ако су сви другари правилима постављени за пословође, подразумевају се само они, који су били другари у време, када је та одредба унесена у правила.

(2) За трајање дужности и попуњавање управе сходно вреде наређења § 333, став 1, реченица 2, став 2 и 3, с тим, да се време, за које се пословође постављају, одређује правилима, но не може се одредити, да другари, који су правилима постављени за пословође, задрже то пословодство и кад престану бити другари.

(3) За јамчевину сходно вреде наређења § 334 став 1, 3, 5 и 6, с тим, да се јамчевина не може састојати из сопствених удела у друштву.

(4) За уклањање и удаљивање од дужности сходно вреде наређења §§ 335 и 336, с тим да правилима може бити одређено, да се другари ,који су правилима постављени за пословође, могу уклонити само из важних разлога, нарочито због тешке повреде дужности или неспособности за уредно вршење послова.

§ 505

Пословодство и заступство

ПП 381, 382, 383, 384, 391, Б 20, 21, 22, 23, 27, 32, А 18, 19, 20, 21, 25, 28, Н 35, 36, 37, Ф 24, Л 399, 427, П 9, Пн 37—40, Ш 778, 790, 784, И 153, 132, 133, 134, 135, М 51, 52, 59.

Сходно вреде наређења:

§ 337 о пословодству и заступству;
§ 338 о појединим дужностима;
§ 339 о управном одбору;
§ 340 о брижљивости у раду;
§ 341 о начину пословодства и заступања и
§ 342 о поверавању друштвених послова.

§ 506

ПП 387, 388, Б 26, 27, А 24, 25, Л 427, Пн 42, 43, Ш 782, И 155, М 54.

Супротност интереса у вођењу послова

Сходно вреде наређења § 343 о супротности интереса у вођењу послова и давању кредита и § 344 о забрани такмичења.

§ 507

ПП 380, 381, 390, 391, Б 19, 20, 31, 32, А 17, 18, 27, 28, Н 39, 10, 44, Л 427, Пн 150, Ш 780, 784, 785, И 108, 132, М 63.

Награда. Упис у трговачки регистар. Заменици. Легитимација

Сходно вреде наређења:

§ 345 о награди;
§ 346 о упису у трговачки регистар;
§ 347 о заменицима и
§ 348 о легитимацији.

3. Надзор

§ 508

ПП 392, Б 33, А 29, Н 52, Ф 32, Л 400, Пн 44, Ш 777, 786, И 156, М 66.

Надзорне установе

(1) Друштво са више од двадесет другара мора имати надзорни одбор, а може поред њега имати и ревизијско поверенство.

(2) Друштво са основном главницом преко 1,000.000.— динара, у којем број другара није већи од двадесет, мора имати или надзорни одбор или ревизијско поверенство, а може имати и једно и друго.

(3) Поред надзорних органа, а у случају става 2 и место њих друштво може надзор поверити и коме поузданичком друштву (§ 349 став 1).

(4) Наређење § 349 став 4, 5 и 6 сходно вреде с тим, да ће, у случају става 1 овог параграфа, регистарски суд поставити надзорни одбор, иначе ревизијско поверенство. Ревизијска удружења могу се оснивати и заједно за деоничка и за друштва са ограниченом одговорношћу.И онда, када се надзор повери ревизијском удружењу, вреди наређење 1 става.

(5) Наређења § 367 вреде с тим, да се удружења у сврху надзора могу прописати скупно за деоничка и за друштва са ограниченом одговорношћу.

§ 509

ПП 393 до 397, Б 34 до 40, А 30 до 33, Н 52, Ф 32, Л 400, Пн 45—49, Ш 777, 786, И 156, М 3, 66—72.

Број чланова. Способност. Постављање. Јамчевина. Уклањање

Сходно вреде наређења:

§ 350 о броју чланова и способности;
§ 351 о постављању и праву мањине;
§ 352 о трајању дужности и попуњавању броја чланова;
§ 353 о јамчевини;
§ 354 о уклањању чланова са дужности, с тим да друштво, чија основна главница не премаша 1,000.000. —динара и које нема више од двадесет другара, може правилима надзор поверити и једној особи, стручно способној за испитивање друштвених књига и рачуна.

§ 510

ПП 393 до 397, Б 34 до 40, А 30—33, Н 52, Ф 32, Л 400, Пн 45—49, Ш 777, 786, И 156, М 66—72.

Вршење надзора

Сходно вреде наређења:

§§ 355 и 356 о дужностима;
§ 358 о начину вршења дужности;
§ 359 о ограничењу вршења дужности и давању кредита и
§ 362 о надзорном одбору.

§ 511

ПП 393 до 397, Б 34—40, А 30—33, Н 52, Ф 32, Л 400, Пн 45—49, Ш 777, 786, И 156, М 3, 66—72.

Награда. Забрана такмичења. Заменици. Пријава регистарском суду

Сходно вреде наређења § 360 о награди као и наређења § 361 о забрани такмичења, о заменицима и о пријави регистарском суду.

§ 512

ПП 385, Б 33, А 22, Н 41, Ф 30, Л 400, Пн 44, Ш 786, 780 М 46.

Надзорна права другара

(1) У друштву, које нема надзорне установе по § 508, сваки другар има право, да се лично извештава о друштвеним стварима, прегледа књиге, списе, залихе робе и благајну друштва и да себи начини биланс. У друштву, које има надзорну установу, то право другару припада само, уколико га § 515 или правила изречно признају.

(2) Спорове између другара и пословођа у погледу вршења тог права решава регистарски суд у ванпарничном поступку по саслушању друге стране.

(3) За сарађивање деоничара у надзору вреде наређења §-а 357.

§ 513

ПП 393 до 397, Б 34 до 40, А 30 до 33, Н 52, Ф 32, Л 400, Пн 45 до 49, Ш 777, 786, И 156, М 3, 66—72.

Поузданичка друштва и ревизијска удружења

Наређења §§ 363 и 364 о поузданичким друштвима и ревизијским удружењима сходно вреде с тим, да ће суд налог по § 364 став 2 за постављење надзорног органа дати, односно поставити га друштву само ако је друштво дужно да има надзорни орган, а не би га имало.

§ 514

ПП 409 до 411, Б 54 до 56, А 45—47, П 19, Пн 52 до 55, М 47, 48.

Повереници за испитивање

([1]) Наређења § 365 о повереницима за испитивање и њиховом постављању као и § 366 о дужности повереника, испитивању и учинцима испитивања сходно вреде с тим, да другар или другари, који су предложили да суд одреди испитивање, своје уделе не могу, докле није одлучено о трошковима ревизије, отуђити без пристанка друштва.

([2]) Један или више веровника, чије тражбине достижу износ бар једне трећине друштвене основне главнице, а нису довољно обезбеђене, могу предложити регистарском суду, да нареди испитивање. По том предлогу суд може, у ванпарничном поступку, одредити испитивање, ако предлагачи приложеним потврдама или на други начин учине вероватним, да њихове тражбине постоје и да начин друштвеног пословања очито угрожава намирење њихових тражбина или да су у друштвеном пословању на штету веровника учињене непоштене радње или тешке повреде закона. Пре доношења закључка суд ће преслушати пословоће и надзорну установу. Предлагачима ће суд и без предлога друштва наредити полагање примерене јамчевине за штету, коју би друштво могло претрпети због донесеног закључка о испитивању као и од самог испитивања; у осталом сходно вреде наређења 1 става.

4 ОТСЕК

Рачуноводство

§ 515

ПП 385, 386, 445, Б 24, 25, 103, А 22, 23, 82, Н 41, 42, Ф 30, 33, Л 427, П 11, Пн 25, 41, 73—81, Ш 801, 816, И 129, 117, 158, М 31, 43, 56—58.

([1]) За рачуноводство вреде наређења о трговачким књигама из I дела 4 отсека, уколико у овој глави није друкчије прописано.

([2]) Сходно вреде:

општа наређења § 368 став 2 и 3;

наређења о пословној години § 369;

наређења о року састављања годишњих закључних рачуна, § 370, с тим, да ће се, ако друштво нема надзорне установе, препис годишњих закључних рачуна и годишњег извештаја послати бар петнаест дана пре скупштине свима другарима, који нису пословоће, а да ће им се, ако је има, бар осам дана пре скупштине послати препис извештаја надзорне установе и поменуте исправе. У сваком случају сваки другар има право, да годишње закључне рачуне, друштвене књиге и списе разгледа у пословно време у друштвеној пословници или на другом подесном месту, о којем ће се другари обавестити приликом достављања годишњих закључних рачуна и извештаја.

([3]) За процену у годишњем билансу вреде наређења § 371.

([4]) За садржину годишњих закључних рачуна сходно вреде наређења §§ 372 и 373, с тим,

1. да став 3, став 4, реченица I и став 7 § 372 и став 1 § 373 вреде само у толико у колико би Министар трговине и индустрије у споразуму са Министрима финансија и правде уредбом прописао њихово примењивање, а да ипак и без уредбе сходно вреде наређења 3 става А III, IV т. 4 у погледу сопствених удела, т. 8 и 9, Б., I, II, III, IV т. 5 и да се међу дуговима могу напосе навести дуговања другарима.

2. да се накнадне доплате не смеју уносити као актива, докле није захтевана уплата; ако се већ захтеване али још не уплаћене уносе као актива, једнак износ ће се унети у пасиву; износ већ уплаћених накнадних доплата уноће се у пасиву, уколико није употребљен за отпис односних пасивних ставака;

([5]) За извештај управе сходно вреде наређења § 374.

([6]) За саопштавање и објављивање годишњих закључних рачуна сходно вреде наређења §§ 375 и 376, с тим да ће се одо-

брени годишњи закључни рачуни и извештаји (§ 375 став 1) регистарском суду слати само уколико би то било прописано уредбом, поменутом у горњем ставу 4 т. 1.

(7) За резерве сходно вреде наређења §§ 377 став 1, 2 и 4, и §§ 378, 379;

за дивиденду наређења § 380;
за уредбе § 381 и
за последице пасивног биланса § 382.

5 ОТСЕК

Измена правила

1. Општа наређења

§ 516

ПП 413—415, Б 58—60, А 49—51, Н 53, 54, Ф 17, 31, Л 419, П 67, Пн 82, 151, 158, Ш 804, 805, И 109, 111, М 74.

За измену правила сходно вреде наређења § 383.

2. Повишење основне главнице

§ 517

ПП 416, Б 61, 62, А 52, Н 55—57, Ф 40, Л 420, 421, П 18, Пн 83—85, Ш 806, 807, М 76, 77.

Начин повишења

(1) Основна главница може се повисити само преузимањем нових основних улога на основу измене правила.

(2) Закључком о повишењу основне главнице мора се одредити износ повишења, да ли ће и како преузимаоци овог износа учествовати у чистом добитку из оне пословне године, у којој је повишена главница преузета, и колико ће се од ње уплатити пре уписа закључка у трговачки регистар. Само закључком о повишењу основне главнице може се одредити и то, да се од преузималаца износа повишења захтевају уплате преко именитог износа преузетог основног улога, као и да се за нове улоге вежу посебна права.

(3) У погледу преузимања износа, за који се основна главница повишује, сходно вреде наређења § 389; за преузимање од стране досадашњих другара одлучна је, ако нема друкчијег споразума или закључка скупштине, сразмера дотадашњих преузетих основних улога.

(4) Пословође ће другарима препорученим писмима понудити да преузму основне улоге у износу повишења, који им припада по ставу 2. У колико другар за 15 дана од предаје писма пошти не преузме тај основни улог, пословође ће га на исти начин понудити осталим другарима, а ако га ни они не преузму за даљих осам дана, пословође га могу по свом нахођењу понудити особама, које нису другари, ако правила или закључак скупштине не одређују што друго.

(5) Изјава о преузимању мора бити дата у облику јавнобележничког акта. Она мора садржавати поред износа преузетог основног улога и све друге обавезе преузимаоца, које проистичу из правила, а кад преузималац није другар, онда и изречни пристанак да постаје према правилима другар. Но ако се изјаве о преузимању дају на самој скупштини, на којој се доноси закључак о повишењу основне главнице, и ако њихова садржина одговара наређењу претходне реченице, довољно је да јавни бележник изјаве посведочи у самом скупштинском записнику.

(6) Наређења §§ 465 став 3, 4 и 5, 466 и 469 сходно вреде и у погледу износа за који се основна главница повишава. Вишак преко износа основног улога (став 2) мора бити у целости уплаћен пре уписа закључка у трговачки регистар.

(7) За доношење закључка о одобрењу уложака у стварима и набавки при оснивању приликом повишења основне главнице сходно вреде наређења § 391, с тим

1. да за извештај о улошцима у стварима и набавкама при оснивању вреде наређења § 466,

2. да на место § 395 вреди § 518,

3. да у погледу накнадних набавки на место § 296 став 2 и 3 вреди § 498 став 2.

§ 518

ПП 417, Б 63, А 53, Н 57, Ф 40, Л 420, П 18, Пн 152, Ш 806, М 78.

Упис закључка у трговачки регистар

(1) Пословође ће закључак о повишењу основне главнице пријавити за упис у трговачки регистар, чим је износ повишења основне главнице покривен преузетим основним улозима, и чим су извршене уплате, које се по закону и правилима, односно према закључку скупштине имају учинити пре уписа.

(2) Пријави ће се у изворнику или надлежно овереном препису приложити:

1. записник скупштине, која је донела закључак о повишењу, односно закључак, донесен писменим гласањем;

2. списак преузималаца повишене главнице, са означењем износа улога, који је сваки од њих преузео, и већ извршених уплата на њега, а ако је преузималац већ био другар, и са означењем целокупног износа његовог основног улога;

3. ако се ради о улошцима у стварима или набавкама при оснивању, записник скупштине, која их је одобрила;

4. исправе о податцима из § 395, став 2 тач. 4, 5, 6 и 7 но тач. 6 с тим, да се уплате новцем не морају вршити код завода из § 236.

(3) Пријаву, списак по претходном ставу тач. 2 и исправе са подацима из § 395, став 2, тач. 4 и 6 потписаће сви пословође. Суд ће прилоге задржати у регистарским списима.

(4) Пре но што се објави упис закључка о повишењу у трговачки регистар, друштво у својим пословним објавама и преписци не сме спомињати повишење основне главнице.

3. Снижење основне главнице

§ 519

ПП 418—421, Б 64—68, А 54—57, Н 58, Л 422, П 18, Пн 86, 87, 153, Ш 808, И 112, 113, М 79, 80.

(1) Сходно вреде наређења § 397 о начину и ограничењу снижења с тим, да се

1. износ основне главнице не може снизити испод 100.000.— динара, износ појединог основног улога не испод 5.000.— динара;

2. двогодишњи рок замењује једногодишњим роком, који се рачуна од доношења закључка о снижењу односно повишењу основне главнице.

(2) Сходно вреде:

за упис закључка о снижењу у трговачки регистар и за позив веровницима наређења § 398;

за упис снижења у трговачки регистар наређења § 400, изузев став 2, т. 5,

за исплату другара наређења § 401, и

за амортизацију удела наређења § 402, с тим, да ће се исправа, ако је издата о уделу, повући и поништити.

6 ОТСЕК

Престанак друштва

1. Престанак

§ 520

ПП 447, 449, Б 105, 106, 110, А 84, 88, Н 60, 61, 62, 65, Ф 5, 36, Л 121, 423, П 18, Пн 88, 89, 154, Ш 766, 809, 811, И 114, 245 до 249, М 82, 83, 87.

Узроци престанка

(1) За престанак друштва вреде наређења § 403.

(2) Сходно вреде

за престанак по закључку суда наређења § 404;
за престанак по одлуци управне власти наређења § 405, и
за упис престанка у трговачки регистар наређења § 406.

(3) Суд може по тужби једног или више другара пресудом изрећи престанак друштва, ако постигнуће друштвене сврхе, како произлази из предмета предузећа, постане немогуће или ако постоје други по друштво важни разлози за престанак. Тужба ће се поднети против друштва.

(4) По предлогу друштва суд може тужиоцима наложити полагање примерене јамчевине за штету, која друштву прети од тужбе. Тужиоци солидарно одговарају друштву за сву штету, која би му настала од злонамерно или из велике немарности подигнуте тужбе. Јамчевина ће им се вратити по истеку два месеца од дана окончања парничног поступка, ако дотле против кога од њих није поднесена тужба за накнаду штете.

(5) Регистарски ће суд на основу правноснажне одлуке по службеној дужности уписати престанак друштва, а само ће подношење тужбе као и одбијање тужбеног захтева без објаве забележити у трговачком регистру.

§ 521

Л 423, Пн 103—105, Ш 809, 811, М 36.

Престанак чланства у друштву

(1) Ако код којег другара постоје разлози из § 172, друштво може на основу закључка скупштине, који је донесен према наређењима о измени правила, тужбом захтевати, да регистарски суд изрече искључење другара из друштва. Код доношења поменутог закључка има право гласа и односни другар.

(2) Ако правила предвиђају, да другар може друштву отказати, или да друштво престаје смрћу или падањем под стечај или скрбништвом другара, остали другари могу за три месеца од дана када је друштву стигао отказ односно када је наступила која од поменутих чињеница, на скупштин закључити, да се друштво настави без тога другара. За ваљаност закључка потребан је у случају смрти пристанак наследника а у друга два случаја одобрење стечајног односно старатељског суда.

(3) Испали другар нема права на повраћај онога што је у име основног улога унео у друштво. Његов удео исплатиће се по вредности према ликвидацијском билансу, који ће се у ту сврху саставити по стању на дан када је пресуда о искључењу постала правноснажна, односно када је донесен закључак, но исплата се може извршити тек пошто је проведен поступак по § 398 став 2.

(4) Друштво је дужно припали му удео уновчити за шест месеци од исплате. Уновчење бива јавном дражбом, ако нема споразума о другом начину уновчења, односно ако нема одобрења стечајног или старатељског суда.

(5) У случају става 2 вишак продајне цене преко исплаћеног износа и трошкова продаје предаће се другару, односно његовим наследницима или стечајној маси.

(6) Ако је продајна цена нижа од исплаћеног износа са трошковима продаје, основна ће се главница без одлагања снизити за разлику и то без поновног поступка по § 398 став 2.

(7) Ако друштво припали му удео не уновчи у поменутом року, снизиће без одлагања основну главницу за износ основног улога.

§ 522

Престанак по тужби веровника

(1) Један или више веровника, чије тражбине достижу износ бар једне трећине друштвене основне главнице, могу тужбом захтевати да регистарски суд изрече престанак друштва, ако ма који биланс или макоје испитивање покаже да је пропала поред резерве једна трећина основне главнице или ако начин друштвеног пословања очито угрожава намирење њихових тражбина или ако су у друштвеном пословању на штету веровника учињене непоштене радње или тешке повреде закона.

(2) Наређења § 520 став 4 и 5 сходно вреде с тим, да ће суд осим случаја, када се тужба заснива на губитцима према билансу, и без предлога друштва тужиоцима наложити примерену јамчевину за штету, која друштву прети од тужбе, и да тужиоци солидарно одговарају друштву и члановима друштвених органа за сву штету, која би настала од злонамерно или из велике немарности подигнуте тужбе.

2. Ликвидација

§ 523

ПП 450—457, Б 111—121, А 89, 95, Н 65—74, 77, П 5, Пн 90, 91 до 102, Ш 812, И 251, 256—261, 264—267, М 82, 88—99.

Општа наређења и припрема

Сходно вреде наређења § 407;

наређења § 408 о дужности управе по престанку друштва и постављању скрбника;

§ 409 о постављању и уклањању ликвидатора;
§ 410 о позиву веровника и
§ 411 о ликвидацијском билансу и резервама,

с тим, да наређења о ликвидацији вреде и онда, када суд по тужби веровника изрече престанак друштва (§ 522).

§ 524

ПП 450—457, Б 111—121, А 89, 95, И 65—74, 77, П 5, Пн 90, 91—102, Ш 812, И 251, 265—261, 264—267, М 82, 88—99.

Спровођење и свршетак ликвидације

Сходно вреде

општа наређења § 412;
наређења § 413 о одбору веровника;
§ 414 о измирењу веровника и резервама;
§ 415 о подели имовине деоничарима;
§ 416 о непознатим веровницима и задоцнелим пријавама;
§ 417 о свршетку ликвидације и брисању друштва као и
§ 418 о правним односима после брисања друштва,

с тим, да се накнадне доплате, за чију наплату закључак није био донесен пре престанка, у ликвидацији не могу наплаћивати, ако правила друкчије не прописују, но ни у ком случају преко износа потребног за измирење веровника.

§ 525

ПП 450—457, 111—121, А 89, 95, Н 65—74, 77, П 5, Пн 90, 91 до 102, Ш 812, И 251, 256—261, 264—267, М 82, 88, 90—99.

Јавноправно тело прибавилац свих удела. Отуђење целе имовине

Сходно вреде наређења

§ 419 о јавноправном телу као прибавиоцу свих удела,
§ 420 о отуђењу целе имовине и
§ 421 о отуђењу целе имовине у ликвидацији.

§ 526

ПП 450—457, Б 111—121, А 89, 95, Н 65—74, 77, П 4, Пн. 90, 91—102, Ш 812, И 251, 256—261, 264—267, М 82, 88—99.

Продужење друштва

Наређења § 422 о продужењу друштва сходно вреде и онда, када је друштво престало по тужби веровника, а ови пристану на продужење или су измирени.

3. Спајање

§ 527

ПП 458, Б 122, А 96, Л 424, П 106 до 112, 155, Ш 812, И 252 до 255, М 100—102.

(1) За спајање друштава са ограниченом одговорношћу међу собом сходно вреде наређења § 423.

(2) Друштво са ограниченом одговорношћу може се спојити и са деоничким друштвом било тако, да је једно или друго примајуће или примљено друштво, било тако, да се оснује ново деоничко или ново друштво са ограниченом одговорношћу. Имовина примљеног друштва односно примљених друштава као целина прелази на примајуће друштво за деонице односно уделе, које примајуће друштво има дати другарима односно деничарима примљеног друштва.

(3) Наређења о најмањем износу поједине деонице односно појединог основног улога вреде и код спајања. Где је реч о деоницама, подразумевају се и удели односно улози, ако није изречно наређено што друго.

(4) Сходно вреде

за закључке о спајању наређења § 424;

за упис спајања наређења § 425, но ако је друштво са ограниченом одговорношћу примајуће друштво, а другари, односно деоничари примљеног друштва имају да учине доплатке, ови се морају извршити тако, да примајуће друштво може с њима слободно располагати од тренутка уписа спајања у трговачки регистар; да је то учињено, навешће се изречно у пријави.

(5) Сходно вреде наређења § 426 о повишењу основне главнице ради спајања, но ако је примајуће друштво са ограниченом одговорношћу

1. на место § 395, наведеног у 1 ставу § 426, примењује се § 518;

2. у погледу повишења основне главнице на место наређења 2 става § 426 сходно вреде наређења § 517 став 1 и 5 с тим, да и за износе, које другари у случају спајања преузму од укупног износа, за који се повишава основна главница, вреди наређење § 486 став 2;

(6) Сходно вреде

за заштиту веровника наређења § 427;

за спајање оснивањем новог деоничког односно новог друштва са ограниченом одговорношћу наређења § 428.

7 ОТСЕК

Претварање

§ 528

ПП 459, Б 123, А 97, Н 80, Н.Д.Д. 232, 233, Ф 41, Л 425, П* 2 до 6, Пн 113 до 115, Ш 813, М 103—105.

Закључак о претварању

(1) Деоничко друштво може се у друштво са ограниченом одговорношћу без ликвидације претворити под овим условима:

---

* Уредба претседника републике Пољске 30 децембра 1924, о претварању д.д у д. с. о. о. односи се само на д. д. која морају ликвидирати по уредби од 25-VI-1924 о д. д.; банкарска и осигуравајућа д. д. не могу се претворити у друштва са ограниченом одговорношћу.

1. скупштински закључак о претварању мора одговарати наређењима за доношење закључака о измени правила;

2. деничари ће се позвати на начин прописан законом и правилима за објаве друштва, да изјаве, да ли хоће да са делом у имовини деничког друштва, који пада на њихове деонице, учествују у друштву са ограниченом одговорношћу; позив ће се објавити три пута у размацима од најмање по недељу дана, а ако деничко друштво има само деонице на име или ако деонице нису издате, довољно је, да се деничари позову један пут препорученим писмима; рок за изјаву не може бити краћи од месец дана, рачунајући од треће објаве односно од предаје препорученог писма пошти; позивање није потребно, ако су на скупштини претстављени сви деничари; онима, који се не изјасне, да ли ће учествовати у друштву са ограниченом одговорношћу или не, једномесечни рок тече од дана скупштине.

3. у друштву са ограниченом одговорношћу учествује се основним улозима на тај начин, да деничар са делом у имовини деничког друштва, који пада на његове деонице, постане другар друштва са ограниченом одговорношћу;

4. у друштву са ограниченом одговорношћу мора учествовати толико деничара, да именити износ њихових деница износи бар три четвртине основне главнице деничког друштва;

5. ако би се вредност имовине деничког друштва при претварању имала смањити или ако би основна главница друштва са ограниченом одговорношћу имала бити мања од основне главнице деничког друштва, сходно вреде наређења § 398 став 2 и § 401;

6. у колико основна главница не би била покривена учествовањем по тач. 3. било да не учествују сви деничари у друштву са ограниченом одговорношћу, било да вредност дела у имовини деничког друштва не достиже именитy вредност деонице, мора се допунити основним улозима, које могу узети и неденичари, а који се морају готовим новцем потпуно уплатити пре уписа закључка о претварању у трговачки регистар;

7. вредност имовине деничког друштва као и удела у њој, који пада на поједину деницу, израчунаће се на основу биланса, који ће се саставити у ту сврху и у коме ће се исказати стварна вредност имовине; биланс мора бити од скупштине одобрен закључком, који одговара наређењима за доношење закључка о измени правила;

8. наређења § 465 став 2. 5 и 6 вреде и за случај претварања деничког друштва;

9. за друштво са ограниченом одговорношћу морају бити састављена правила, која у свему одговарају наређењима ове главе и постављени пословође;

10. за преузимање основних улога потребан је јавнобележнички акт изузев у случају става 2.

([2]) Правила друштва са ограниченом одговорношћу не морају бити састављена у облику јавнобележничког акта, ако се саставе на скупштини деничког друштва, а закључак о њима прописно посведочи јавни бележник. У том случају јавни бележник ће по захтеву особа, које на самој скупштини дају изјаве о преузимању основних улога, у самом скупштинском записнику посведочити те изјаве, ако њихова садржина одговара наређењу § 517 став 5.

§ 529

ПП 459 до 461, Б 123 до 125, А 97 до 99, Н 80, Н.Д.Д. 232 до 234, Ф 41, Л 425, П 1 до 7, Пн 17, 156, Ш 813, 815, М 103—105.

Упис закључка у трговачки регистар

([1]) Ако је за будуће друштво са ограниченом одговорношћу надлежан исти регистарски суд који је надлежан за деонично друштво, пријава ради уписа у трговачки регистар поднеће се том суду, а ако није, регистарском суду, надлежном за деоничко друштво. Пријаву ће потписати сви чланови управе и надзорног органа деничког друштва и сви пословође друштва са ограниченом одговорношћу.

(²) Пријави ће се, поред прилога из § 470 став 2, у изворнику или надлежно овереном препису приложити:

1. скупштински записник о претварању;

2. изјава, да су испуњени услови из § 528, став 1, тач. 2, 4, 5 и 6, биланс по § 528 став 1, тач. 7 и докази за правилност поступка по § 528 став 1, тач. 2, 4, 5 и 6; за потписивање ове изјаве вреде наређења става 1, реченица 2.

(³) Регистарски суд, који је надлежан за упис друштва са ограниченом одговорношћу, поступиће сходно наређењима § 471 став 1 и 2. Ако је надлежан и за деоничко друштво, брисаће ово у регистру уједно с уписом друштва са ограниченом одговорношћу. Кад регистарски суд, коме је пријава поднесена, није надлежан за друштво са ограниченом одговорношћу, он ће пријаву послати надлежном регистарском суду, ако по стању његовог трговачког регистра нема препреке за брисање деоничког друштва, и забележиће је у свом трговачком регистру. Брисање ће извршити пошто му стигне извештај регистарског суда, да је друштво са ограниченом одговорношћу уписано у трговачки регистар.

(⁴) Уписом претварања деоничког друштва постаје друштво са ограниченом одговорношћу. Ово је једино власно да располаже имовином дотадашњег деоничког друштва, правни односи према трећима се не мењају. У јавним књигама и регистрима, у којима су уписана права за деоничко друштво, измена фирме имаоца права уписаће се по предлогу друштва са ограниченом одговорношћу на основу извода из трговачког регистра.

(⁵) Ако се пријава по 1 ставу не учини за три месеца од дана, кога је скупштина донела закључак о претварању, закључак губи вредност. У случају § 528 став 1 тач. 5 и 6 и став 2 рок је 6 месеци.

§ 530

ПП 462, Б 126, А 100, Н 81, Ф 41, Л 425, П 5, Пн 116, Ш 814.

Права испалих другара

(¹) Деоничар, који за своје деонице није преузео основни улог или га није преузео за све своје деонице, може захтевати да му се, чим је друштво са ограниченом одговорношћу уписано у трговачки регистар, деонице, за које није преузео основни улог, новцем исплате по вредности, одређеној на основи биланса из § 528 став 1 тач. 7. Других захтева на друштвену имовину нема. Друштво са ограниченом одговорношћу може одредити рок за подизање исплате не краћи од три месеца, после чијег истека ће се новац положити код суда (§ 415 став 6), а деонице огласити неважећим и то објавити; на то ће се упозорити у позивима и писмима (§ 528, став 1 тачка 2). На основу тих деоница могу се само полићи своте, које су за њих положене код суда.

(²) То вреди и у погледу деоничара, који због недовољног броја деоница не би могли учествовати као другари друштва са ограниченом одговорношћу, ако своје деонице не споје у ту сврху или не доплате новцем износ који недостаје до најмањег законског износа основног улога, као и у погледу деоница, са чијим би урачунавањем у основни улог овај улог постао недељив са 1000, осим ако се разлика не допуни новцем.

8 ОТСЕК

Одговорност

1. Одговорност за штету

§ 531

ПП 375, 388, 389, 398, 407, 411, 416, 420, 427, 437, 455, Б 9, 14, 27, 28, 30, 40, 57, 62, 67, 76, 89, 118, А 10, 25, 26, 33, 48, 52, 56, 64, 74, 92, Н 43, 52, 57, 64, 71, Ф 8, 25, 32, Л 402, 411, П 10, Пн 119, 121 до 128, Ш 788, 816, И 127, 129, 153, 219, 256, М 1, 10, 11, 18, 41, 49, 59, 60, 61, 65, 72, 78, 81, 96.

(¹) Сходно вреде наређења

за одговорност при оснивању друштва, повишењу или снижењу основне главнице, спајању, претварању и отуђењу друштвене имовине наређења § 429;

за одговорност због несразмере противчинидбе наређења § 430;

за одговорност због изношења неистинитих чињеница при издавању исправа наређења § 432;

за одговорност за ревизију наређења § 433;

за одговорност за повреду дужности друштвених органа наређења § 434, с тим да се § 290, наведен у § 434 став 2, т. 2, замењује § 493;

за утицај измене правила на одговорност наређења § 435;

за одговорност виших функционара наређења § 436;

за одговорност за делање по налогу наређења § 437;

за одговорност за злоупотребу утицаја наређења § 438;

за одговорност заступника и заступљеника наређења § 439;

за солидарну одговорност наређења § 440;

за остваривање захтева из одговорности наређења § 441;

за учинак разрешнице, поравнања и одрицања наређења § 442;

за застарелост наређења § 443;

за одговорност друштва за заступнике наређења § 444.

(2) По § 434 став 2 одговара члан органа, којему припада управљање друштвеним пословима,

1. ако о уделима изда исправе на доносиоца или преносиве индосаментом или исправе од чијег би поднашања зависила исплата годишњег добитка;

2. ако повреди наређења § 521, став 4—7.

(3) За штету од неправилне процене уложака у стварима и набавки при оснивању одговарају, кад је процена извршена при самом оснивању друштва, сви другари и пословође, кад је извршена при повишењу основне главнице, одговарају другари, који уносе улошке у ствари или дају набавке при оснивању, и сви пословође и чланови надзорног органа, а за штету од неправилне процене накнадних набавки одговарају сви пословође и чланови надзорног органа као и другари, који их дају, уколико поједини од њих не докаже да за неправилност процене није знао ни знати морао. Но ако стварна вредност износи бар четири петине вредности према процени, одговорности су ослобођени они, који неправилну процену нису скривили намерно или из велике немарности.

2. Кривична одговорност и одговорност за неред

§ 532

(1) За кривичну одговорност и код друштава са ограниченом одговорношћу вреде наређења

§ 445 о казни за намерно оштећење;

§ 446 о казни за друге повреде закона при оснивању и у раду друштва изузев став 1, II, т. 5, но с тим, да се у ставу 1, II т. 2 реченица „да се деоничка књига или књига ужитница не води по наређењима §§ 268 и 274" замењује реченицом: „да се књига удела не води по наређењима § 487";

§ 447 о казнама за злоупотребе при гласању и руковођењу скупштином, изузев став 1 тач. 1, 2 и 3;

§ 448 о казни за несазивање скупштине;

§ 449 о казни за повреду тајне;

§ 450 о одговорности виших функционара;

§ 451 о одузимању способности за члана органа.

(2) За одговорност за неред и за поступак при кажњавању због нереда и код друштава са ограниченом одговорношћу вреде наређења § 452 изузев тачку I, и § 453 с тим,

1. да се § 268, наведен у § 452, III т. 6, замењује § 487, став 1—3;

2. да §§ 372 и 373, наведени у § 452, III т. 6, вреде са изменама из § 515 став 4;

3. да се § 390, наведен у § 452, III т. 6 замењује § 517 став 4;

4. да §§ 392 и 399, наведени у § 452, III, т. 6, не вреде;

5. да наређење § 375 став 1, наведеног у § 452 IV, о пошиљању годишњих закључних рачуна регистарском суду

вреди само, уколико би то било прописано уредбом по § 515, став 3, т. 1.

(3) И за друштва са ограниченом одговорношћу вреде наређења § 454 о примењивању кривичног законика и кривичног судског поступка и § 455 о односу оштете и новчане казне.

(4) Уколико дело није кажњиво по § 445, строгим затвором најмање месец дана и новчано до 200.000.— динара казниће се ко с умишљајем о уделима изда или пристане, да се о уделима издаду исправе на имаоца или преносиве индосаментом или исправе од чијег би подношења била зависна исплата годишњег добитка; § 446 став 2 и 3 вреде; за дело учињено из нехата казниће се затвором до шест месеци или новчано до 50.000 динара.

(5) По § 452 казниће се због нереда, уколико дело не потпада под наређење §§ 445 до 449, ко је као члан којег друштвеног органа или ликвидатор крив за повреду наређења §§ 493, 501 став 2 и 3 или 521 став 7.

(6) Где је у наведеним наређењима из III главе употребљен израз

„ова глава", подразумева се глава IV,

„деоничко друштво", подразумева се друштво са ограниченом одговорношћу, изузев у § 451,

„деоничар", подразумева се другар,

„оснивач", подразумева се другар, који је учествовао у оснивању друштва,

„деоница" или „привременица", подразумева се удео.

9 ОТСЕК

Прелазна и завршна наређења

§ 533

Ступање у живот наређења о друштвима са ограниченом одговорношћу. Стара друштва. Измена правила.

(1) За ступање у живот наређења ове главе вреде наређења § 456, с тим, да се § 29 став 3 замењује § 29 став 4.

(2) За стара друштва са ограниченом одговорношћу и за измену њихових правила сходно вреде наређења § 457, став 1 до 3, с тим, да за друштва из § 457 став 1 није потребна дозвола по § 225, али у колико би она у случају оснивања потпадала под § 225, или у колико им је за оснивање по ранијим прописима била потребна дозвола, за њих вреде остала наређења која се тичу таквих друштава, но наређења § 405 на њих се неће примењивати осим ако би изменила предмет предузећа или би, и без те измене, у пркос поновљених опомена власти, надлежних за давање дозволе, вређала прописе закона или правила, а угрожени су јавни интереси (§ 226 став 2).

(3) На друштва, поменута у § 457 став 1, не примењују се, уколико су у противности са прописима досадашњих закона и уредаба о друштвима са ограниченом одговорношћу или са досадашњим правилима, наређења:

из 1 отсека (општа наређења) §§ 462 до 471, изузев § 469 став 3 и § 471 став 4;

из 2 отсека (права и дужности другара) §§ 476 до 479, 482 до 484, 488 до 492, 494 тач. 2, и

из 3 отсека (организација, скупштина) § 500 став 3, према којему, ако правилима није друкчије одређено, сваких пуних 1000 динара преузетог основног улога даје право на један глас,

уколико се ова наређења из 2 и 3 отсека тичу основних улога, који су у тренутку обнародовања овог законика већ преузети или основних улога, за које је основна главница већ повишена, а закључак о повишењу већ је уписан или по облику и садржини уредно пријављен ради уписа у трговачки регистар; то вреди и за уделе на основу таквих основних улога.

(4) Наређења § 459 о необавезној измени правила вреде с тим, да код повишења основне главнице не мора бити достигнут најмањи износ основне главнице (§ 465 став 2).

§ 534

Наређења, која без измене правила вреде за стара друштва са ограниченом одговорношћу

(') И за друштва из § 457, став 1 вреде од дана обнародовања овог законика без закључка о измени правила, ова наређења:

I. Из 1 дела овога законика наређења наведена у § 458 I, с тим, да на место § 29 став 3 вреди § 29 став 4;

II Из ове главе:

из 1 отсека (општа наређења) наређења § 469, став 3, § 471 став 4, и § 472, с тим, да се противзаконитост оснивања или правила цени по законским прописима, који су за друштво вредели у време кад је друштво било по облику и садржини уредно пријављено ради уписа у трговачки регистар;

из 2 отсека (права и дужности другара) наређења § 475 став 2 и § 480 с тим, да на место § 477 и 478 вреде одговарајући досадашњи прописи;

§§ 481 и 485, а то само за зајмове, уговорене или дате после обнародовања овог законика;

§ 487, с тим, да на место §§ 477 и 478 вреде одговарајући досадашњи прописи;

наређења §§ 493 и 495;

из 3 отсека (организација, скупштина) наређења §§ 496 став 2, 498 и 500, изузев у њему наведене §§ 313 до 316 и са изузетком по § 533 став 3;

§ 501 и § 502 с тим, да се разлози за поништавање скупштинских закључака цене по прописима, који су у важности у време доношења закључака;

из 3 отсека (организација, пословође) наређења § 331 став 5 и 6, наведеног у § 503, но став 6 само уколико се односи на став 5;

§ 336, наведеног у § 504, § 340, наведеног у § 505, § 506;

из 3 отсека (огранизација, надзор) наређења § 508 с тим,

1. да друштво за три месеца мора увести одговарајућу надзорну установу, ако је већ нема,

2. да § 367, наведен у § 508, став 5 вреди само уколико је за оснивање била потребна дозвола по досадашњим прописима или би била потребна по § 225;

§ 350, став 2 наведен у § 509;

§ 358, став 3; §§ 359 и 362, наведени у § 510; § 361, наведен у § 511; §§ 512, 513 и 514;

из 4 отсека (рачуноводство) наређења § 515 с тим

1. да не вреде у ставу 2 и 7 наведени §§ 369, 370, 377, 378 и 379 став 2, и

2. да се овлашћење дато у погледу друштава за чије би оснивање била потребна дозвола, односи само на друштва, поменута у § 225, као и на она, за чије је оснивање дозвола била потребна већ по досадашњим прописима;

из 5 отсека (измена правила) наређења §§ 516, 517, изузев став 3 и 4,

§§ 518, 519, изузев § 402, наведен у § 519, уколико закључак скупштине о измени правила пре дана обнародовања овог законика није већ уписан у трговачки регистар или већ ради тога, по облику и садржини уредно, поднесен суду, с тим, да у погледу дела основне главнице, који мора бити претстављен на скупштини, као и у погледу већине вреде одредбе досадашњих закона и правила, докле се правила не саобразе овом законику, а ако таквих одредаба нема, наређења овог законика;

из 6 отсека (престанак) наређења

§§ 520, 521 и 522;

§ 523 с тим, да од § 407 став 2 вреди у погледу наређења претходних отсека ове главе само у колико се та наређења по претходним ставовима на стара друштва примењују без закључка о измени правила;

§§ 524, 525, 526;

§ 527, уколико закључци скупштина о спајању пре дана обнародовања овог законика, нису уписани у трговачки регистар или тога ради, по облику и садржини уредно, поднесени суду;

из 7 отсека (претварање) наређења §§ 528 до 530, уколико закључак о претварању пре дана обнародовања овог законика није већ уписан у трговачки регистар или ради тога, по облику и садржини уредно, поднесен суду;

из 8 отсека (одговорност) наређења §§ 531 и 532, ако дело није учињено пре обнародовања овог законика односно пропуштање још траје на дан обнародовања овога законика.

(2) За наређења, побројана у 1 ставу, вреди наређење § 222, уколико из 1 става не произлази што друго.

(3) Наређења 3 и ове главе, на која се позива које од наређења, наведених у 1 ставу, а сама нису наведена у 1 ставу, вреде без измене правила, уколико досадашњи закони и правила у том погледу не садрже никакву одредбу, односно, ако би закони или правила садржавали коју одредбу, у толико уколико су принудне природе и само у оним предметима, којих се тичу наређења, побројана у 1 ставу.

II.

ДРУГИ ДЕО

Трговачка друштва и тајно друштво

VI ГЛАВА*

Страна трговачка друштва

§ 546

И 294, Л 679, М д. с. о. о. 109.

Примењивање наређења шесте главе

(1) У колико државним уговорима или посебним законским прописима за поједине врсте друштава са извесним предметом предузећа није наређено што друго, за страна трговачка друштва вреде наређења ове главе.

(2) Наређења ове главе примењиваће се на страно друштво, било да је трговачко по овом законику било по законима државе којој припада.

(3) Наређења ове главе о деоничким друштвима примењиваће се и на страна командитна деоничка друштва, с тим, да у погледу одговорности лично одговорних другара вреде наређења о одговорности другара јавног трговачког друштва.

(4) За страна трговачка друштва, чији облик није уређен овим закоником, сходно ће се примењивати наређења, која вреде за трговачка друштва најсроднијег облика. Сродност се цени нарочито према начину како другари уносе своје улоге у друштво, према начину и обиму одговорности другара за друштвене обавезе и према организацији. Ако се страно друштво на тај начин не може подвести ни под један од облика трговачких друштава овог законика, оно у смислу ове главе важи као деоничко друштво.

§ 547

Пур 1,**) Л 232, 235, 676, И 292, 293, Н (28), С 92 (337, 338, 465), Ацес. нар. I, Адсоо 107, 109, Ху 211, Бгдсоо 127, 129.

Припадност

(1) Трговачко друштво, чије је седиште уговором другара или правилима одређено у месту ван Краљевине, у смислу ове главе припада држави, у којој му је то седиште.

(2) Кад се, у случају става 1, седиште друштва не налази у Краљевини, оно ипак важи као домаће, ако се из места у Краљевини стварно управља његовим предузећем. Докле се оно не саобрази, према свом облику, наређењима овога законика, Министар трговине и индустрије обуставиће му пословање у Краљевини и одредити му рок, у коме се има саобразити. Ако се друштво не саобрази у том року, Министар ће наредити ликвидацију оног дела предузећа, који се налази у Краљевини. За ликвидацију сходно вреде, према облику друштва, наређења овог законика.

---

* Глава V већ је била раније достављена на мишљење — примедбе.

** Уредба од 20-XII-1928.

(3) Трговачко друштво, чије седиште није одређено уговором другара или правилима, важи, да припада држави, у којој се налази место, из кога се стварно управља његовим предузећем.

§ 548

Л 235, 677.

Правно постојање. Способност. Одговорност

Правно постојање и правна и делатна способност страног трговачког друштва као и његова одговорност за противправна дела цене се по законима државе, којој друштво припада, но делатна способност не може бити већа, а одговорност не може бити мања од оне, коју законски прописи Краљевине признају односно налажу домаћим друштвима истог или сродног облика и предмета предузећа, нити се може страно друштво, у погледу правних послова, које је склопило или које би имало испунити у Краљевини, позивати на своју неспособност, ако се на њу не би могло позивати ни домаће друштво истог или сродног облика и предмета предузећа.

§ 549

Пур 2, Л 235, 677, И 293, С 92 (337, 468), Ацес. нар. I, IV, VII, Адссо 114, 108, Ху 221, Бгдсоо 128, Д 74, 77.

Пословање. Узајамност

(1) Страно трговачко друштво може и без нарочитог допуштења, било преко својих заступништава (подружница, агенција, претставништава и сл.) било на други начин, у границама своје способности вршити, према свом облику и предмету свога предузећа, све послове, стицати сва права, преузимати све обавезе и слободно приступати судовима и другим властима у Краљевини под истим условима као и домаћа друштва истог облика и предмета предузећа, и то у границама узајамности.

(2) У свом пословању у Краљевини страно трговачко друштво потчињава се законским прописима и властима Краљевине.

(3) У сумњи о постојању узајамности, домаћа власт обратиће се свом надлежном министарству за мишљење. Оно ће га дати по споразуму са Министарством правде. Мишљење је за власт обавезно.

(4) Своје правно постојање и обим своје способности у случају сумње или оспоравања има да докаже страно друштво.

(5) За страно друштво, чије је заступништво уписано у трговачки регистар, у погледу послова, које је склопило или које би имало да испуни у Краљевини, важи да правно постоји и да има делатну способност као домаће друштво истог или сродног облика и предмета предузећа, ма да по законима државе, којој припада, не би правно постојало или не би имало поменуту способност.

§ 550

Пур 3, 4, 6, 8, 10, Л 234, 236, 678, 679, И 293, Н 101, (28), С 92 (338, 463, 465), Ацес. нар. I, Адсоо 107, 108, Ху 210, 211, Бгдсоо 127, 128, Мдсоо 106, Д 76, 78.

Заступништво. Оснивање

(1) Своје заступништво у Краљевини страно трговачко друштво пријавиће ради уписа у трговачки регистар регистарском суду, надлежном према седишту заступништва и према облику друштва.

(2) Пријави ће се приложити:

1. препис правила односно уговора другара, оверен од надлежног посланства или конзулата Краљевине и то у три, а у случају т. 5 у четири примерка; ако се по законима државе, којој друштво припада, не захтева писмен уговор, место преписа уговора приложиће се уверење надлежног посланства или конзулата Краљевине, да друштво постоји, ко су му другари и како одговарају за друштвене обавезе;

2. списак особа, којима је у заступништву поверено заступање друштва у Краљевини (претставници), са означењем њиховог породичног и рођеног имена, занимања, пребивалишта и

држављанства; уз списак поднеће се и доказ да су те особе уредно постављене по правилима односно по споразуму другара и законским прописима државе, којој друштво припада;

3. оверен препис одобрених годишњих закључних рачуна и извештаја управе и надзорне установе за последње три пословне године односно од када друштво постоји, уколико је то могуће према облику друштва и законским прописима државе, којој друштво припада;

4. код деоничких друштава и код друштава са ограниченом одговорношћу оверен (т. 1) препис закључка скупштине, да се то заступништво има основати, и уверење надлежне стране власти, да је закључак правоваљан;

5. ако би за оснивање деоничког друштва или друштва са ограниченом одговорношћу по законима Краљевине била потребна дозвола, оверен препис дозволе за оснивање заступништва;

6. за деоничко друштво, ако оно у држави, којој припада, не постоји већ три године, оверен препис извештаја оснивача, ревизора и повереника (§ 249 став 2 т. 6), уколико је то могуће према законским прописима државе, којој друштво припада.

([3]) Пријаву и прилог из т. 3 потписаће, пред судом, сви чланови управе односно другари, ако њихови потписи већ нису надлежно оверени. Претставници потписаће фирму пред судом или поднети надлежно оверен потпис фирме (§ 551 став 1 т. 2).

([4]) Од прилога састављених на страном језику поднеће се оверени преводи, уколико није друкчије допуштено државним уговорима.

([5]) Одредбе државних уговора о олакшицама у погледу оверавања страних исправа у погледу тих држава вреде и за оверавања прописана у овој глави.

§ 551

Пур 5, 9, Л 235, 240, 678, 679, И 295, Н 291 (28), С 92 (338, 465), Адсоо 108, 110, Ху 212, Бгдсоо 128, 130, Мдсоо 106, Д 75, 78.

Испитивање пријаве. Упис. Објава

([1]) За испитивање пријаве, за упис у трговачки регистар и за објаву уписа регистарски ће суд сходно примењивати наређења овога законика с тим,

1. да се код деоничких друштава и код друштава са ограниченом одговорношћу, ако друштво у држави, којој припада, већ постоји бар три године, у регистар не уписују и не објављују наводи из § 251 став 2 т. 7 као ни имена оснивача друштва;

2. да се фирма друштва мора уписати и објавити са додатком, из кога се види којој држави припада друштво;

3. да се поред седишта друштва у држави, којој оно припада (§ 547 став 1 и 3), упише и објави и седиште заступништва у Краљевини;

4. да се упишу и објаве име, занимање и пребивалиште сваког претставника као и начин заступања, ако је различит од начина заступања, предвиђеног овим закоником за одговарајући облик трговачких друштава; држављанство претставника уписаће се и објавити само ако је он странац;

5. да се код заступништва, за чије је оснивање потребна дозвола, упишу и објаве ограничења, која би произлазила из дозволе.

([2]) Пре уписа заступништва у трговачки регистар страно друштво у Краљевини не сме пословати преко заступништва.

§ 552

С 92 (456), Адсоо 111, Бгдсоо 131, 132, Мдсоо 106.

Више заступништава

Ако би страно трговачко друштво једновремено основало више заступништава у Краљевини, у пријави за упис ће означити, које ће заступништво у погледу пословања у Краљевини вредети као главно; ако би се пак основало више заступништава једно за другим, означиће се то у пријави за упис сваког даљег заступ-

ништва. Остала вреде као подружнице главног заступништва и на њих се сходно примењују наређења овог законика о подружницама.

§ 553

Пур 5, Л 239—242, 679, И 293, С 92, 96 (338, 339, 341), Ацес. нар. IV, VI, Адсоо 107, Ху 211, 213, Бгдсоо 127, Мдсоо 106, 107, Д 76.

Претставници

(1) За свако заступништво друштво ће поставити једног или више претставника, који ће друштво у погледу тог заступништва заступати у свом његовом пословању у Краљевини. Друштво може исте претставнике поставити и за више заступништава, а претставници главног заступништва по самом закону су претставници и осталих заступништава и онда, када су за њих постављени и други претставници.

(2) Сви претставници морају трајно боравити у Краљевини. Уосталом за претставнике заступништава деоничких друштава и друштава са ограниченом одговорношћу сходно вреде наређења III односно IV главе о управи, а на претставнике јавних трговачких и њима сродних трговачких друштава сходно се примењују наређења IV главе о управи, уколико они, ако су другари, немају ширу власт заступања. Наређења о држављанству не вреде за претставнике, који су другари јавног трговачког или јавни другари командитног друштва.

(3) За обавезе настале пословањем претставника, друштво одговара целом својом имовином.

§ 554

Пур 7, 12, Л 236, 240, И 293, С 94, 95, 97, (339, 340, 457), Ацес. нар. II, III, V, Адсоо 111, 112, 114, Ху 212, 214, 216, Бгдсоо 131—133, Мдсоо 107, 108, Д 78.

Дужност страних трговачких друштава

(1) Страно трговачко друштво је дужно, да о свом пословању у Краљевини преко заступништва води и код њих трговачке књиге, и то по наређењима овог законика, а према облику друштва и предмету предузећа.

(2) Страно трговачко друштво је, сем тога, дужно:

1. да ради уписа у трговачки регистар регистарском суду пријави сваку измену правила или уговора другара, сваку измену у погледу претставника као и престанак друштва или заступништва, почетак и свршетак ликвидације, и то за два месеца од када је наступила чињеница, коју треба пријавити, и да уз пријаву поднесе потребне прилоге;

2. ако је деоничко друштво или друштво са ограниченом одговорношћу, да регистарском суду за два месеца од дана сваке поједине скупштине поднесе препис записника о њој као и препис годишњих закључних рачуна и извештаја управе и надзорне установе како за целокупно пословање друштва тако и за пословање заступништва у Краљевини; а ако би се закључци скупштине ма из каквог разлога накнадно изменили или ставили ван снаге, без одлагања јавиће се и то;

3. ако је деоничко друштво или друштво са ограниченом одговорношћу, да пријави уплате на основну главницу, извршене после уписа заступништва у трговачки регистар, као и, ако је дозволом одређен износ главнице, намењен пословању заступништва у Краљевини, измене тог износа.

(3) Чињенице, пријављене по т. 3 претходног става, уписаће се у трговачки регистар и објавити, уколико су њима измењене чињенице, уписане у трговачки регистар.

(4) У погледу прегледања поднесака по 2 ставу и њихових прилога суд ће сходно примењивати наређења, која вреде за домаћа друштва истог или сродног облика.

(5) За поднеске и прилоге, поменуте у 2 ставу, у погледу оверавања, потписивања и превода сходно вреде наређења § 550 став 2 т. 1 и 3, и став 3, 4 и 5.

(6) Правни учинци измене чињеница, уписаних у трговачки регистар, цене се у погледу заступништва и његовог пословања

искључиво према датуму и садржини уписа у трговачки регистар у Краљевини.

(⁵) Уколико за домаћа друштва постоји дужност објављивања годишњих закључних рачуна, претставници су дужни објавити их како за целокупно пословање друштва тако и за пословање заступништва.

(⁶) Ако је за оснивање заступништва била потребна дозвола, друштво мора поднеске по 2 ставу послати и надлежној управној власти; то вреди и за друге дозволом прописане пријаве, поднеске и саопштења. У случају 2 става т. 1 упис у трговачки регистар не сме се извршити, докле се не докаже, да је надлежна власт дала пристанак, уколико је он потребан по наређењима овог законика или по самој дозволи.

(⁷) Ако друштво у Краљевини има више заступништава, главно ће за сва вршити дужност из 2 и 8 става, но и у том случају подносиће се засебни годишњи закључни рачуни и извештаји за свако поједино заступништво.

§ 555

Пур 13, 14, Л 236, 679, С 98 (342, 468), Ацес. нар. VIII, IX, Адсоо 113, Ху 217, Бгдсоо 134, Мдсоо 108, Д 79.

Престанак заступништва

(¹) Заступништво страног трговачког друштва престаје кад престане друштво, кад истече рок за који је заступништво основано односно за који је дата дозвола, кад друштво или регистарски суд закључи да друштво престане или кад то одлучи власт, чија је дозвола потреона за оснивање заступништва.

(²) Поред случајева из §§ 404 односно 520 регистарски суд може по предлогу или по службеној дужности закључити да престане ма које заступништво:

1. ако се утврди, да држава, којој друштво припада, не примењује узајамност у погледу оснивања или пословања друштава тог облика или тог предмета предузећа, која припадају Краљевини;

2. ако се утврди, да је друштво у држави, којој припада, ма из ког разлога престало или да му је забрањено бавити се оним предметом предузећа, којим се бави у Краљевини;

3. ако друштво за три месеца, од када га је суд позвао, не постави претставнике заступништва по законским прописима, по правилима или по уговору другара и по дозволи;

4. ако је друштво главницу, намењену пословању заступништва у Краљевини, противно дозволи из Краљевине повукло у целости или делимично;

5. само по предлогу веровника, који докаже, да се за своје потраживање, које проистиче из пословања друштва у Краљевини, није могао наплатити; у том случају друштво не може основати ново заступништво у Краљевини докле веровника не намири или се с њим друкчије не споразуме.

(³) Ако престане главно заступништво, а друштво задржи више заступништава, оно ће одредити ново главно заступништво и пријавити га регистарском суду.

§ 556

Пур 15, Л 256, 679, С (468), Адсоо 113, Бгдсоо 134, Мдсоо 108.

Ликвидација заступништва

(¹) По престанку, изузев случајеве стечаја и спајања, ако друштво не постави друге ликвидаторе, претставници ће спровести ликвидацију заступништва.

(²) Веровници, који имају потраживања против друштва из његовог пословања преко престалог заступништва, имају у погледу измирења у ликвидацији првенство пред другим веровницима.

(³) Кад би заступништво престало услед престанка самог друштва, ликвидација може изостати, ако се заступништво са целом друштвеном имовином у Краљевини за шест месеци после престанка друштва претвори у трговачко друштво облика уре-

ђеног овим закоником и са седиштем у Краљевини или ако га у истом року са целом његовом имовином преузме које трговачко друштво или правна или физичка особа у Краљевини. У том случају ради заштите веровника који имају против друштва потраживања из пословања заступништва у Краљевини, сходно ће се применити наређења §§ 398 став 2 и 400 став 2, т. 1 до 4 и 6, с тим, да се на место управе у § 398 подразумевају дотадашњи претставници заступништва и да ће прилоге, поменуте у § 400, став 2, т. 1—4 и 6, регистарском суду поднети дотадашњи претставници заступништва заједно са новим друштвом односно оним ко је преузео заступништво са целом његовом имовином.

(4) Ликвидација може изостати и онда, када од више заступништва у Краљевини не престану сва, али у случају, кад је заступништво престало по закључку суда или по одлуци управне власти, само са пристанком суда односно управне власти.

§ 557

Л 242, И 295, С 96 (341), Ацес, нар. VI, Мдсоо 107, Д 78.

Одговорност за штету

(1) За заступништва страних трговачких друштава у погледу одговорности за штету сходно вреде наређења која вреде за домаћа друштва, према њиховом облику. Претставници и ликвидатори у погледу одговорности изједначују се са члановима управе и са ликвидаторима деоничког друштва односно друштва са ограниченом одговорношћу.

(2) Наређења о одговорности пословођа и ликвидатора друштва са ограниченом одговорношћу за штету сходно вреде и за претставнике и ликвидаторе јавног трговачког друштва или командитног друштва, уколико они, ако су другари, не одговарају строжије.

(3) Особе, које као претставници повреде наређења § 551 став 2, одговарају за штету лично и солидарно. Солидарно с њима одговара и друштво.

§ 558

Кривична одговорност и одговорност за неред

(1) Наређења §§ 445 до 455 примењују се и код страних деоничких друштава, командитних деоничких друштава и њима сродних (§ 546 став 4) друштава.

(2) Наређења § 532 примењују се и код страних друштава са ограниченом одговорношћу и њима сродних (§ 546 став 4) друштава.

(3) Наређења 1 и 2 става вреде и тада када се кривично дело или дело, које потпада под § 452 или под § 532 став 2, тиче само заступништва или је учињено само у заступништву којег од поменутих друштава или у његовом пословању.

(4) Наређења § 446 односно § 532 став 1 примењују се и тада, када је дело, поменуто у § 446 став 1, I т. 2, II т. 1, учињено пријавом, поднеском, или њиховим прилогом, прописаним у §§ 550, 552 или 554.

(5) Наређења § 452, II, III т. 2 и 5 односно § 532, став 2 примењују се и у погледу пријава и поднесака, поменутих у § 550, 552 и 554.

(6) Наређења § 452 II и III т. 2 и 5 вреде у погледу пријава и поднесака поменутих у §§ 550, 552 и 554 и за претставнике и ликвидаторе заступништва страних трговачких друштава, која нису деоничка друштва или друштва са ограниченом одговорношћу или њима сродна.

(7) По § 452 односно по § 532 став 2 казниће се због нереда, ко је као члан којег друштвеног органа, претставник или ликвидатор крив за повреду наређења § 554 став 1 о вођењу посебних трговачких књига.

(8) Ко противно дозволи (§ 555 став 2 т. 4) у целости или делимично из Краљевине повуче главницу, намењену пословању заступништва у Краљевини, казниће се по § 445 или § 446, према томе да ли постоје услови из § 445 или из § 446. Ако је дело

учињено из нехата, казниће се због нереда новчано до 50.000.— динара.

(9) Ко као претставник заступништва страног трговачког друштва послује у Краљевини пре уписа заступништва у трговачки регистар, казниће се, уколоко дело не потпада под наређења претходних ставова, због нереда новчано до 50.000.— динара.

(10) У случајевима става 4 и става 8 прва реченица претставници и ликвидатори заступништва су у погледу одговорности изједначени са члановима управе и са ликвидаторима друштва.

(11) За дела, која су кажњива по ставовима 5, 6, 7, 8 реченица 2 или по ставу 9, вреде наређења §§ 453, 454 став 1 и 455, а за дела, кажњива по ставу 8, реченица 1, вреде наређења § 451, 454 и 455.

§ 559

Прелазна наређења

Наређења § 546 став 3 и 4, §§ 547 до 556 вреде и за страна трговачка друштва, која на дан ступања на снагу овог законика, преко заступништава или на други начин, послују у Краљевини, а наређења §§ 557 и 558 вреде за њих, ако дело није учињено пре обнародовања овог законика односно ако пропуштање још траје на дан обнародовања овог законика.

Б.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I.

ДРУГИ ДЕО

Трговачка друштва и тајно друштво

IV. ГЛАВА

Друштво са ограниченом одговорношћу

У последњим деценијама прошлог века показало се на европском континенту, да до тада познати облици удруживања не дају у сваком случају довољно могућности за што целисходнији привредни рад. Персонална трговачка друштва, с једне стране, свима или бар појединим другарима намећу неограничену одговорност, коју је тешко сносити у друштву, где ниједан другар нема потпуне слободе у вођењу послова, са друге стране од вођења послова искључују оне другаре, који нису неограничено одговорни, и мало им дају права надзора над њима. Деоничко друштво намењено је у првом реду већим и великим предузећима, која према својој већој главници могу сносити прилично велике трошкове оснивања, оно се због обима и начина свога рада подвргава разним стегама, прописаним ради заштите другара и веровника. Привредна задруга махом има велики број другара, који своју сврху хоће да постигну заједничким радом, али са што мањим капиталским приносима. Савременом привредном животу је пак, поред поменутих облика, потребан и један облик удруживања, који према свом устројству може имати и већи број другара од персоналних трговачких друштава и мање но што редовно имају деоничка друштва или привредне задруге, али ограничен ризико. Једном речи, потребан је облик који могућност сарађивања другара у вођењу друштвеног предузећа спаја са ограниченим имовинским ризиком другара.

Удружење тога облика први је покушао остварити немачки закон о друштвима са ограниченом одговорношћу из 1892 године. Ма да је законодавцу пред очима било стварање удружења, у којем би другари учествовали не само капиталом него и радом у друштвеном предузећу, устројство друштва са ограниченом одговорношћу (д. с. о. о.) по том закону много је ближе деоничком друштву него ли јавном трговачком друштву, оно је у суштини деоничко друштво без деоница. Ипак је закон дао могућности за развитак у правцу персоналних друштава, и у том правцу је се развијање највећим делом и кретало.

За немачким законом повели су се португалски (1901 г.), аустријски (1906 г.), који вреди у нашој Краљевини на подручју апелационих судова у Љубљани и Сплиту, и бугарски (1924 г.); сваки од њих допуњава своје претходнике према искуствима, стеченим на њиховом подручју, тако да је бугарски данас без сумње најсавршенији од закона немачког типа.

Но већ пре светског рата у Немачкој, а после рата и у другим земљама појавиле су се тужбе, да облик друштва с. о. о. често служи лакоумном оснивању несолидних предузећа и чак, да олакша преварно оштећење веровника. У последње време

и у оним правним подручјима наше земље, где тај облик друштва већ постоји, учестали су гласови, да је друштво с. о. о. показало толико лоших страна, да ваља мислити чак на његово укидање. Оно је тобоже нестална творевина; ликвидације, стечаји, принудна поравнања су тобоже на дневном реду; веровници у њима губе много.

Ма да је већ Претпредлог Трг. Зак. за Краљевину Србију питање, да ли ваља примити друштво с. о. о., решио позитивно и ма да је и ова комисија већ раније донела закључак у истом смислу, ови су је гласови потстакли, да ствар поново испита и утврди, уколико су поменута мишљења основана.

На подручју љубљанског Апелационог суда било је 1918 год. у трговачки регистар уписано фирми: трговаца појединаца 1269, јавних трг. друштава 148, командитних друштава 9, деоничких друштава 10, друштава с. о. о. 29, укупно 1465. Сразмера је била 86,6 : 10,1 : 0,6 : 0,7 : 2. Крајем 1932 године бројеви су у истом реду 2761, 393, 21, 92, 646, укупно 3913, сразмера је 70,6 : 10 : 0,5 : 2,3 : 16,5. Апсолутни укупни број порастао је за 167%, али код трговаца појединаца само за 118%, код друштава пораст износи 165,5%, 133%, 820%, 2127,6%. Број јавних трг. друштава, код којих је одговорност другара управо иста као код трговаца појединаца, сразмерно остао је исти, тако готово и код командитних друштава, несразмерно је порастао код оних облика друштава, који искључују личну неограничену одговорност. То је у тешко послератно време, са његовим честим и јаким померањем вредности новца и цена робе, и сасвим природно. Колико је већи ризико, толико мање може се код просечног човека претпостављати склоност, да целу своју имовину ставља на коцку; бегање ка ограниченом ризику није изазвано само мање солидним схватањем, мањим пожртвовањем, слабијим предузимачким духом, него сасвим неличним, стварним чиниоцима. Тиме није речено, да опште признати и познати поремећаји послератног менталитета не дејствује и на солидност привредних кругова, али нема, а приори, разлога помислити да дејствује само код чланова друштава, напосе друштава с. о. о.

Да је број друштава с. о. о. порастао толико више но број деоничких друштава, објашњава се природно тиме, што је број мањих предузећа много већи од броја оних великих, којима је у првом реду намењен и за која је у првом реду подесан облик деоничког друштва: у другим областима Краљевине, где нема друштва с. о. о., број деоничких друштава апсолутно и релативно је већи, но у тим областима чешћа су и деоничка друштва са малом основном главницом. Деоничких друштава, без банака и осигуравајућих д. д., било је крајем 1930 године у Београду 184 са просечним капиталом по 4,2 милиона, у Дринској бановини 54 (3,8 мил.), у Дунавској 145 (2 мил.), у Загребу 354 (3,1 мил.), у осталој Савској бановини 123 (4 мил.), а у Дравској 67 (6,3 мил.), у Приморској 15 (6 мил.); последње, дакле, имају мало д. д., али са већом просечном основном главницом.

Како је сразмера између броја трговаца појединаца и броја друштава толико порастла у прилог друштвима, природно је да је код њих порастао и број стечајева, ликвидација и поравнања ван стечаја, не само апсолутно, него и у сразмери према броју тих појава код трговаца појединаца. Већи број тих појава код друштава с. о. о. сам по себи без сумње пада у очи практичарима, али он није критериј за већу или мању солидност појединих облика предузећа. Критериј могу бити те појаве само, ако би несразмера међу њиховим бројем и целокупним бројем предузећа појединих облика била нарочито велика. Статистика показује да то не стоји. Од целокупног броја фирми трговаца појединаца, које су од краја 1918 до краја 1932 године биле уписане у трг. регистар у Дравској бановини 3185, отпало је у том раздобљу услед престанка самог предузећа 196, тј. 6,1%, под стечај је пало 152, тј. 4,2%; за јавно трг. друштво бројеви су 810, 185—22,8%, 19—2,3%; за деоничко друштво 119, 15—12,6%, 8—6,7%; за друштво с. о. о. 871, 156—17,9%, 45—5,2%. Ови бројеви кажу да је јавно трг. друштво, изузев стечај, најлабилнији облик, што није за чуђење, пошто је баш солидарна одговорност често разлог, да се другари разиђу. Ни у погледу стечаја друштво

с. о. о. није најнесолиднији облик, али ваља признати, да је код њега број стечајева, који се окончавају скинућем због недовољне масе за покриће трошкова поступка, сразмерно већи но код других облика.

Ни у погледу времена, које просечно протече од уписа фирме у трг. регистар до престанка предузећа из других разлога, изузев стечај, бројеви нису поразни по друштва с. о. о. Просечно време било је у годинама 1919 до 1932 за трговце појединце 3.5 година, за јавна трг. друштва 2.6 година, за деоничка друштва 4.3 и за друштва с. о. о. 3.4 године. За исто раздобље и за исте облике у погледу времена од уписа фирме до отварања стечаја бројеви су 4.3, 3, 4.7, 2.8 година; ту је друштво с. о. о. збиља на последњем месту, али јавно трг. друштво врло му је блиско.

Сразмера броја принудних поравнања ван стечаја према целокупном броју фирми разних облика била је у истом размаку времена и истом реду 3, 8%, 2.7%, 1.7% (за деоничко друштво бројеви су и сувише мали). И овде друштво с. о. о. статистички не стоји на најгорем месту, но из ових бројева не смеју се стварати далекосежни закључци, пошто је за време кад је важио аустријски закон о принудном поравнању ван стечаја владала доста повољна коњуктура, а нови југословенски закон на снази је тек две и по године.

Свакако та истраживања показују, да стање друштава с. о. о. у Дравској бановини није тако рђаво како се говори и да не постоји довољно разлога за укидање једног облика удруживања, који је у пословном свету много омиљен, јер му олакшава сношење и сувише великог ризика у данашњим приликама, и који се баш због тога, нарочито после светског рата, постепено уводи готово у сва законодавства Европе.

Друштава са ограниченом одговорношћу у нашој Краљевини има и на подручју Трговачких комора у Сплиту и Дубровнику. Но статистички материјал Министарству правде стигао је само од Трговачко-индустријске и занатске коморе у Дубровнику. Тај материјал не омогућава исцрпно упоређивање са бројевима из подручја Трговачке, занатске и индустријске коморе у Љубљани, али и из њега се види, да је се број друштава с. о. о. после уједињења много повећао; до уједињења уписано је на подручју Дубровачке коморе за 12 година 14 д. с. о. о., а после уједињења, за 14 година, 37 д. с. о. о.; у исто време уписано је само 11 деоничких друштава. Избрисано је почев од године 1919 9 д. с. о. о. и 5 д. д. Сразмера је дакле много повољнија код д. с. о. о., а нарочито у прилог д. с. о. о. говори то, што ни једно од њих није пало под стечај. И просечна основна главница д. с. о. о. знатно је већа од просечне основне главнице д. с. о. о. у Дравској бановини. Једном речи, према примљеном статистичком материјалу изгледа, да су прилике код с. о. о., које, као што је већ речено, ни у Дравској бановини нису тако лоше, како се понекад чује, на подручју Дубровачке коморе много боље. Разлог из самих бројева не може се видети, али без сумње ти бројеви говоре за увођење облика д. с. о. о. у целој Краљевини.

Статистика показује још и то, да се друштво с. о. о., ма да му је капиталско устројство сасвим слично устројству деоничког друштва, свуда па и код нас у начину рада све више приближава персоналним друштвима. Највећи део друштава с. о. о. има два или три другара, сасвим је незнатан број друштава са више од 5 другара; још је значајније, да су другари махом сви или бар поједини од њих и пословође. У том погледу нема разлике од персоналних друштава. Другари *раде* у друштву, баш ова сарадња код друштава са омањом главницом темељ је пословања. Друштво с. о. о. се развило, како је већ речено, у покос капиталској основи, у правцу персоналног друштва с. о. о. Томе правцу следују већ сви закони изграђени на основу немачког закона о друштвима с. о. о.

Одлучан обрт у том правцу пак учињен је швајцарским и италијанским нацртима, и, ма да са разним комбинацијама, лихтенштајнским законом. И француски закон од 1925 године донекле је ближи другој скупини, но он заузима заправо један прилично засебан став, ослоњен на остало француско законодавство о друштвима. Нацрт белгијског закона врло је сродан фран-

цуском закону. Пољски закон од 1919 и 1923 (за бившу Руску Пољску) поједностављен је немачки и аустријски закон, са капиталистичком примесом, но ову је донекле напустио нацрт новог пољског закона о д. с. о. о. из 1932 године.

И овај нацрт повео се, следећи практичним искуствима у нашој Краљевини и на страни, у правцу наглашавања персоналног карактера друштва с. о. о. Он се не угледа сасвим ни на један од поменутих закона и нацрта. Најближи је ваљда аустријском закону, који већ вреди на једном правном подручју наше Краљевине и који је, са извесним отступањем у правцу немачког закона, примљен и у српијанском *Претпредлогу* 1912 године, али у нацрт су унесене и за нас нове идеје из других закона и нацрта, нарочито оне које омогућавају приближење персоналним друштвима, које што боље обезбеђују капиталску и кредитну основу друштава и боље спречавају могућност трговања са уделима у д. с. о. о. Но нацрт има и нових мисли, које су се појавиле при проучавању досадашњих закона и нацрта, а које су се наметнуле и при разматрању прилика нашег привредног живота и наше средине, као и искустава, стечених у оном делу Краљевине, где д. с. о. о. већ постоје и где су узела великог маха.

Систем ове Главе задаје приличних тешкоћа. Већи део досадашњих закона и нацрта о друштву с. о. о. засебни су закони и нацрти, ван система трговачких законика. То је и природно, јер су постали после трг. законика тих земаља, они су махом и модернији и напреднији од њих, што се нарочито јасно види у аустријском, бугарском и мађарском закону. Последица је, да су ти закони и нацрти више мање заокружене целине, што без сумње значи извесно преимућство за практично примењивање закона. Но и ти закони не уређују исцрпно целу материју која се тиче друштава с. о. о. Нарочито у погледу свега онога што је уређено у тзв. општем делу трг. законика (фирме, регистар, књиге, пуномоћства итд.), они садрже само отступања. Други закони и нацрти, који уређују целу материју трговинског права, примили су и наређења о друштвима с. о. о. Они дају норме за друштва с. о. о. у вези са другим нормама о трг. друштвима, истичући само оно што није већ речено у општем делу или код других друштава. Неће бити сумње да се код нас, кад се ствара нов општи трг. законик, из њега не може изоставити друштво с. о. о., јер је оно типично трг. друштво. И српијански Предпредлог обухвата друштво с. о. о.

Друго је питање *колико самосталности* ваља, у једном општем трг. законику, дати наређењима о друштвима с. о. о., да ли их треба обрадити што више засебно, или у извесној, више мање уској вези са другим трг. друштвима. Поменути закони и нацрти уопште се држе другог начина. Најдаље је отишао у том правцу италијански II нацрт, који за друштва с. о. о. нема више од 13 чланова, све друго уређено је заједно са другим друштвима. Швајцарски нацрт има око 50 чланова, а на многим местима нарочито у погледу организације друштва, ликвидације, одговорности просто се позива на наређења за јавна трговачка или за деоничка друштва, при чему оставља судији и привреднику да пронађу, који се од тих прописа могу примењивати и на друштва с. о. о. Лихтенштајски закон у погледу ситематике има заједничку главу о корпорацијама, а друштва с. о. о. уређује у 39 чланова, позивајући се на крају без икаквих потањих упутстава на наређења о јавном трговачком друштву за све оно што није уређено у глави о друштвима с. о. о. На тај начин ови закони и нацрти изашли су готово без цитата, они дају пракси воло широку слободу у примењивању, али излажу је и великој правној несигурности, јер ће без сумње и у оним земљама, које имају један заједнички врховни суд, трајати много година док се створи стална повезана пракса у примењивању наређења, датих за друге облике трговачких друштава, на друштво с. о. о. Од колико је пак значаја правна сигурност, нарочито у трговачком саобраћају, не треба разлагати. У нас, где још немамо јединственог врховног суда, где су судије и сви други правници, преоптерећени због изједначења права, тај начин поготово био би још мање целисходан. Противну крајност налазимо у Претпредлогу, који је готово просто примио аустријски односно, ма-

лим делом, немачки закон о друштвима с. о. о. са 122 параграфа, па услед тога садржи много систематски непотребних понављања па и разлика према наређењима о деоничким друштвима, које стварно нису основане. Овај нацрт иде средњим путем. Пошто је друштво с. о. о., ма колике биле разлике у начину стварања главнице, у правном положају другара према друштву итд., ипак капиталско друштво, јасно је да наређења о организацији, заштити веровника, престанку, ликвидацији, о цивилној и кривичној одговорности могу и морају бити у суштини готово иста као и наређења о д. д. Легислативно-технички било би погрешно у истом законику понављати већи део тога што је већ речено, а скраћено понављање било би опасно, јер би пракса могла наћи разлике где нису ни намераване ни потребне. С тога се у начелу нацрт угледа на Ш, Л. И. Али због већ поменутих тешкоћа које овај начин ствара пракси, нацрт што тачније наводи наређења о деоничким друштвима, која вреде и за друштва с. о. о., и то не само простим цитирањем бројева параграфа, него, ради лакше и брже оријентације, и маргиналних рубрика појединих параграфа. Поред тога нацрт изрично истиче разлике, наводећи, шта од појединих параграфа из главе о деоничким друштвима или у опште не важи за друштва с. о. о. или је измењено. Истина, овим цитирањем глава о друштвима с. о. о. изгледа доста оптерећена, али у ствари много лакше и поузданије ће се примењивати него по чистом систему Ш, Л, И. Разуме се, цитација маргиналних рубрика не сме се схватити у том смислу, да је из појединог параграфа на друштва са ограниченом одговорношћу применљиво само оно што је изражено маргиналном рубриком, него мишљена је цела садржина сваког параграфа о деоничким друштвима, уколико није изражено што друго; маргинална рубрика мора бити кратка, карактеристична, она често не може изразити *сву* садржину параграфа, јер би га иначе понекад морала управо поновити. Признати ваља, да ће наређења о друштвима с. о. о. у почетку донекле сметати пракси у оним крајевима Краљевине где тај облик друштва већ постоји, али пошто стварне разлике за свакидању праксу нису превелике, та се тешкоћа мора и може поднети.

Кратице, испод броја сваког параграфа, значе:

ПП Српијански Предпредлог од 1912 год.
Б бугарски закон о друштвима с. о. о. од 1924 год.
А аустријски закон о друштвима с. о. о. од 1906 год.
Н немачки закон о друштвима с. о. о. од 1892 год.
Ф француски закон о друштвима с. о. о. од 1925 год.
Л лихтенштајнски цивилни законик од 1926 год.
П пољски закон о д. с. о. о. од 1922 год.
Пн пољски нацрт о д. с. о. о. од 1932 год.
Ш трећи швајцарски нацрт новеле облигационог права од 1927 год.
И италијански нацрт трг. зак. од 1925 год.
М мађарски закон о д. с. о. о. од 1928 год.

1 ОТСЕК

Општа наређења

Према горе наведеној сврси друштва с. о. о. као главне његове разлике од јавног трговачког друштва и деоничког друштва, ових најбоље изражених типова персоналног односно капиталског удружења, наводе се у науци нарочито ове:

1. Другари јавног трговачког друштва за обавезе друштва веровницима начелно одговарају директно и примарно, неограничено и солидарно — другари друштва с. о. о. начелно уопште не одговарају веровницима друштва, они су само дужни, да у друштвену имовину унесу своје, правилима одређене, улоге: за то да се уплати цела главница, одговарају друштву — по Л. и Ш. веровницима — солидарно, али само супсидијарно и ограничено.

2. За јавно трговачко друштво закон не тражи (уговором) одређену (основну) главницу — д. с. о. о. је мора имати.

3. Смрт и стечај јавног другара начелно значе престанак самог друштва — за друштво с. о. о. вреди противно начело.

4. Другар може отказом проузроковати престанак јавног трг. друштва — код д. с. о. о. без нарочите одредбе правила то не може.

5. Јавно трг. друштво може постојати без уписа у трг. регистар — д. с. о. о. не.

6. Јавно трг. друштво није правна особа — д. с. о. о. јесте.

7. Деоничар одговара само за уплату своје деонице — другар д. с. о. о. за уплату целе главнице (т. 1).

8. Деоничка главница је, бар у једној истој емисији, подељена у одређени број подједнаких делова (деоница), од којих сваки деоничар начелно може узети по више — основна главница д. с. о. о. је подељена на основне улоге, који не морају бити једнаки, а од којих сваки другар може имати само један.

9. О уделима у дд. начелно се издају исправе (деонице), које се, начелно, могу слободно преносити правним послом међу живима, а сам начин преноса је олакшан (проста предаја или индосамент) — о уделу у д. с. о. о. не смеју се издати такве исправе, пренос је отежан већ самим обликом (нотарски акт), за то су другари начелно много чврће везани за друштво него деоничари.

10. Деоничари као такви нису пословодствени и заступајући органи — код д. с. о. о. другари редовно јесу.

Све те разлике скупно дају друштву с. о. о. довољно јасно обележје, али свака појединa од њих већим делом није одлучна, на пр.: уговором може се и код д. с. о. о. одредити, да оно престане смрћу појединог другара, да другар може отказати друштво, код дд., теоријски, могло би се уговорити, да сваки деоничар може имати само једну деоницу, да је (код породичних дд.) сваки деоничар члан управе итд.

§ 460

Према томе дефиниција д. с. о. о. још је тежа од дефиниције дд.: или није потпуна или би морала бити врло дуга и недовољно одређена. Закони и нацрти већим делом не покушавају дефиницију, изузетак чине И, П и Пн. Први дефинира д. с. о. о. (чл. 86 т. 3) као „друштво, у којем су друштвене обавезе заједмчене друштвеном имовином и сваки другар одговара само за преузети главнични удео, а друштвена главница никада није подељена на деонице", други га дефинира (чл. 2): „Д. с. о. о. оснивају две или више особа за вођење трговачког предузећа под друштвеном фирмом са ограничењем одговорности другара на уделе и законским ограничењем права отуђивања и залагања пословних удела".

Нацрт (§ 460) покушава дати тачнију дефиницију. И овој би се могло приговорити, но ипак изгледа, да довољно јасно изражава *битне разлике* од осталих друштава, уређених овим нацртом. У осталом могла би се дефиниција, као и дефиниција дд., у нацрту сасвим изоставити и оставити науци. Свакако је дефиницијом изражено, да другари, као такви, никада за друштвене обавезе не одговарају непосредно веровницима, њихова обавеза је увек само обавеза према друштву, а остварују је друштвени органи, у стечају управитељ друштвене стечајне масе (§ 480). Слична је дефиниција у Пн.

§ 461

Према систематици, о којој је већ било речи, овај параграф потребан је ради позивања на поједина наређења из главе о деоничким друштвима. Став 2 скреће пажњу, да измене и допуне, учињене у појединим наређењима III главе појединим наређењима IV главе, вреде и на другим местима IV главе, која се позивају на иста наређења III главе, ако није напосе нешто друго наређено.

§ 462

Закони и нацрти разилазе се у погледу одређивања сврхе, за коју се може основати друштво с. о. о. Н не ставља никаквих ограничења, јер оно „за сваку по закону допуштену сврху", што имају и извесни други закони и нацрти, непотребно је па и криво, пошто ни један закон не побраја поједине допуштене сврхе, већ само наводи недопуштене. Л и Пн су тај додатак изоставили.

Није дакле, према Н и Л, потребна ни привредна сврха, још мање сврха вођења трг. послова у смислу § 1 овог нацрта; ипак је свако д. с. о. о. већ по свом облику трговачко друштво — трговац. А и ПП следују Н, али изречно изузимају делатност као политичко друштво и осигуравање; Ф изузима још и послове „капитализације и штедње"; Б, Ш и М захтевају привредну сврху, но Б изузима осигуравање а М још и банкарске и мењачке послове, примање улога на штедњу, издавање заложница и у опште обвезница са значајем вредносних папира; И и П захтевају вођење трговачких послова. Нацрт се угледао на ПП и А, без оног додатка „по закону допуштено". У ствари и на подручју Н и А највећи део друштава с. о. о. основан је за господарске сврхе, али ипак није потребно, да се то ограничење законом утврди, нарочито и зато, јер је појам „господарски", „привредни", „економски" прилично неодређен, на пр. зар би била сврха д. с. о. о., коме је предмет рада подизање и одржавање (каритативног) санаторија за сушичаве или једне специјалне занатске школе, привредна или не? Ипак нацрт изузима политичка удружења и друштва за осигуравање, за банкарске и мењачке послове и за примање новца на штедњу. Предузећа за осигуравање могу, по позитивним прописима, бити основана само као д. д. или узајамна у виду задруге, па се не чини потребно, да се овим двама облицима додају још друштва с. о. о.; за велика (спекулативна) предузећа те врсте најподеснији је облик дд.; за остала облик узајамног друштва (задруге). Ново је ограничење у погледу банкарских и мењачких послова и примања новца на штедњу. Нацрт се при томе не поводи толико за француским и мађарским законима, него тиме што искуство учи, да је за послове те врсте подеснији облик дд., односно посебних штедионица, са већим гарантијама но што су могуће код друштава са ограниченом одговорношћу, којима је потребна баш већа слобода кретања. Поред тога, ма да висина сопствене главнице сама по себи не даје већу сигурност (јер она даје повода за већи обим послова), ипак ваља рачунати са психолошким моментом. Али најважније је, да не би било целисходно повлађивати даље оснивање кредитних завода, са малом главницом, великом режијом и високим каматњаком. У ствари и данас на подручју апелационих судова љубљанског и сплитског врло мало има банкарских друштава с. о. о. За њих биће потребно предвиђено у прелазним наређењима.

Друга реченица много проширује захтев посебне државне дозволе за оснивање друштава. Садашњи закони и нацрти, изузев А, тај захтев не познају, па и А у мањем обиму. Нацрт је ипак примио §§ 225 и 226, јер би се иначе предузећа са тим предметима рада вероватно често оснивала у облику д. с. о. о.; стварно од тога отежања неће бити знатних потешкоћа, пошто д. с. о. о. са тим предметима рада сада готово нема других осим транспортних. На привредним организацијама ће бити, да се изјасне о том питању; могуће би било и ограничење на већа д. с. о. о., на пр. са више од 500.000 или 1,000.000 динара основне главнице (најмања основна главница дд.), ма да тиме не би било много постигнуто, јер се то може изиграти на начин, коме се са правног гледишта не би могло ништа приговорити.

§ 463

Није довољно оверавање потписа другара-оснивача нити прост уговор пред адвокатом. Стварне прилике често су прилично заплетене, а наређења самог закона ипак толико сложена — јер морају одговарати потребама већих и мањих друштава и дати довољну заштиту веровницима — да је потребна сарадња правника, а далекосежност уговора по странке, које га склапају као и по особе, које би постале веровници друштва, захтева свечано склапањеред особом, која је постављена баш зато, да под *јавним ауторитетом* сарађује при склапању уговора, а која за исправност уговора и строго одговара.

Ставом 1 рашчишћено је питање, да ли је довољно потврђивање (солонизација) по § 58 закона о јавним бележницима од 11 септембра 1930 год. „Службене новине" бр. 220—LXXVII. Бележнички закон сам то заправо као да не допушта. § 58 став 1

односи се на цео § 52, дакле и на његов став 3. Но допуштање соленизације има то преимућство, да другари могу, ако су за то способни, сачинити концепт уговора сами или помоћу адвоката, који је ваљда већ дугогодишњи заступник једног или више од њих и добро познаје њихове прилике, док их бележник често не зна. Зато слог § 463 став 1 допушта соленизацију по § 58 бележничког закона.

§ 464

Став 1 садржи оно што свака правила морају одредити и што закон не може надоместити, ако правила о томе не говоре. У погледу 2 и 3 става вреде напомене код §§ 222 и 224.

§ 465

Висина најмање и највише основне главнице је једно од најтежих питања стварне природе код д. с. о. о. Н има 20.000 зл. марака, А 20.000 зл. круна (сада шилинга), Ь 200.000 лева, Ф 25.000 (садашњих) франака, П 2.000 зл. марака, И 50.000 (садашњих) лира, Ш 20.000 зл. франака, ПП 10.000 прератних динара, М 10.000 пенга, Л нема директне доње границе. Горњу границу предвиђа само Ш са 5,000.000 зл. франака, Л је допушта факултативно (уредбом). Доња граница има сврху, да спречи оснивање предузећа са основном главницом, која веровницима не даје довољну стварну сигурност, горња сврху, да се обликом д. с. о. о. не би служила велика предузећа, за која је подеснији облик дд. Ма да је могуће, да се доњом границом спречи оснивање којег предузећа у виду д. с. о. о., за које, бар у почетку, није потребна ни законска минимална главница, ипак не само чињеница, да такву границу познају мало не сви закони и нацрти, него нарочито и послератна искуства у оним земљама, па и код нас у оним областима, где је д. с. о. о. било познато већ пре рата, уче, да је граница потребна. Аустрија је због рђавих искустава са премалом основном главницом (пад валуте) морала повисити номиналну најмању главницу. И у нашој Краљевини појавила су се доста многобројна д. с. о. о. са номиналном главницом од 20.000 до 50.000 круна тј. 5.000 до 12.500 динара (тј. 500—1.250 прератних динара), и искуства са њима су била мање повољна. Много мањег значаја је горња граница; већ сама строга солидарна одговорност другара за уплату целе основне главнице и отежани пренос удела довољне су препреке за оснивање у виду д. с. о. о. таквих предузећа, за која би био погоднији облик дд. Према томе нацрт усваја доњу границу основне главнице, а не и горњу.

Сам износ минималне главнице немогуће је тако одредити, да одговара за све случајеве. Гледиште је ово: извесна сигурност веровника без спречавања предузећа, за која није потребна већа главница. У нацрту је усвојен износ од 100.000 дин., који је ипак мањи од Н и А (пре рата) и Ш. Главни разлог је појава, да другари воле одредити прениску главницу, па друштву давати зајмове. Ако послови иду слабо, другари, разуме се, гледају да спасу своја потраживања из зајма, а други веровници остају без покрића. Потребна је дакле виша минимална главница.

Став 3 је унесен по аустријској новели ка закону о д. с. о. о., јер се показало, да друштва, која су основана само са улошцима у стварима, често већ у почетку рада морају тражити овеће обртне кредите; ипак је део облигатне новчане главнице снижен од половине (по аустријској новели) на четврти део.

Став 5. Према минималу најмање основне главнице мора се одредити и најмањи износ основног улога. Закони и нацрти прилично се разилазе и у том погледу. Н има 500 марака, А 500 круна (шилинга), дакле 1/40 део, П 1/100 део (20 зл. марака), Пн 1/20 (500 злата), Ф 1/250 (100 фр. франака), И — само индиректно — 1/25 (2000 лира), Ш 1/20 (1000 зл. франака), Б 1/20 (10.000 лева), Л 50 зл. франака, ПП 1/50 (200 прератних динара). Нацрт се решио за 1/20, из разлога, да се д. с. о. о. превише не приближи дд., што је врло лако могуће по П, Ф и Л, али се не чини целисходно; за предузећа, за која је довољан мали основни улог, подеснији је други који облик, и то, према обиму и начину рада, дд. или привредна задруга.

И 147 покушава приближење деоничком друштву спречити тиме, што број другара не може бити већи од 25; такво ограничење имао је и један од француских нацрта, као и Ш I и II, али Ф и најновији Ш такво су ограничење с правом напустили, јер може код прелаза удела чинити непотребне потешкоће, јер се може изиграти, јер искуство учи, да су већ друштва са више од 10 или чак 5 чланова врло ретка.

Нацрт не допушта да се основни улог састоји из рада или других услуга за друштво: из основних улога се саставља гарантијски фонд веровника, основна главница, а обавеза другара за рад у друштву веровницима не може оити стварно обезбеђење.

Ставом 6 изражена је већ поменута основна разлика од дд.; у д. с. о. о. вреди начело: један другар — један основни улог — један удео. Тиме се другари вежу за друштво, тиме се приморавају да се брину о раду друштва, а тиме су омогућене олакшице у оснивању и раду, које се, у интересу веровника и самих деоничара, не могу дати д. друштву.

§§ 466, 467

Због строже одговорности другара и теже преносивости удела код д. с. о. о. није потребна нарочита ревизија квалификованог оснивања. У погледу одговорности за правилну процену уложака у стварима и набавки при оснивању в. § 531 став 3.

§ 468.

Чинидбе поред давања на основни улог, засноване друштвеним уговором, могу код д. с. о. о. имати, баш због веће повезаности другара са друштвом, много већи значај него код дд. Закони и нацрти разилазе се и у том погледу. П и Ф немају никаквих наређења; А познаје само повремене имовинске чинидбе, које се не састоје у новцу; И говори о повременим „престацијама" у натури, али не захтева баш имовинску вредност; Ь, Л и Ш допуштају чинидбе поред основних улога без ограничења, Л и Б потање уређују повремена неновчана давања са имовинском вредношћу; Ш уопште не даје потањих прописа; то становиште заузимају и Н и М, а П П каже „ако су — обавезани, да — чине или неке *повремене услуге* или давања, која се не састоје у новцу али ипак претстављају неку имовну вредност", III је дакле ближи Н, Б, Л, Ш него А. Нацрт се решио за шири обим допуштених споредних чинидби. Ваља наиме признати, да може бити д. с. о. о., за која је нарочито важно обавезно сарађивање другара, а баш то се по А не може постићи друштвеним уговором, већ само засебним уговорима између друштва и другара. Истина код чинидби, које се не састоје у стварима, процена накнаде може бити донекле несигурна, па би се на тај начин могла изигравати наређења, дата за заштиту веровника. О том доста важном питању ће се изјаснити мишљења; свакако изгледа, да не треба примити Н, Б и М, јер би се на тај начин омогућиле обавезе на повремена новчана давања, поред основних улога, која би, без врло потанких наређења, имала за последицу, да економско стање друштва учине нејасним. У колико су накнадна новчана давања у појединим друштву потребна, њих омогућавају и уређују §§ 482 и следећи нацрта.

§ 469

Наређења овога параграфа, у вези са наређењима § 465, од најпресуднијег су значаја по господарски темељ друштва с. о. о. И овде имамо два система: Н, А П, Ш, Л за постанак друштва начелно не захтевају потпуну уплату основних улога и тиме основне главнице, И, Ф, Пн и М захтевају је. Предност другога система је јаснији положај и сасвим одређена одговорност, заправо одређен ризико другара, по њима одговорност за остале другаре теоретски не може ни наступити. Слаба страна је нееластичност. Њена последица је, да ће се основна главница одређивати што ниже, а то није ни у интересу самога друштва (за свако повишење измена правила, тражење преузималаца нове главнице, трошкови), а још мање у интересу веровника. Ако би се ипак основна главница, с обзиром на будући развитак друштвених по-

слова, одредила виша но што је потребна за почетак, сувишна би се главница привремено морала употребити за друге сврхе, што излаже како друштво тако и веровнике извесној опасности (фактично враћање основних улога другарима у виду зајмова). По првом систему другари ће одредити главницу водећи рачуна о вероватном развитку предузећа, али ће, у границама закона и правила, уплатити само толико, колико је потребно за почетак рада. Даље уплате ће се вршити по закону и правилима (§§ 474 и сл.) без измене правила, према потребама друштвеног предузећа, али, разуме се, у интересу веровника, уз солидарну одговорност свих осталих другара за мањак појединог другара. Нацрт се решио за овај начин, за њега говори не само разлог, да је еластичнији, него и искуство на подручју Н и А, док су И и Пн тек нацрти, а на подручју Ф и М још нема много искуства. Ипак су извесне појаве, нарочито послератне, дале повода, да је нацрт знатно повисио минимални износ прве уплате, од 1/4 по Н, А и П П, на 1/2, али то само за минималну основну главницу, преко тога уплатиће се 1/4 (по Ш без ограничења 1/2). Код главнице 500.000 дин. у новцу ће се дакле уплатити одмах најмање $\frac{100.000}{2} + \frac{400.000}{4} = 150.000$ дин. Апсолутну минималну уплату на поједини основни улог нацрт не одређује, јер је знатно повисио минилани основни улог. Математички рачун биће према тому за поједине другаре врло једноставан. У друштву из горњег примера сваки ће другар на свој улог морати да уплати бар 1/3; ако би била главница 200.000 динара, на њу би се морало уплатити $\frac{100.000}{2} + \frac{100.000}{4} = 75.000$, сваки другар ће морати уплатити 3/8, од 5000 дин. (најмањи улог) дакле 15.000 : 8 = 1875 дин.: ако би била основна главница 2,000.000, морало би се уплатити 50.000 + 475.000 = 525.000, сваки другар би морао уплатити $\frac{525.000}{2,000.000} = 21/80$, на 5000 дин. 1.312.50 дин. Ако се постави апсолутни минимум (по А и Б половина минималног улога, по П П 1/4), баш „мали" другари били би сразмерно највише оптерећени. Ако би се, на пример, одредио апсолутни минимум улога и уплате са 5.000 дин. и ако би друштво са 400.000 дин. главнице, дакле са 125.000 минималне уплате, имало 20 другара са основним улозима по 5.000 дин. (скупно 100.000 дин.) и 2 другара по 150.000 дин., то би први морали уплатити сваки по 5.000 дин. скупно 100.000 дин. друга два по 5/16 од 150.000 = 46.875, оба 93.750 дин., мали би морали уплатити цео износ својих улога, велики само 5/16 својих улога, осим тога не би био уплаћен законски минимум 125.000 дин., него 193.750. дин.

За улошке у стварима Б, Ф, И, П и М траже потпуну уплату пре регистрације друштва. Н се изражава нејасно, а тумачи се често у том смислу, да улошци у стварима у тренутку регистрације морају бити на слободном располагању друштву, у том смислу гласе П П и А: Л и Ш за улошке у стварима не захтевају више но за новчане. Нацрт захтева исто што и П П и А.

Дикција § 469 јасније од досадашњих закона изражава, да се код мешаних уложака (новац и други који предмет) првобитни уложак у име основног улога рачуна напосе за новчани и за уложак у стварима. На пример: основна главница 400.000 дин., 5 другара са основним улозима по 10.000, 50.000, 70.000, 120.000 и 150.000 дин., на улог 70.000 унесе се патент, оцењен са 50.000 дин., на улог 120.000 стројеви оцењени са 80.000 дин., на улог 150.000 дин. непокретнине оцењене са истим износом. Патент и непокретнине ће се унети тако, да се поузданику другара предаду исправе, на основу којих ће се друштво моћи уписати у патентни регистар односно у земљишну књигу. На улоге по 10.000, 50.000, на вишак 20.000 од основног улога 70.000 и на вишак 40.000 од основног улога 120.000 мораће се новцем уплатити, по већ поменутом кључу, по 5/16, тј. 3.125, 15.625, 6.250, 12.500 дин., укупно 37.500 дин., од главнице ће дакле бити уплаћено 280.000 стварним, а 37.500 новчаним улошцима, укупно 317.500 дин.; друштво ће имати и потребну обртну главницу.

Али разуме се, ако би улошци у стварима износили толико, да самом половином односно четвртином не би било удово-

љено захтеву § 465 став 3, реченица 1, другари ће морати да уплате више.

§ 471

Ставу 3 је сврха, да спречава и сувише дугу неизвесност, да ли ће друштво постати, а која би другарима или бар појединцима од њих могла сметати у располагању својом имовином. Тако и Пн 12, упоредити и § 254. Рок у § 254 мора бити краћи, јер само оснивање д. д. траје редовно дуже.

Став 4. Рачунајући с тиме, да ће друштво с. о. о. у највише случајева имати мали број чланова, као правило за обавештавање другара постављено је препоручено писмо, за друге интересенте (веровнике код снижавања главнице, у ликвидацији) то дакако не може вредети.

2 ОТСЕК

Права и дужности другара

1. Основни улози

Овај отсек садржи у вези са §§ 460 став 2, 465 до 469 најважније мере за обезбеђење друштва и његових веровника.

§ 474

Ако правила не наређују друкчије, за наплаћивање даљих уплата на основне улоге потребан је закључак скупштине, правила могу позивање препустити пословођама, она могу и сама одредити рокове за даље уплате.

Ставом 2 је изражено правило, да се морају даље уплате вршити у сразмери новчаних улога, што, у начелу, друкчије и не може бити, јер се улошци у стварима морају унети већ у оснивању. У случају са улошцима у стварима, који је поменут код § 469, морало би се према томе, ако би даља уплата била 10% основне главнице, тј. 40.000 дин., платити на новчане улоге 10.000 + 50.000 + 20.000 + 40.000 = 120.000 дин. по $\frac{40.000}{120.000} = 1/3 =$ = 3,333, 16.667, 6.667 и 13.333 дин. = 40.000.

§ 475

Став 2 је додат, да би се другарима нарочито скренула пажња на тешке последице задоцњења. Препоручено писмо је овде минимум, може бити и писмо на повратни рецепис или позив преко јавног бележника.

Став 3. Упис позива у регистар и његова објава имају сврху, да веровнике обавесте о кретању уплаћивања; евентуални неуспех позива видеће веровници, јер би се морала основна главница формално снизити, што без позивања веровника и уписа у регистар није могуће.

§§ 476—480

Садржавају обезбеђење даљих уплата.

Начин наплаћивања задоцнелих уплата је двојак. Већ по општем грађанском праву је могућа тужба, но овај начин може бити, према стварном положају и брзини рада судова, и сувише спор; зато нацрт даје, у начелној складности са законима и нацртима као и са наређењима за д. д., још и другу могућност, наиме такозвано *кадуцирање*, тј. у ствари искључење нетачног другара уз губитак већ учињених давања у име основног улога (новчаних и уложака у стварима, али не захтева на основу § 468).

Самим кадуцирањем друштвена главница није примила оно, што је искључени другар био дужан дати, друштво се само ослободило нетачног платише. У првом реду овај остаје даље у обавези, што ставови 4 и 5 јасније изражавају него остали закони и нацрти, но у ставу 4 изражена првенствена обавеза искљученог другара његовим претходницима не даје beneficium excussionis него само beneficium ordinis у смислу § 478, и, према њиховом унутрашњем односу, регрес против искљученог другара. Друштво може дакле искљученог другара и тужити, а оно може и другара, против кога је тужба већ подигнута, накнадно искључити, не

повлачећи тужбу. За одлуку друштва биће меродавно стварно стање. Ако има велике вероватноће, да ће нетачни другар ипак платити, неће га друштво искључити, него тужити, нарочито ако наплата није хитна, исто тако ако друштво полаже важност на то, да другара задржи, или ако нема изгледа, да ће се моћи и сигурније наплатити по §§ 477 или 478. Баш то, да друштву ваља дати у том погледу слободе, разлог је, да је изостављена 3 реченица 1 става А 66, према којој се поједини нетачни другари не могу изузети од претње искључења (П П 429); разлози нетачности могу бити врло различни, коректив је у томе, што је по нацрту допуштено и накнадно искључење, а против неоправданог искључења став 3 даје право жалбе, која се, ради бржег и јефтинијег поступка, решава вантарничним путем (по А и другима била би могућа само тужба, којом се ефикасност искључења увек може изиграти, слично као нацрт и Б).

У погледу наплате мањка закони и нацрти се разилазе. А, Б, Н и П П захтевају да се понајпре покуси остварење суспсидиарне одговорности претходника, а да се продаја пропалог удела спроведе тек ако први пут не доведе циљу (ако претходника нема, само други пут је могућан); Л и Ш баш обратно захтевају најпре продају и само за мањак допуштају остварење одговорности претходника.

Нацрт полази са гледишта, да ни у том погледу не треба спутавати друштво: може бити претходника, али они су ноторно инсолвентни, отишли у иноземство, тако да тужба против њих не би имала смисла, а може бити и обратно: јасно је, да се удео неће моћи повољно продати, док има врло солвентна претходника: друштву ваља дати избор, да ли ће прво поступити по § 477, па онда по § 478, или обратно (§ 479 став 1).

Сам поступак продаје (§ 477) стварно не отступа од других закона и нацрта: само је изостављен А 68 став 4 (П П 431 став 3), који изражава, да продаја (на јавној дражби) не вреди, докле друштво не одобри купца. Та мисао је додуше логична последица основне идеје, да у д. с. о. о. и лични момент има великог значаја, али у другу руку она се противи појму јавне дражбе. Друштву је допуштена продаја испод руке; ако је не покушава или не успе, мора бити задовољно, да мањак уопште наплати.

У погледу трајања одговорности претходника имамо три система. П П, А и Б рачунају петогодишњи рок од *дана позива за уплату* у натраг, Н од дана када је *прелаз* удела од претходника на следбеника био уредно пријављен за упис у књигу удела, а у том року издат је позив за уплату, Ш и Л чине одговорними све претходнике ,који су *били у књигу удела уписани* у току пет година пре уписа искљученог другара у ту књигу. На пример:

А пријављен 1-I-1930 уписан 1-II-1930
Б пријављен 1-VI-1933 уписан 1-VIII-1933
В пријављен 1-XII-1934 уписан 1-I-1935
Г пријављен 1-VII-1936 уписан 1-VIII-1936

позив за уплату а) 1-VII-1938
б) 1-X-1941

У случају а) по ПП, А, Б одговорни су В и Б и А, јер су били у току од 1-VIII-1933 до 1-VII-1938 уписани, по Н одговорни су В и Б, но не А, јер је прелаз његовог удела био *пријављен* 1-VI-1933, а петогодишњи рок истекао је за њега 1-VI-1938, пре позива за уплату, по Л и Ш одговорни су В, Б и А, јер су били уписани у току пет година пре уписа Г у књигу удела; у случају б) по А, П П и Б нико од претходника није одговоран, јер је у току последњих пет година пре позива (1-X-1936—1-X-1941) био уписан само Г: по Н вреди исто, по Л и Ш одговараају сви, као и у случају а); Л и Ш су дакле најстрожији: они су и сувише строги, јер би према њима претходници одговарали чак и за уплате, које би се захтевале, рецимо, 20 година пошто су престали бити другари. Нацрт је у § 478 примио систем П П, А и Б, јер се чини најједноставнији, а нешто потање је израдио сам поступак. У питање односа између искљученог другара и његових претходника као и између ових самих нацрт не улази, као ни П П, А и Б; то је питање општег грађанског, евентуално и трг. права.

Ако се заостала уплата на основни улог не може наплатити ни продајом удела ни остваривањем обавезе претходника, поја-

виће се питање, како допунити основну главницу. Н, А, Б, П П и П решавају питање на тај начин, што осталим другарима налажу солидарну дужност да у сразмери својих основних улога *друштву* надокнаде мањак. Ш и Л заузимају сасвим друкчији став — они налажу другарима солидарну одговорност за мањак услед неплаћања основног улога не према друштву, него према друштвеним *веровницима*, али само тада, када друштво престане, нарочито отварањем стечаја, или када искључени другар (који је даље одговоран) падне под стечај. Ова солидарна обавеза пак не односи се само на такве мањке, него на *све* обавезе друштва, али ограничена је висином основне главнице, заправо разликом између уписане и уплаћене основне главнице. Ова мисао, која д. с. о. о. нарочито приближује персоналним друштвима, не води рачуна о томе, да друштво и другари, па и веровници, могу имати интереса да друштво не престане, већ да даље ради, а за то су му ваљда потребна баш она сретства, која нису на време и уредно плаћена. За такве случајеве систем П П итд. без сумње је подеснији. Са друге стране не да се порицати, да у стечају друштва искључивање другара и продаја удела махом неће имати много смисла; у том случају бар за брзо окончање стечаја и измирење веровника бољи је у начелу систем Ш и Л, али не тако, да би солидарна одговорност постојала према веровницима, него да је остварује управитељ стечајне масе. — Другар, који би платио преко сразмере основних улога, имаће против осталих другара регрес.

Овде су још два питања: 1) солидарна одговорност претходника, 2) одговорност за мањке на повишену главницу.

ад 1) Прво питање је, да ли треба *претходнике* учинити одговорнима *солидарно* са другарима за мањак (неповишене) главнице, кад се мора наплаћивати солидарно. Садашњи закони и нацрти о томе не говоре, али ствар је прилично важна. Претходник по § 478 одговара само за уплату основног улога из свог бившег удела, а не за уплату мањака, који се појаве код других другара. Солвентан другар дакле може избећи солидарну одговорност тиме, што на време пренесе свој удео. Тиме могу бити тешко погођени веровници. Тај моменат говори за солидарну одговорност претходника, разуме се само у оном обиму, у којем је постојала у тренутку испадања из друштва. Против солидарне обавезе претходника говори тежина те обавезе, која се у том тренутку стварно не да сигурно израчунати, ма да је максимум дакако у сваком тренутку познат, и која је утолико значајнија, што претходник нема више увида у друштвени рад и утицаја на њ. Компромис се може наћи у том да се ова солидарна одговорност додуше уведе, али апсолутно ограничи и то кратким роком после испадања (§ 480).

ад 2) Одговорност за мањак при уплати на повишену главницу не сме погодити претходника (§ 478), који није учествовао у доношењу закључка за повишење или је гласао против њега, а исто тако солидарна одговорност не сме погађати *другаре*, који су се успротивили повишењу (може погодити оне другаре, који додуше нису учествовали у доношењу закључка за повишење, али се нису противили или су удео стекли тек после доношења оног закључка). Ранији закони и нацрти овим се питањем не баве изречно. Л га помиње, али не довољно јасно (§ 481).

2. Накнадне доплате

3. Зајмови другара

Конструкција д. с. о. о. као друштва са основном главницом, одређеном правилима, ни у облику овог нацрта, који омогућава делимичне уплате на основну главницу, не даје онај еластицитет тренутног и *прелазног* повишења обртних сретстава, који је предност персоналних удружења. Сасвим се та предност у удружењу са утврђеном главницом, која је са друге стране, ради обезбеђења веровника, неминовно потребна, јер нема личне одговорности, и не да постићи, али ипак покушавају Н, А, Б, П П, Ш, П, Л и М дати могућност прибављања сопствених сретстава без повишења основне главнице и, доследно, у случају да ова сретства постану

сувишна, враћања без оних посебних каутела код снижавања саме основне главнице, које су потребне ради заштите веровника. То се чини институцијом накнадних доплата.

И накнадне доплате нису у досадашњим законима и нацртима подједнако уређене. Разлике су у битности троструке: 1) по обиму, 2) по сврси, 3) по положају накнадних доплата према основној главници и веровницима (питање враћања накнадних доплата).

ад 1) Н даје могућност неограничених и ограничених доплата, уплата мора се вршити у сразмери удела; сви остали закони познају само ограничене доплате; висина по А, Б, П П и М мора бити одређена у сразмери са основним улогом, тако се морају вршити и уплате; Л и Ш просто захтевају одређене износе, уплате се врше по сразмери основних улога, ако није друкчије одређено. Дужност доплата мора бити по свима законима и нацртима општа, за све другаре; једини Л допушта, да погађа само извесне скупине другара.

ад 2) О сврси Н, А, П П, Б не говоре, Ш допушта употребу само за покривање биланчних губитака, Л каже, да не треба — не: не могу или не смеју — да се употребе за коју другу сврху.

ад 3) Сви се закони и нацрти начелно слажу у томе, да накнадне доплате не спадају у основну главницу. Ипак Н, А, Б, П П, одређују, да се не могу другарима вратити накнадне доплате, које су „потребне" (не: „употребљене") за покриће биланчних губитака, и да се накнадне уплате, које су уплаћене пре потпуне уплате основне главнице, не могу вратити пре потпуне уплате. Л и Ш о враћању и не говоре, што је природно према сврси, коју искључиво одређују накнадним доплатама.

Сам поступак враћања уређен је тако, да додуше није потребно формално снижење главнице (квалификован закључак скупштине, јавни и индивидуални позив веровницима да се јаве, измирење или обезбеђење веровника), али да се ипак намеравано враћање мора објавити, да би публика и веровници били обавештени о намераваном смањењу сопствених сретстава друштва.

Ово отежавање враћања, а нарочито немогућност враћања пре потпуне уплате основне главнице имали су за последицу, да се друштва на подрујчу Н и А врло слабо служе институцијом накнадних доплата. Томе доприноси и чињеница, да другари по Н и А накнадне доплате у стечају друштва не могу пријавити као потраживања другара. Зато другари воле друштву давати обичне зајмове, а да је то опасно по веровнике, већ је поменуто. Крут је систем А, Б, Н и П П и у том погледу, што само допушта, да се дужност доплата наложи *свима* другарима, само у одређеној сразмерној висини, а исто тако уређено је и враћање.

Нацрт покушава у свим тим погледима дати већу слободу институцији накнадних доплата. Он полази са становишта, да је боље, да другари, но да треће особе друштву дају потребна већа сретства, јер ће се они моћи боље старати о целисходној употреби; да је у првом реду ствар самих другара, да правилима одреде, ко ће од њих и како бити обавезан накнадним доплатама, да су додуше потребне извесне каутеле за заштиту веровника, али да ови, знајући да накнадне доплате не чине део основне главнице, не могу захтевати више него да се на сваки начин очува вредност основне главнице.

Олакшавајући на тај начин накнадне доплате нацрт покушава што боље спречити изигравање закона давањем обичних зајмова друштву од стране другара као и оно не баш ретко давање разних неновчаних предмета на употребу, чиме се могу изиграти наређења о улошцима у стварима и набавкама при оснивању, на штету веровника. Давање зајмова и других предмета сасвим се не сме и не може спречити, али ваља дати каутеле.

На тим начелима су изграђени §§ 482 до 485. У појединостима ваља поменути ово:

§ 482

Став 1 омогућава, да правила обавезу накнадних доплата наложе и само одређеним другарима тј. да је вежу за извесне уделе.

У ставу 2 одређено је, да обавеза мора бити ограничена и временски; тиме се терет боље може утврдити. Разуме се, да по истеку времена само друштво не може захтевати даље уплате, а овим ограничењем није појединим другарима дато право тражити враћање, за то је увек потребан закључак другара (§ 498 став 1).

Став 3 наглашава, да имају право гласања и они другари, којих се закључак тиче, иначе би то погледом на §§ 500, 510 могло бити сумњиво.

§ 483

Нагласити ваља, да солидарна обавеза за уплату накнадних доплата не наступа ни у једном примеру: не ради се о основној главници.

Немачки систем абандона (тј. препуштања удела друштву у место уплате накнадне доплате) није примљен у нацрт, јер је он у вези са могућношћу неограничене обавезе накнадних доплата. Но нацрт га не искључује, него оставља правилима.

§ 484

Став 2 у отступању од § 474 не искључује могућност пребијања.

Став 3 реченица 1, даје већу слободу: накнадне доплате могу се, ако правила допуштају, враћати и појединим другарима или скупинама другара.

Став 4 побољшава положај другара у друштвеном стечају, а у складности са § 485.

§ 485

Став 1. Опасност, која прети другим веровницима од зајмова другара, може се просто и ефикасно сузбити тиме, да се ти зајмови у стечају постпоцирају потраживањима других веровника.

Став 2 само спречава изигравање наређења 1 става, које би било лако могуће на тај начин, да се другар, који је дао зајам, лиши свог удела и тако престане бити другар.

Став 3 покушава сузбити онај други већ поменути начин, према ком другари дају разне ствари на употребу, задржавајући себи власништво на њима. Примери: Друштво са основном главницом 50.000 ради са три аутобуса, друштво са 10.000 основне главнице има овећу индустријску радионицу са стројевима. Веровници имају у виду веће, имућно предузеће, а у ствари баш они предмети, који стварају то мишљење, нису друштвена својина, у стечају они неће остати у маси, извршење на њих биће узалудно. Нацрт покушава да веровнике заштити на један доста радикалан начин: другар, који је створио онај неисправни положај, не може у стечају и извршењу успешно истицати права, која проистичу из његовог права власништва. Но пошто нацрт не би хтео да се спрече такви послови, који по друштво могу бити врло корисни, него само хоће да веровници од њих немају штете, он другару омогућава да задржи потпуно право, само се другар мора старати о томе, да се тај посебни правни однос између њега и друштва учини видљивим у трговачком регистру.

За ближе својаке другара мора вредети оно исто што и за другаре, иначе би изигравање било и сувише лако.

4. Удели

Удео је скуп права и дужности из чланства у друштву с. о. о. *Дужности* су нарочито имовинске природе (уплате на основни улог, споредна давања и чинидбе, накнадне доплате) и уређене су, са једном привидном изнимком (§ 495) у ранијим наређењима; *права* су или управне или имовинске природе, овде су дата за њих само општа наређења, много потањих наређења садрже отсеци о друштвеним органима, о рачуноводству и о ликвидацији.

§ 486

Уделима као скупу права висина основног улога само је диспозитивно мерило. Појединим другарима, који, на пример, више раде у друштву или су обавезни на врло важне споредне чинидбе, правилима може се одредити, рецимо, већа дивиденда или већи удео у ликвидационом вишку итд.

Отежавању промета са уделима служи безизнимно наређење, да сваки другар може имати само један удео (став 2); тако и IIII, А, Б и М, слично И, Ш и II (не без изнимке); Ф, Н, II и IIн признају могућност више удела једног другара, у Немачкој пре рата чак се развила, против интенција закона и не баш у прилог привреде и друштва с. о. о., права трговина са уделима. У истом правцу готово сви закони и нацрти, па и овај, забрањују издавање негоцијабилних исправа о уделима и приходима из њих (став 3 и 4).

Начело једног јединственог удела није у целости проведиво у оним случајевима, где другар стече други већ постојећи удео, за који су везана различна права и дужности или права других особа, на пример: већ постојећи удео оптерећен је заложним правом или плодоуживањем, или за њега је била везана дужност повремених неновчаних давања. Не би било правилно, да се оптерећење ипсо јуре протегне на цео удео, који постане спајањем двају удела, или да садашњи ималац, за чији првобитни пословни удео није била везана дужност повремених давања, после ову мора вршити за целокупни „нови" удео. Нацрт је дакле, према Л (не сасвим) и Б, додао у 2 ставу 3 реченицу.

§ 487

Књизи деоница (на име) одговара књига удела. Нацрт додаје наређењима IIII, А и Н наређење о упису оптерећења, (али не са конститутивним дејством). Много важнија је допуна става 3, према Б и захтевима извесних немачких писаца, о неодложном пријављивању измена у књизи удела; тиме је дата оним приликама друштва, на којима се оснива кредитна способност друштва с. о. о., много већа јавност, спречиће се или отежати и разне манипулације, које би се могле лакше десити у самом друштву него према суду, нарочито у вези са строгом одговорношћу за неисправно вођење књиге и за неисправне пријаве.

§ 488

У вези с правима другара ваља уредити једно од основних питања конструкције друштва с. о. о., које је уједно пресудно за веће или мање приближење д. с. о. о. капиталским или персоналним удружењима, тј. питање преносивости удела. И у том погледу данашњи се закони и нацрти прилично разилазе. Н, и по њему IIII, А, Б, П и IIн дају — материјално—слободан пренос и слободно наслеђивање, они само допуштају отежавања (правилима), па и за тај случај познају законске олакшице; формално је пренос отежан строгим обликом нотарског акта и уписом у књигу удела, ипак тај упис није услов за прелаз међу сауговарачима. Ф, Л и Ш начелно захтевају за пренос пристанак друштва и то квалификовану већину; И захтева, да се удео прво понуди осталим другарима (право прече куповине). Упис у књигу удела или слична формалност је потребна и по овим законима и нацртима, а није свуда јасно, да ли је та формалност и услов за ваљаност преноса међу отуђиоцем и прибавиоцем; изгледа, да није тако замишљена. Прелаз путем наследства отежавају само Л и Ш, начин, бар за наше прилике односно обзиром на наше наследно право, не изгледа сасвим подесан.

Нацрт је у том погледу израђен у правцу већег отежавања преноса, но избегнуте су извесне крутости, које би се могле појавити по Ф, Л и Ш. — Ма како наиме било потребно и целисходно, да се повећа строга начелна граница између удела и деоница, превелика би строгост одбијала од облика д. с. о. о. или би дала повода за сукобе и спорове између другара, који би били утолико теже природе, уколико би другари више били повезани са друштвом и међу собом: чланство не сме прећи у ропство.

Према изложеном пренос (правним послом inter vivos) *међу другарима* је слободан, ако није отежан правилима, што може бити, на пр., да без пристанка другара нико не може стећи толико удела, да би сам имао већину гласова (став 1), слично и М.

Пренос на недругаре везан је облигаторноречим правом куповине за другаре, а може бити отежан и на други који начин (став 2).

Споредне чинидбе из § 468 често не може вршити свако, зато пренос удела, за које су везане, није могућ без пристанка друштва (ius cogens, став 3).

Став 4 и 5 покушавају довести у склад интересе друштва и другара, односно веровника. У ставу 6 извесне су редакцијске допуне А, Б и ПП; оне за науку нису новина.

§ 489

И у погледу прибављања удела, чији је ималац умро, досадашњи закони и нацрти не одговарају потребама. Законским наследницима прибављање начелно не сме се отежавати. Ако се ради о уделима са обавезама из § 468, истина обавеза може бити такве природе, да је наследник никако не може испуњавати, но у таквом случају помаже § 521, који омогућава искључење другара, код кога је наступила немогућност испуњавања обавеза према друштву.

Став 2 штити у првом реду интересе друштва (диспоситивно).

§ 491

Са преносивошћу удела у уској је вези њихова дељивост. Начела су: 1) дељивост на основу правног посла међу живима мора бити изречно предвиђена правилима; 2) дељивост међу сасследницима разуме се по закону, њу не треба нарочито предвидети правилима; 3) за конкретну деобу потребан је пристанак друштва у оба случаја, али у случају т. 2, а код т. 1 ако се део уступа другару, правилима може бити одређено, да пристанак друштва није потребан, осим ако је у питању удео, за који су везане споредне чинидбе из § 468.

Став 4 има за сврху спречавање манипулација, којима би се хтела изиграти забрана сукцесивног оснивања.

§ 492

Став 1. Упозорити ваља, да је § 466 шири од § 492 став 1, он обухвата и погодности, које се дају особама које нису другари, на пр. за сарадњу у оснивању.

§ 495

За враћање противправне исплате поред примаоца у првом реду одговарају пословође, ови по начелима о својој одговорности; тек после примаоца и пословођа остали другари одговарају солидарно. За противпрописну дивиденду, коју је другар уредно примио (§ 288), одговарају само пословође.

Солидарна одговорност у том случају није толико строга као по § 479. Она се, прво, односи само на исплате, којима је окрњена основна главница, а друго, претходници за такве мањке нису ни супсидијарно одговорни. То је разумљиво, у случају § 479 ради се о испуњењу обавезе ex contractu односно quasicontractu, овде за обавезу ex delicto или quasidelicto. Ко је пренео удео, законски је јемац свога следбеника, док је delict или quasidelict учињен само у корист примаоца.

Став 3 одговара § 480.

3 ОТСЕК

Организација друштва са ограниченом одговорношћу

1. Скупштина

Улога скупштине у друштву с. о. о. је у начелу иста као у д. д. Зато наређења за д. д. у опште вреде и за д. с. о. о. Али само у опште; сврха д. с. о. о. да служи мањим предузећима но д. д., и чињеница, да д. с. о. о. махом немају толики број чланова колики д. д., захтевају за друштво с. о. о. извесне олакшице.

§ 496

Такву олакшицу садржи § 496, став 2 и 3. У истини не би било целисходно, да се код друштва, за које закон жели тесно сарађивање другара и у којем ће према томе број предмета, за

које је, про интерно, потребна одлука (свих) другара, бити често велики, у сваком случају захтева сазивање скупштине, као код д. д. Иста сврха ће се моћи редовно да постигне *писменим гласањем*.

Нацрт је ту мисао, коју познају и други нацрти и закони, неколико поједноставио, отступајући од П П, Б, А и Пн, који познају два „начина" писменог гласања, и поводећи се за Ш, а попунио је наређење тиме, да захтева тачно одређене предлоге: писмено гласање, које искључује дебату, постићи ће своју сврху само ако је предлог постављен тако, да се може одговорити са „да" или „не".

Став 3 решава спорно питање како треба писмено гласати о предметима, у погледу којих је за ваљаност закључка прописано посведочење јавног бележника.

§ 497

Изнимке од наређења, која вреде за д. д., оснивају се на прописима, које у том погледу дају П П, Б, А и Н; оне су целисходне по самој природи д. с. о. о.

§ 498

Принудни круг рада скупштине (писменог гласања) не може се битно разликовати од круга рада скупштине код д. д.

Наређења § 296 став 1, т. 5, и став 2 морала су се нарочито преудесити за друштва с. о. о.

§ 499

Отступања од наређења за д. д. су основана у разликама између д. д. и д. с. о. о. Нарочито ваља споменути став 5. Позната је ствар, да су скупштине д. д. често слабо посећене, зато облигатни кворум не може бити велики, а са друге стране нема сумње, да је баш код д. с. о. о. пожељно што веће учествовање другара. Зато код њих једна четвртина неће бити превише. П П, Б и Н додуше имају само десети део, али други закони и нацрти имају чак половину (бар посредно), само Пн и М не одређују кворум.

§ 500

Отступање од наређења за д. д. у ставу 1 основано је у разликама између д. д. и д. с. о. о. Питање, да ли је број правилно одређен, споредног је значаја, јер правила могу одредити примењивање наређења, која вреде за д. д. — у осталом мало има д. с. о. о. са десет другара.

Што се тиче броја гласова нацрт се више придржава досадашњих закона и нацрта, који дају по један глас: П П за сваких 100 динара преузетог основног улога, Б за 1000 лева, А за 100 круна, Н за 100 марака, Л за 50 шв. франака, Ш за 100 шв. франака, Пн за 100 злота, М за 100 пенга.

Став 4. У писменом гласању већина се не рачуна од броја датих, него од целокупног броја свих гласова, тако и по П П, Б и А, и то је природно, јер нема дискусије и вијања; у осталом то је диспозитивне природе. Наређење, да је у друштвима са мање од пет чланова потребна сагласност, узето је из Л (тамо мање од шест). Оно ће бити целисходно да спречи трзавице, које се лако појављују у друштвима са мањим бројем чланова, где је надгласавање, особито ако је број гласова прилично једнак, врло осетна ствар У исто време то ће наређење донекле спречавати, да се узимају, само про форма, другари са несразмерно малим улозима.

Став 5. Наређења § 316 став 3 и сл. удешена су за д. д. са негоциабилном исправом о чланству (деоницом), зато не могу без измене вредети за д. с. о. о., где су удели додуше у битности једнаки деоницама, али никако не у погледу преношења. — Пену одређује непристрасно поверенство, које поставља суд и то ће спречити изнуђавање од стране појединих другара: другар ће морати добро размислити да ли ће се послужити наређењем § 316.

§ 501

Олакшица у 1 ставу одговара начелу поједностављења за д. с. о. о., обзиром на редовно мањи обим њихових предузећа, веће суделовање и строжију одговорност другара.

Ставом 2 предвиђен је сурогат записника за закључке, донесене писменим гласањем, у исто време напуштено је, према А, наређење, да се сви скупштински закључци морају уносити у „протоколну" књигу; оно изгледа сувишно, јер нацрт тачно прописује вођење записника о скупштини.

Став 3 битно поједностављује наређења § 322 став 2; виши државни тужилац биће према тому обавештен само у случајевима, где је, према садржини закључка ,потребан упис у трговачки регистар, и то од регистарског суда.

2. Пословође (Управа)

За већу разлику од д. д., орган, који води послове у друштву и заступа друштво, назива се, као и у П П, А, Н и М „пословође", но ваља бити начисто, да је то и заступајући орган, чији је положај готово у свему битноме једнак положају „управе" у д. д., а не положају другара јавног трговачког друштва. Само Л и Ш узели су као начело, да су сви другари пословође, ако правила друкчије не одређују, они у погледу вођења послова и заступања изједначују пословође са другарима јавног трговачког друштва, али ипак са једном битном разликом: за ове вреди у сумњи начело појединачног овлашћења, за пословође начело скупног овлашћења. Ма да и овај нацрт покушава д. с. о. о. приближити персоналним друштвима, ипак с погледом на то, како уређује одговорност за друштвене обавезе — а у томе, како је већ речено, *не* поводи се за Ш и Л — није ни у погледу управе као начело могао примити прописе Ш и Л. Но и овај нацрт даје могућност приближења персоналним друштвима, како произлази из § 504, став 1, 2 и 4. Правилима ће се дакле моћи сви другари поставити за пословође за све време, докле остају другари, а звање моћи ће им се опозвати само из важних разлога.

Нацрт није узео наређења, која код персоналних друштава воде рачуна о могућности, да је другар нефизички правни субјект, ма да то може бити и код д. с. о. о.; наређења § 332 омогућиће излаз, друштвеним ће се Правилима лако уредити, како другари, који нису физичке особе, учествују у постављању друштвених органа.

§ 504

Став 2. Наређење § 333 став 2 не може вредети за другара, који је самим правилима, баш зато што је другар, постављен за пословођу; у том случају услов је постављања чланство у друштву, зато престанком чланства престаје и звање.

Став 3. Удео тешко се уновчује, зато не може служити као јамчевина.

3. Надзор

Потреба надзора код друштава с. о. о. у начелу није мања него код д. д. И једно и друго су, према начину одговорности за друштвене обавезе, капиталска удружења. У колико је строжија одговорност друштва с. о. о. за основну главницу, у толико је олакшано оснивање друштва и у толико је слободније од законских стега његово пословање. То се све више уважава и у већини новијих закона и нацрта, изузев П и. донекле И. Н још нема никаквих принудних наређења у погледу надзора; А је од овде у обзир узетих закона и нацрта био први, који је дао обавезне прописе. Он у § 29 предвиђа за друштва, која имају извесну главницу (преко 1.000.000.— прератних круна) и више од 50 другара, обавезни надзорни одбор, за друга факултативан; у једном и другом случају даје врло потанка принудна наређења за сазив, постављење и рад надзорног одбора. Ако друштво нема (факултативног) надзорног одбора, § 22 сваком члану даје право личне контроле годишњих закључних рачуна на основу прегледа књига и списа (слично као командитору). П П је у главном узео та наређења. Б пак је учинио одлучан корак у правцу индивидуалног права надзора другара, а уједно је построжио услове за облигаторни надзорни одбор: друштва са више од 20 другара морају, а „мања" могу имати надзорни одбор: ако га мања немају, сваки другар, који није пословођа, има право, да се — без ограничења — извештава о току друштвених послова, да у ту сврху долази у друштвене просторије и разгледа друштвене књиге. Ф исто тако

захтева надзорни одбор за друштва са више од 20 другара, а појединим другарима даје — ако постоји надзорни одбор, временски ограничено — право прегледања закључних рачуна и извештаја надзорног одбора. Ш, Л и Пн ни у ком случају не прописују облигатан надзорни одбор, али ако није предвиђена „Kontrolstelle" (која није истоветна са надзорним одбором него је близу ревизијском поверенству), по Ш и Л сваки другар, који није пословођа, има иста лична надзорна права као и по Б. Најновији закони и нацрти дакле дају највећа лична надзорна права, што је у складу с њиховом намером, да друштво с. о. о. што више приближе персоналним удружењима; Ш и Л чак не воде рачуна о броју другара, ма да нема сумње, да већи број или спречава ефикасну контролу, или, ако би се ипак вршила како треба, може ометати уредно пословање управе; законодавац Ш и Л без сумње рачуна са „bon sens" другара, да ће, ако њих има већи број, самим правилима предвидети ревизијско поверенство.

Питање је, да ли би ова слобода била умесна у нашим приликама. Чини се да је за нас ипак бољи систем Ф, или, још више, систем Б. Разуме се, најмањи број другара, који изискује посебан надзорни орган, може се одредити само више мање произвољно, но 50 (А) свакако је превише, 20 биће примерено и за наше прилике. Извесну висину основне главнице познају само А и М; томе се приговарало, да има много друштава с. о. о. која имају овећу основну главницу, али мален број другара, који су сви пословође, тако да сви имају увид у послове и имовно стање друштва. То је без сумње истина: ради заштите *другара* у таквим друштвима није потребна никаква посебна контрола. Али код друштва, чији другари лично не одговарају друштвеним веровницима, или, по Ш и Л. само у извесним случајевима и ограничено до износа још неуплаћене главнице, потребна је и извесна заштита веровника. При томе висина основне главнице, истина, није једино мерило за потребу заштите, могло би се чак рећи, да је ствар баш обрнута: што мања главница, мање и сигурности. Али са друге стране не треба губити из вида, да друштво, које на основу веће главнице ужива већи кредит, овај кредит може злоупотребити у, бар објективно, много већој мери, него ли друштво са малом основном главницом. Што теже могу бити последице неуредног пословања, толико већи пак је и општи привредни интерес за успешну контролу. Зато се, по схватању нацрта, не може сасвим напустити ни начин А. По овим начелима удешена су наређења овог нацрта. У потанкостима дакако потребна су извесна отступања од прописа за надзорне органе код д. д., и то због разлика између оба облика друштва.

Изостављено је наређење А 32 став 6 (§ ПП 397, Б 37), јер нацрт полази са гледишта, да је боље не мешати функције управе и надзора.

§ 508

Став 5. Оснивање ревизијских удружења биће олакшано, ако у њему могу учествовати оба облика капиталских удружења.

§ 509

За мања друштва дата је олакшица, али зато се захтева нарочита стручна спрема.

§ 512

Лично надзорно право другара наступа, по дикцији става 1, аутоматски и у оним случајевима, у којима би друштво морало имати контролни орган, па га фактички нема. Нарочита другарска права у погледу испитивања годишњих закључних рачуна садржи § 515.

§ 514

Став 1 замењује наређења § 365 о полагању деоница. О уделима не смеју се издавати исправе у виду вредносних папира, али и код друштава с. о. о. везивање удела каутела је против стављања предлога за ревизију из ината или лакоумности: другар, који је ставио предлог, не може једноставно изаћи из друштва. Ипак § 514 не преузима наређења последње реченице § 366 став 7; то због тога, што удео баш услед своје отежане преносивости није толико згодан предмет обезбеђења, колико деоница. Разуме

се пак, да тиме није спречено обезбеђење и извршење на удео, ако га другар задржи, ма да би га према § 514 могао отуђити без пристанка друштва.

Ставом 2 дата је врло важна каутела за веровнике; она је у вези са § 522 и махом тек она ће створити основ за примењивање § 522. Ипак се не сме прећутати, да се веровницима тиме даје врло далекосежно право, јер се на основу њега могу мешати и у сам живот друштва. Мишљења у комисији била су подељена, признавало се, да је на месту § 522, али половина чланова је била мњења, да би он био и довољан. Зато је постављено нарочито питање о тој ствари. Кауција за обезбеђење друштва овде је обавезна, да би се што боље спречиле злоупотребе тог важног права. Разлог, из којега то наређење као и наређење § 522 нису дата и за д. д., у томе је, што су д. с. о. о. под слабијом јавном контролом и јер искуство код нас и у другим земљама учи, да су веровници код тих друштава донекле изложени већим опасностима но код д. д.

4 ОТСЕК

Рачуноводство

Код друштва с. о. о. само су његова имовина и ограничена обавеза другара за уплату одређене основне главнице фонд покрића за друштвене веровнике. Зато су код друштва с. о. о. потребна нарочита наређења у циљу очувања друштвене имовине и, напосе, основне главнице: ма како се њихов развитак кретао у правцу персоналних друштава и ма како тај правац погодовали новији закони и нацрти, сви, изузев Л, предвиђају за рачуноводство наређења, која су много ближа деоничким него персоналним друштвима. За тим начелом се поводи и овај нацрт. Он иде још корак даље тиме, што рачуноводство друштва с. о. о. више од других закона и нацрта приближује рачуноводству деоничких друштава. Разлози за то су ови: 1. Не може се порећи, да је у нашој земљи како код д. д. тако и код д. с. о. о. било приличних злоупотреба или бар неисправног, лакоумног, премало обазривог пословања. Много би било претерано, за то кривити само или тек у првом реду досадашња наређења о рачуноводству, али нема сумње, да су строги прописи о рачуноводству кадри да смањују могућност таквих злоупотреба или других неисправности у пословању и да олакшавају њихово проналажење и позивање криваца на одговорност. Разуме се, успешност строгих наређења зависи од њиховог примењивања, у којем ваља да сарађују како власти тако и другари и веровници, али ипак је дужност законодавца, да их у томе што боље помаже. Кад овај нацрт прилично построжује наређења о рачуноводству за д. д. доследно мора их построжити и за сродна д. с. о. о.

2. Та сродност лако би доводила до тога, да би се мање солидни елементи у место у облику д. д. удруживали у облику д. с. о. о., ако би унутрашње пословање ових било и сувише олакшано баш у рачуноводству, које је основ за оцењивање солидности и остваривање одговорности.

3. Афилијације разних типова друштава су у савременом господарском животу важне, често и врло корисне, а оне стварају и нарочито много прилике за мање чисте послове и прикривање. Како нацрт о томе води рачуна код д. д., а афилијације често се дешавају и између д. с. о. о., као и између оних и д. д., то ваља и д. с. о. о. у погледу рачуноводства начелно поставити под исти режим као и д. д.

Нацрт дакле задржава, у начелу, за рачуноводство д. с. о. о. наређења, дата за д. д., и отступа од њих само у толико, у колико то оправдава ипак мањи привредни значај друштва с. о. о., и, не теоријски, али стварно мања потреба заштите другара, којима нацрт даје више могућности утицаја на друштвено пословање, него што га може дати деоничарима.

§ 515

Став 2. Допуна у § 370 потребна је због тога, што д. с. о. о. не мора у сваком случају да има контролни орган. Положај ће бити овај:

1. Сви другари су пословође: годишњи закључни рачуни и извештаји ће се предложити контролном органу ако га има, а неће се послати другарима, овима се неће послати ни извештај контролног органа, другари су наиме као пословође саставили рачуне и свој извештај, а као пословође примиће и извештај контролног органа;

2. Нису сви другари пословође:

а) друштво нема контролног органа: преписи рачуна и извештаја управе послаће се оним другарима, који нису пословође, бар 15 дана пре скупштине; сви другари, који нису пословође, имају право испитивања већ по § 512;

б) друштво има контролни орган: право испитивања није толико важно, а само испитивање олакшано је извештајем контролног органа, зато је надзорно право другара ограничено, али не може им се сасвим одузети (А допушта да се сасвим одузме, али то није целисходно, јер ће контролни орган често бити ближи управи него осталим другарима).

Став 4. Измена у § 372, према којој већи део 3 става и, с њим у вези, 1 реченица 4 става као и став 7 вреде само на основу нарочите уредбе, значи знатну олакшицу за друштва с. о. о., чији обим и начин рада најчешће неће захтевати толико детаљног билансирања као код д. д. Ипак и за д. с. о. о. вреди § 372 став 1, према коме начела уредног књиговодства и билансирања важе и за д. с. о. о. Извесне тачке из схеме § 372 став 3 мораће свакако да се уваже и у билансима д. с. о. о., а то су оне, без којих би се имовно стање и кретање послова могло нарочито лако прикривати и изопачивати.

Сврси што веће јасноће у погледу имовног стања служи и допуна о билансирању накнадних доплата и о засебном навођењу дуговања другарима.

Резерве у већини закона и нацрта нису обавезно прописане; само Ф, И и Ш управо прописују општу резерву. Нацрт заступа исто гледиште: у капиталском друштву, где личне одговорности другара за друштвене обавезе нема, општа резерва потребна је не само у интересу веровника, него и у интересу самих другара.

5 ОТСЕК

Измена правила

Начела за поступак при измени правила и за њено дејство морају бити иста као и код д. д. То нарочито вреди за повишење и снижење основне главнице. Али у потанкостима су потребна прилично многобројна отступања, због друкчијег устројства д. с. о. о. и због тога, што се удео ипак разликује од деонице.

2. Повишење основне главнице

§ 517.

Став 1 искључује повишење основне главнице повишењем имените вредности основних улога и тиме удела, зато нису примљени § 384, и, доследно, § 388. Удео није намењен циркулацији, као што је редовно деоница, напротив, његово је преношење много отежано. Нацрт истина изречно не решава питање, да ли удео има или може имати номиналну вредност или је само квота, али у ствари је ближи квоти. Свакако нема течаја, па ће се код њега тешко појавити разлика између имените и течајне вредности.

Повишења може бити само у виду преузимања (нових) основних улога и њихове уплате. Ажија, која игра улогу код издавања нових деоница, тиме стварно није искључена. Она може бити и сасвим оправдана. Ако, наиме, вредност друштвене имовине премаша имениту вредност основних улога односно и основне главнице, за исту квоту права при повишењу тражиће се већи основни улог, или, обратно, за једнаки основни улог даће се мањи удео као скуп права. Шематичан пример: Друштво има основну главницу 1,000.000 динара, подељену на по два основна улога по 200.000 дин., један са 100.000 дин., један са 500.000 дин.; вредност имовине по билансу 2,000.000 дин.; удели, пошто пра-

вила о томе ништа не одређују, адекватни су основним улозима, дакле 2 по 2/10, 1 по 1/10, 1 по 5/10, а њихова вредност је двоструки именити износ основног улога. Ако би се основна главница имала повисити за 500.000 дин. и била би већ и уплаћена, друштвена имовина би вредела 2,500.000, а вредност старих удела пала би од по 1/5 (два пута), 1/10 и 1/2 на 6/45, 6/45, 3/45, 15/45, 15/45 или, новчано за основни улог 200.000 удео вредео би 333.333 дин. у место ранијих 400.000, за 100.000—166.667 дин. у место ранијих 200.000, за 500.000—833.335 дин. у место ранијих 1,000.000, тако да би на повишени део основне главнице пало, ма да дотле није радила у друштву — 833.335 дин., за 333.335 дин. више него што је уплачено. То би се дало изравнати било на тај начин, да нови другар на место 500.000 дин. уплати 833.335 дин. — тиме би била основна главница стварно повишена не за 500.000 дин. него за 833.335 дин., па би се морао вишак 333.335 дин. (ажија) доделити резерви. Тај начин познаје нацрт код д. д., где је већ и данас уобичајен, а не искључује га ни код д. с. о. о. Могућ је пак и други начин: нова главница ће се уплатити само номиналом, а пословни удели ће се изменити тако, да нови другар неће учествовати у вишку досадашње имовине над досадашњом основном главницом.

Рачун би био овај: 400.000
400.000
200.000
1,000.000
500.000
2,500.000, а удели ће бити 4/25, 4/25, 2/25, 10/25 и 5/25. Нацрт не прописује начин уређења удела, који су или бар могу бити мерило за право на део у добитку, ликвидацијском вишку и обиму права гласања, него препушта то друштву. У случају наиме, да је друштвена имовина пала испод основне главнице, сразмера биће ваљда обрнута, исто тако, ако је друштво додуше активно, али сретства су му имобилизована и потребна му је ликвидна главница.

Став 5 даје формалну олакшицу, која ће нарочито онда имати значаја, када досадашњи другари преузму целу повишену главницу, а могућа је и онда, када недругари ступе у друштво; друштво ће их само морати да позове на скупштину.

Опцијско право (став 3 и 4) нацрт уређује исцрпније од досадашњих закона и нацрта.

§ 518

Двоструко пријављивање (донесеног и извршеног) закључка о повишењу основне главнице код д. с. о. о. није потребно, јер ће се опцијско право код њега вршити једноставније и јер нема позивања на упис нове главнице; зато су спојени §§ 394 и 395 (в. § 395 став 4).

3. Снижење основне главнице

§ 519

Док је могуће знатно поједноставити поступак око повишења основне главнице д. с. о. о., то не би било упутно у погледу снижења. Интерес веровника, о којем се ту ради у првом реду, исти је као и код д. д. Зато се разлике између § 519 и §§ 397 до 401 односе само на оно, што је битно различно код оба облика друштава (најмањи износи основне главнице и основног улога, немогућност спајања по § 399, јер сваки другар може имати само по један пословни удео).

6 ОТСЕК

Престанак друштва

1. Престанак

Ма да је д. с. о. о. капиталско удружење, ипак је, како је већ поменуто на више места, у многим погледима блиско персоналним друштвима. Нацрт рачуна са уским личним сарађивањем другара и погодује га. Друга страна тога уређења је, да ће се

лакше појављивати лични разлози, који ће отежавати заједнички рад другара и успешност друштвеног пословања, док тежа преносивост удела спречава онај излаз, који, бар теоријски, вазда остаје деоничару, ако се у друштву не осећа најбоље: отуђење деонице. И досадашњи закони и нацрти водили су о томе рачуна; већ Н, III4, А, Пн и М допуштају да правила поред оних ооичних разлога престанка капиталских удружења наведу посеоне разлоге, као што би ои могли бити отказ, искључење, смрт другара и сл. Али чињеница је, да се друштва том могућношћу слабо служе, бар на подручју А, и да се тако долази до врло тешких ситуација баш у друштвима која су олижа персоналним удружењима, нарочито ако друштво има мали број другара, често само два, или ако су основни улози и број гласова у таквој сразмери, да је искључена мајоризација. Тешка може постати ситуација и онда, када сама сразмера гласова додуше не би искључила надгласивање, али је један или други од другара искључен од гласања, јер је лично заинтересован у предмету гласања.

Из ових и других разлога већ Н 61 даје пропис, да мањина, која заступа бар десети део основне главнице, тужбом може тражити, да суд изрече престанак друштва, ако постигнуће сврхе друштва постане немогуће или из других разлога, основаних у приликама друштва. А 84 овај начин престанка намерно није признао, јер би тобоже задаћа да оцени важност разлога, по суд била и сувише тешка, јер А закључак о престанку друштва не веже, као готово сви остали закони и нацрти, за тричетвртинску већину и јер А допушта, да онда, када је за преност удела потребан пристанак друштва, из важних разлога суд изрече дозволу преноса. За А се повео и П П, док су Ь и М у том погледу следовали Н. У ствари систем А, бар у оном делу наше Краљевине, где А вреди, није дао најбоље успехе. Чини се, да он ни апстрактно није бољи од Н. По А и случајна обична већина може закључити да друштво престане, што није добро, ако се уважи да је предузеће д. с. о. о. господарска јединица, чији престанак може имати последица и за особе које нису другари, а са друге стране, излаз по А 77 (§ 488 овог нацрта) помоћи ће само тада, када другар, који би хтео да иступи из друштва, нађе кога, који ће прибавити удео. Према томе, изгледа, да ваља примити систем Н, но пошто ће такав предлог, и ако би суд одбио захтев, неминовно по друштво имати неповољних последица, мораће се додати наређења за заштиту друштва против неоснованих предлога за закључак о престанку. Нацрт право тужбе даје сваком појединoм другару, а не само одређеној мањини, јер су у овом друштву лични интереси много претежнији но што су код д. д.

Ни допуштањем такве тужбе не би било удовољено свим потребама, које се могу појавити код друштва с. о. о., чији другари су уже везани за друштво нарочито ако су обавезани на споредне неновчане чинидбе. Има друштава, чији опстанак без обзира на основну главницу, зависи од учествовања извесног другара у пословодству. Истина, из важних разлога моћи ће се тужбом издејствовати престанак друштва, из важних разлога може се другару опозвати пословодство, али прво често није у интересу осталих другара, друго није поуздано сретство, којим би се пословођа заменио бољим. Подесније сретство би било искључење, или, ако неуредни другари чине већину, отказ онога другара, који од неуредности осталих има штете. Разуме се, у једном и у другом случају остаје друштво, а снизиће му се основна главница, ако се удео не може исплатити из друштвених резерви, или ако друштво не би успело, да прода удео (упоредити Н 27). У том правцу садрже прописе И, који допушта у извесном случају иступање другара (И 154 на крају), у другим искључење (И 151 на крају, И 245, 246), даље Ш 811, М 36 и нарочито Л 423 и Пн 103—105, који и врло потанко уређују правне последице испадања другара (донекле и И 246, али сумњиво). Нацрт је усвојио неке од ових норми а у неколико их је и попунио, да би се што боље заштитили опстанак друштва и сигурност веровника, али и спречило како робовање друштву, тако и злоупотребе од стране појединих другара.

У вези са престанком друштва је и питање заштите веровника од рђавог пословања друштва. Веровници истина могу уту-

жити своје тражбине и предложити отварање стечаја, но прво могу тек кад им је тражбина доспела, друго, кад за то постоје законски услови, а тада је за потпуно измирење махом већ доцкан. Њима би се могло помоћи само на тај начин, што би им се омогућило издејствовање престанка и ликвидације пре но што настану услови за отварање стечаја. Али то би се могло само под условима, који не би превише угрожавали мирни рад друштва. Нацрт покушава наћи солуцију, а из мишљења ће се видети суд о умесности институције као и о подесности појединих наређења (в. и образложење код § 514).

Последње питање основног значаја јесте да ли друштво може постојати и само са једним другаром. Без сумње за постанак друштва потребна су бар два правна субјекта, али, исто тако као и код д. д., већим делом признаје се у теорији и пракси, да само спајање свих удела у једној руци не значи престанак друштва. Старији закони и нацрти о томе не говоре (Н, А, ПП); новији нису склони „друштву са једним другаром", по Б и Ф прелаз свих удела у једну руку значи престанак друштва, (Ф 5, Б 105); И није доследан, по И 249 друштво у таквом случају престаје, али по И 247 искључење једног од двају другара нема за последицу ликвидацију предузећа; Ш 766 има за д. с. о. о. готово оно исто наређење као и за д. д. (овај нацрт § 221 став 2, са изменама), он дакле признаје друштво са једним јединим другаром, али такво „друштво" има прилично несигуран положај; Л 121, на крају, има готово исто гледиште, а поред тога управо признаје оснивање д. с. о. о. (као и д. д.) од само једног правног субјекта, као и продужење „редовног" д. с. о. о. кад остаје само један другар; за таква „друштва" даје и посебне прописе (Л 637 до 646). Нацрт се у начелу задовољио наређењима Н, А, ПП, из истих разлога, као и код д. д.; нарочито код д. с. о. о., која врло често имају мален број чланова, лако је могуће, да је, бар прелазно, спајање свих удела у једној руци једини излаз да се спасе опстанак предузећа. Довољан ће бити, у интересу веровника, § 221 став 2; ако веровници примете, да пословање није уредно, лако ће присилити јединог другара, да успостави „нормално" стање. Са друге стране не би било целисходно, у нашим приликама, управо предвидети посебна наређења за „друштва са једним другаром", и тако некако дати потстрека за оснивање таквих друштава, која код нас ипак поготово не бисмо могли сматрати баш као пожељна. Осећај одговорности у пословању чини се да није толико развијен, да би могли поуздано очекивати ону солидност, рецимо у састављању инвентара и биланса, која је неминовно потребна нарочито код капиталских удружења, а која би била лако повређена мешањем имовине „друштва" са засебном имовином јединог „другара". Излаз би био ваљда донекле, за веровнике „друштва", у томе, да би једини „другар" њима одговарао и лично, својом засебном имовином; али и без обзира на то, да би тиме могли бити повређени оправдани интереси „недруштвених" веровника јединог другара, свакако би се појавиле велике потешкоће, чим би „друштво са једним другаром" опет постало нормално друштво. Зато нацрт само некако толерира, у интересу привреде и одржања предузећа, прелаз свих удела у једну руку, и не сматра га законским разлогом престанка, али га не погодује.

§ 521

Поједини другар или мањина може тужбом тражити престанак друштва, већина моћи ће употребити став 1 који је сличан § 181. Баш због тога, што мањини остаје тужба по § 520 став 3, може се неуредном другару дати право гласа на скупштини.

Став 2 исто тако донекле је аналоган наређењима за јавно трг. друштво. Лако се може десити, да у току времена престане онај пресудни значај извесног другара за друштво, који је дао повода, да су у правила унесена односна наређења о престанку друштва. Ако правила доцније нису измењена, престанак би био неминован, ма да није више потребан.

Став 3 до 7. За друштво је положај после испадања другара тај, да му је припао један удео, који не сме задржати по општим начелима, по којима друштво не сме прибављати односно задржавати прибављене сопствене уделе. Зато му нацрт налаже, да

удео у кратком року уновчи. Ако се то ма из ког разлога не спроведе на време, друштво ће основну главницу без одлагања снизити; то мора учинити и онда, када припали му удео не уновчи бар по цену, коју је за њ платило, разуме се, у том случају не за цели износ основног улога, него само за разлику.

Али ако основни улог није потпуно уплаћен и удео се не прода, основна главница мораће се снизити за цео износ основног улога, јер нема никога, ко би га уплатио, и никога, ко би по њему вршио другарска права; само друштво не сме. Колико је уплаћено, пренеће се у општу резерву, и не сме се употребити за деобу (фиктивне) дивиденде.

§ 522

Ова наређења, у вези са § 514 став 2, јака су заштита веровника. Ипак ваља штитити и друштво против и сувише плашљивих или несавесних веровника (и утакмичар би могао покушати да се ослободи конкурента — друштва тиме, што уступањем прибави тражбине против њега). Зато нацрт поставља строге услове у погледу квоте тражбина, доказивања опасности по веровнике и њихове одговорности за штету. Није пак примљен пропис Л 642, да ће се тужбени захтев одбити, ако друштво доспеле тражбине подмири и недоспеле обезбеди: баш несавесни пословође могли би на тај начин, на штету осталих веровника, покушавати да се ослободе непријатних веровника, они би, договорно с тужитељима, чак могли изигравати стрпљивије веровнике. Ова тужба дакле неће моћи да служи за изнуђивање.

2. Ликвидација

Ликвидација мора бити код д. с. о. о. уређена као и код д. д., јер и код њега веровницима друштва стварну сигурност даје једино имовина друштва, а не и нека непосредна одговорност другара. Зато су наређења о ликвидацији д. друштва измењена и попуњена само толико, колико је потребно због разлике између оба облика друштва.

§ 523

Питање је да ли рокови за пријаву потраживања (6 месеци) и за поделу имовине (1 година) од треће објаве позива за пријаве с обзиром на махом мањи обим предузећа друштва с. о. о. нису превише дуги. А има један рок од три месеца, Пн 3 и 6 месеци, Б и М 6 месеци, Н. као и овај нацрт, једну годину. Из мишљења ће се видети, који би рок био наиподеснији како у интересу веровника тако и у интересу другара.

§ 524

Накнадне доплате у суштини и у првом реду служе унапређивању предузећа, а друштво има захтев за наплату тек пошто је уплаћивање конкретног износа правилно закључено.

Са друге стране, нема сумње, да могу баш накнадне доплате бити сретство да се избегне стечај. Зато нацрт заузима ово гледиште: 1) ако је правилима одређено, да се може уплаћивање накнадних доплата одређивати и у ликвидацији, вреде правила; 2) ако правила то изречно не одређују, друштво може наплатити накнадне доплате, чија је уплата била закључена пре престанка; 3) ако нема ни таквог закључка, од другара се уплата не може захтевати, али они могу на њу пристати. У сва три случаја вреди правило § 414 став 2, да је наплаћивање допуштено само уколико је потребно за измирење друштвених дуговања.

§ 526

§ 422 став 3 може вредети и онда, када је друштво престало по тужби веровника, јер је услов успостављења друштва измирење веровника.

3. Спајање

И за спајање, било у виду § 423 бр. 1 било у виду § 423 бр. 2, потребне су код д. с. о. о. готово исте каутеле као и код д. д. Овде је пак питање, да ли треба допустити спајање д. д.

и д. с. о. о. Тога би могло бити у разним облицима: 1) по § 423 бр. 1: а) д. д. преузме д. с. о. о., тако да остаје д. д.; б) д. с. о. о. преузме д. д., тако да остаје д. с. о. о.; 2) по § 423 бр. 2: спајањем по једног или више д. д. и д. с. о. о. створи се а) ново д. д., б) ново д. с. о. о. Ни један од данашњих закона и нацрта не уређује све ове начине. Н, Ф, П и Ш о фузији и не говоре. А, Б, П П, Л познају фузију више д. с. о. о. и фузију д. с. о. о. са д. д., ову само тако, да остаје д. д. О осталим могућим начинима спајања не говоре, заправо изречно и не познају спајање самих д. с. о. о. у виду § 423 бр. 2. Пн уређује спајање и у виду § 423 бр. 2, али само између д. с. о. о. Нејасан је И, готово не искључује изречно ни један од теоријски могућих облика спајања, али ипак изгледа, да мисли само на спајање друштава истог облика; образложење на И 252 до 255 не даје објашњење.

Без сумње закони и нацрти извесне алтернативе (1 б, 2 а и б) не узимају у обзир, јер се за њих у привредном животу дотада није показала потреба; но пошто није искључено да се покаже, а правне и стварне потешкоће нису много веће од тешкоћа већ признатих, нацрт допушта све.

У појединостима измене и допуне у § 527 односе се само на оне тачке, у којима разлике између д. с. о. о. и д. д. не допуштају просто примењивање §§ 423 до 428.

7 ОТСЕК

Претварање

Разуме се, да је другарима увек слободно (уколико није позитивним законом изречно забрањено или везано за посебне услове, на пр. дозвола управне власти), да своје удружење, формалном изменом уговора или правила из једног облика друштва претворе у други на тај начин, да прво ликвидирају и, по измирењу веровника или са њиховим пристанком, преостале саставне делове друштвене имовине пренесу на ново друштво. Али тиме престаје правни и, често, привредни континуитет, такво претварање значи престанак ранијег и постанак новог друштва; оно је скопчано са знатним трошковима. Живот у извесним случајевима, било да су се измениле прилике другара, било да досадашњи облик из других разлога није више подесан за вођење предузећа, захтева могућност претварања без ликвидације некако са дејствима сукцесије пер университатем. У том виду већ Н познаје претварање д. д. у д. с. о. о., за њим повели су се А, П П, Б, Ш и П, њима свима дакле није познато претварање друштва других облика у д. с. о. о. ни претварање д. с. о. о. у друштво другог облика. Пн познаје претварање д. д. у д. с. о. о. и обратно, али тачно уређује само прво, М уређује претварање д. д. у д. с. о. о. и помиње претварање привредне задруге са о. обавезом у д. с. о. о. Ф 41 допушта претварање јавног трговачког друштва, командитног друштва и д. д. у д. с. о. о. као и овога у д. д. а потањих прописа не даје, одређујући једино, да се претварањем не могу кршити права трећих. По новом немачком нацрту закона о деоничким друштвима и командитним друштвима на деонице могуће ће бити претварање д. д., командитног друштва на деонице и д. с. о. о. из једног облика у други. Л познаје разне начине претварања, као из д. друштва са варијабилном основном главницом у обично д. д. или у (привредну) задругу без обавезе одговорности и накнадних доплата, све то и за командитна друштва на деонице: д. д. у д. с. о. о.: извесних привредних задруга у д. д. или д. с. о. о.: д. д. или д. с. о. о. у установу (Анталт) и друге.

Нацрт заузима ово гледиште: претварања у облик или из облика друштва који нацрт не познаје, разуме се, неће се уредити. Надаље непотребно је нарочито уређивање претварања из персоналног друштва у капиталско, јер се лична одговорност без пристанка веровника, самим уговором између другара, не може отстранити, тако да се за веровнике пређашњег персоналног друштва и без формалне ликвидације персоналног друштва претварањем опасност битно не повећава. Обрнути случај претварања капиталског друштва у персонално очигледно није ни мало практичан у животу, ни један закон или нацрт се с њим не бави; то

је природно, јер није вероватно, да би ко хтео ограничену дужност покрића претворити у личну (неограничену) одговорност. Остају дакле случајеви претварања из д. д. у д. с. о. о. и из д. с. о. о. у д. д. Највећи део закона и нацрта уређује само прво. И то је природно, јер д. с. о. о. има извесне олакшице у поређењу са д. д. С тога је вероватно, да ће се д. д. ради тих олакшица претворити у д. с. о. о., много мање је вероватно обрнуто. Нарочито је код нас лако могуће, да ће се у оним областима Краљевине, које су као облик капиталског друштва досада познале само д. д., омања д. д., нарочито с мањим бројем деоничара, претворити у д. с. о. о., *особито ако им се претварање олакша таксеним повластицама.* То би било сасвим оправдано, јер се правни и порески субјект овим претварањем не мења (види А 119, П 8).

Према свему томе овај нацрт са већином закона и нацрта уређује само претварање д. д. у д. с. о. о., а обрнути случај ће се уредити само, ако би то препоручила мишљења. То вреди и за претварање других друштава с правном личношћу у д. с. о. о. које је уређено у А 101.

§ 528

У ствари мало је отступања од П П, Н, А; нацрт само настоји да поступак боље разради и распореди.

Став 1 т. 1. Нацрт захтева, да се закључак донесе по прописима за доношење закључака о измени правила. Неки закони траже формалности као за закључак о престанку друштва. То се не чини целисходно, јер д. д. тек формално престаје, у *ствари* оно само мења облик, и та измена тиче се у првом реду другара, много мање веровника (в. доле).

Т. 2. Размаци између позива могу бити дужи од недеље дана, али д. д. мораће водити рачуна о § 529 став 5 и § 471, став 3; неизвесно стање између стварања закључка о претварању и његове регистрације треба скратити колико је то могуће, са друге стране закључци о претварању без сумње неће се стварати докле терен није спремљен, па ови позиви стварно неће имати другог значаја до тога, да формално подржавају начело једнакости деоничара; то ће нарочито вредети, ако се друштво послужи могућношћу коју даје став 2. Тромесечни рок дакле неће бити превише кратак.

Т. 3 и 4. Из § 530 произлази, да поједини деоничар, који пристане да постане другаром, не мора учествовати баш свима својим деоницама у друштву са ограниченом одговорношћу; довољно је, да се бар толико деоница претвори у основне улоге, да чине 3/4 основне главнице д. д. Та сразмера захтева се свуда; разлог је у томе, што се не би могло говорити о континуитету истог правног субјекта у другом облику, ако не би највећи део удела у имовини друштва остао један исти.

Т. 5 и 6. Сви закони и нацрти изражавају, да основна главница д. с. о. о. не сме бити мања од основне главнице д. д., једино по П 3 т. 5 основна главница д. с. о. о. не сме бити мања од *биланчне вредности основне главнице* д. д., како је утврђена по билансу за претварање. Ствар ваља расмотрити потање, јер се ради о најважнијој заштитној мери у прилог друштвеним веровницима. Биланс по § 528 став 1 т. 7 није обртни (годишњи) него нека врста ликвидацијског биланса; у њему морају бити показане тајне резерве, а именити износ основне главнице не показује се као пасива.

Ствар би, ако је основна главница деоничког друштва 1.000.000 дин., а именита вредност једне деонице 1.000 дин., шематски могла изгледати овако:

1) а) актива	1.500.000	дин.
б) пасива	500.000	„
разлика	1,000.000	дин.

на једну деоницу пада вредност 1.500 дин. а чистих само 1.000 дин.

2) а) актива	1,900.000	дин.
б) пасива	500.000	„
разлика	1,400.000	дин.

на једну деоницу пада вредност 1.900 дин, а чистих 1.400 дин.

3) а) актива . . . . . 1,200.000 дин.
б) пасива . . . . . 800.000 „
разлика 400.000 дин.

на једну деоницу пада вредност 1.200 дин, а чистих 400 дин.

У случају бр. 2 чиста биланчна вредност друштвене имовине већа је од основне главнице д. д., у случају бр. 3 мања.

По II основна главница д. с. о. о. у последњем случају могла би бити и само 400.000 дин., што би, бар про футуро, за веровнике значило велико смањење сигурности.

Са друге стране по А, ПП, Б, који траже да деоничар по стаје другаром са основним улогом у износу који одговара његовом уделу у имовини д. д., иду, бар привидно, и сувише далеко у противном правцу. У горе поменутом 2 случају основна главница д. с. о. о. не би могла бити мања од 1,050.000 дин. (ако би наиме учествовале тек 3/4 деоничара), а могла би бити обавезно 1,400.000 (ако би учествовали сви). Тиме би друштво било прилично оптерећено, она већа основна главница могла би отежавати деобу дивиденде. Мишљено то није: ни у ком случају друштво с. о. о. не мора имати већу основну главницу од д. д., оно само без нарочитог поступка ни у ком случају не сме имати мању. Повишење основне главнице д. с. о. о. је факултативно. Оно може бити у том виду, да се поред основних улога, у које је промењено оно што је унесено у име деонице, допусте нови основни улози (ово је могуће у сваком случају). Но може бити и тако, да се у случајевима, у којима вредност дела у имовини д. д., који пада на деоницу, премаша њену именитy вредност, тај део као основни улог рачуна већом него именитом вредношћу деонице из којих је настао, али не преко стварне вредности. Ако пак учесници у том случају неће већу главницу од главнице д. д., они могу предвидети основне улоге, чији (именити) износ одговара именитом износу деонице, из којих је створен, а вишак вредности претставља (тајну) резерву, некакву већ уплаћену ажију. У случајевима, где сви деоничари учествују у д. с. о. о., то не ствара никаквих тешкоћа; те ће се појавити тек тада, када извесни деоничари не учествују у опште или не са свима својим деоницама. Пошто д. с. о. о. наставља д. д. са *целом* његовом имовином, ове се деонице морају исплатити готовином. То вреди и за поједине деонице, које не могу учествовати, јер не достижу најмањи износ основног улога 5.000 дин., као и за оне, чијим урачунавањем износ основног улога постаје недељив са 1.000, разуме се, само за недељиви вишак.

Да би друштво могло исплатити те деонице, а да се не смањи имовина д. д., потребно је да се преузму „нови" основни улози у биланчној вредности деонице, које треба исплатити, а наимање у толикој „именитој" вредности, да је постигнута висина основне главнице д. д. И ту ће се појавити „ажија" у случају, када је износ основног улога, посталог из деонице, мањи од биланчне вредности ових деонице. Ти нови другари дакако нису оштећени овом ажијом, јер њиховим уделима припада биланчна вредност деонице, које се морају исплатити готовином, али не може им се без повишења основне главнице преко основне главнице д. д., бар не без пристанка другара — бивших деоничара, удео рачунати према потпуном износу новчаног улога, иначе запостављени би били другари бивши деоничари.

О свему томе досадашњи закони и нацрти мало садрже Додуше, истина је, да се сви случајеви законом не могу предвидети, али сумње нема, да ваља тачно изразити, да начелно цела имовина д. д. мора постати имовина д. с. о. о. и да формална основна главница начелно мора остати бар иста. Само у том случају могуће је изаћи без наређења Н. Н ДД, Б. Л, који на сваки начин захтевају позивни поступак (слично и III), сличан ономе код снижења основне главнице, ма да такав поступак нема баш много смисла, ако остају цела имовина и висина основне главнице нелирнуте, наиме несмањене. Но могући су и случајеви, где је главница д. д. одређена и сувише високо или где је његова имовина превелика за даљи рад предузећа. Ту не би имало смисла строго држати се начела, зато нацрт допушта и претварање без читаве имовине као и са смањеном основном главницом. То ће

се дакако морати да изрази у закључку и у правилима д. с. о. о., а провешће се ради заштите веровника и позивни поступак (т. 5). Граница за снижење повучена је у т. 4 и 8.

Разуме се, да се могу деоничари, ако деонице сваког појединог не достижу законски минимум основног улога, удружити и за своје деонице заједнички узети основни улог као саимаоци. Они могу и доплатити на вредност деоница; за тај се износ повећава основна главница.

Став 2 даје олакшице у поступку претварања. Према њему уно акту *може*, а *не мора* се извршити читаво претварање: закључак д. д., одобравање биланса; утврђивање правила д. с. о. о.; преузимање основних улога, то и од особа које нису деоничари, а које се по претходном споразуму у ту сврху позову на скупштину; избор првих органа д. с. о. о.

§ 529

Пријава значи пријављивање престанка д. д. и постанка д. с. о. о. За то је потребно наређење става 1 о потписивању пријаве.

Ставом 4 изражена је мисао, да се не ради о неком правом „преносу" или „прелазу" имовине д. д. — односно деоница и удела, — него само о измени облика организације. Зато је у јавним књигама и регистрима довољна само забележба измене форме као имена субјекта имовине, а зато не би се смеле у том случају наплаћивати никакве таксе.

8 ОТСЕК

Одговорност

У погледу обезбеђења веровника, другара и самога друштва д. с. о. о. морају бити под истим строгим режимом као и д. д., јер и код њих нема личне одговорности другара за друштвене обавезе. Истина, ваљда се од наређења, која вреде за д. д., у животу неће често много примењивати код д. с. о. о., али то не због неких начелних разлика, него због мање сложеног устројства и мањег обима рада. У начелу дакле не могу се ублажити наређења §§ 429—455; у појединостима разлике у устројству захтевају извесне измене и допуне.

1. Одговорност за штету

§ 531

Став 1. § 431 код д. с. о. о. не улази у обзир. — Наређење става 2 важно је по поједине другаре и треће особе, друштво само од издавања забрањених исправа ваљда неће имати непосредне штете.

Став 3 се угледа на Б 9 и Ф 8. Он би се заправо могао сматрати обухваћеним већ § 429, али позната је ствар, да се баш нетачним оцењивањем уложака у стварима, набавки при оснивању и накнадних набавки грешило и да су од тога страдали и веровници и друштва. Зато је добро, да се та одговорност нарочито истакне, у толико више што за д. с. о. о. није прописана обавезна ревизија таквих уложака и набавки. Но пошто су погрешке ретко намерне, већ често проистичу из неког оптимизма, који је у оснивању предузећа донекле и потребан, а поред тога и савесне процене могу се прилично разилазити, нацрт олакшава ту одговорност.

2. Казне

§ 532

Став 1. Извесна казнена наређења тичу се само деоница и других исправа, које код д. с. о. о. не постоје, зато су изостављена; то вреди нарочито и за § 447 став 1, т. 1, 2 и 3; у друштву с. о. о. нема деоница или њима сличних исправа, које би служиле као легитимација за право гласања, без уписа у књигу удела ималац удела још није другар према друштву; злоупотребе су дакле готово немогуће.

Став 4 и 5 одговарају § 486 став 3 и 4, § 531 став 2. Ово наређење према досадашњем развитку д. с. о. о. у нашој Краље-

се дакако морати да изрази у закључку и у правилима д. с. о. о., а провешће се ради заштите веровника и позивни поступак (т. 5). Граница за снижење повучена је у т. 4 и 8.

Разуме се, да се могу деоничари, ако деонице сваког појединог не достижу законски минимум основног улога, удружити и за своје деонице заједнички узети основни улог као саимаоци. Они могу и доплатити на вредност деоница; за тај се износ повећава основна главница.

Став 2 даје олакшице у поступку претварања. Према њему уно акту *може*, а *не мора* се извршити читаво претварање: закључак д. д., одобравање биланса; утврђивање правила д. с. о. о.; преузимање основних улога, то и од особа које нису деоничари, а које се по претходном споразуму у ту сврху позову на скупштину; избор првих органа д. с. о. о.

§ 529

Пријава значи пријављивање престанка д. д. и постанка д. с. о. о. За то је потребно наређење става 1 о потписивању пријаве.

Ставом 4 изражена је мисао, да се не ради о неком правом „преносу" или „прелазу" имовине д. д. — односно деоница и удела, — него само о измени облика организације. Зато је у јавним књигама и регистрима довољна само забележба измене форме као имена субјекта имовине, а зато не би се смеле у том случају наплаћивати никакве таксе.

8 ОТСЕК

Одговорност

У погледу обезбеђења веровника, другара и самога друштва д. с. о. о. морају бити под истим строгим режимом као и д. д., јер и код њих нема личне одговорности другара за друштвене обавезе. Истина, ваљда се од наређења, која вреде за д. д., у животу неће често много примењивати код д. с. о. о., али то не због неких начелних разлика, него због мање сложеног устројства и мањег обима рада. У начелу дакле не могу се ублажити наређења §§ 429—455; у појединостима разлике у устројству захтевају извесне измене и допуне.

1. Одговорност за штету

§ 531

Став 1. § 431 код д. с. о. о. не улази у обзир. — Наређење става 2 важно је по поједине другаре и треће особе, друштво само од издавања забрањених исправа ваљда неће имати непосредне штете.

Став 3 се угледа на Б 9 и Ф 8. Он би се заправо могао сматрати обухваћеним већ § 429, али позната је ствар, да се баш нетачним оцењивањем уложака у стварима, набавки при оснивању и накнадних набавки грешило и да су од тога страдали и веровници и друштва. Зато је добро, да се та одговорност нарочито истакне, у толико више што за д. с. о. о. није прописана обавезна ревизија таквих уложака и набавки. Но пошто су погрешке ретко намерне, већ често проистичу из неког оптимизма, који је у оснивању предузећа донекле и потребан, а поред тога и савесне процене могу се прилично разилазити, нацрт олакшава ту одговорност.

2. Казне

§ 532

Став 1. Извесна казнена наређења тичу се само деоница и других исправа, које код д. с. о. о. не постоје, зато су изостављена; то вреди нарочито и за § 447 став 1, т. 1, 2 и 3; у друштву с. о. о. нема деоница или њима сличних исправа, које би служиле као легитимација за право гласања, без уписа у књигу удела ималац удела још није другар према друштву; злоупотребе су дакле готово немогуће.

Став 4 и 5 одговарају § 486 став 3 и 4, § 531 став 2. Ово наређење према досадашњем развитку д. с. о. о. у нашој Краље-

вини не изгледа потребно, али ако би се д. с. о. о. развијала у правцу д. д., могло би постати важно. Новина то наређење није, готово сви закони и нацрти га познају.

9 ОТСЕК

Прелазна и завршна наређења

Ова наређења код д. с. о. о. немају толиког значаја као код д. д., нарочито због тога, што је једини закон о д. с. о. о., који важи у нашој Краљевини, прилично савремен, па ће се прелаз д. с. о. о. са досадашњег стања на ново поготово извршити без нарочитих тешкоћа. Но сама начела за тај прелаз готово иста су као и код д. д., а разлози за њих наведени су код §§ 456—459. Разуме се, да ће се овај отсек, као и 8 отсек III главе, у коначном нацрту трг. законика спојити са другим прелазним наређењима у засебну главу.

§ 533

Став 1 позивањем на § 456 нарочито омогућава већ пре ступања на снагу целог законика оснивање д. с. о. о. и у оним областима Краљевине, где тај облик друштва досада не постоји. Не би, наиме, било праведно, да те области даље остају запостављене, кад се није већ раније проширио важећи закон о д. с. о. о.

Став 2. Круг друштава с. о. о., за чије је оснивање потребна државна дозвола, проширен је овим нацртом према садашњем стању. Нацрт за већ постојећа друштва не тражи накнадну дозволу, али ова друштва потпадају под остала наређења, која вреде за таква друштва, она ће дакле морати да концесионој власти подносе пријаве и билансе, за измену правила потребна ће им бити дозвола итд., власт може изрећи њихов престанак, но разуме се, не због тога што немају дозволе, јер им она за оснивање није била ни потребна.

Став 4. Нацрт не захтева, да д. с. о. о. при повишавању основне главнице одмах постигну нови минимални износ 100.000 дин., али свакако нови основни улози не смеју бити мањи од 5.000 дин. Ако дакле другар већ има основни улог, рецимо 2.000 дин., не може га повисити на 4.000 дин., него најмање на 5.000 дин., нов другар ће морати да узме бар 5.000 дин. „Потпуно" повишење основне главнице код свих постојећих д. с. о. о. на један мах, нарочито у кратком року од две године, могло би имати кобних последица, а било би донекле и непотребно код оних друштава код којих вредност имовине премаша износ основне главнице. Ипак је очувана нова минимална главница тиме, што и за „стара" друштва вреди § 519, став 1: она не могу снизити ни главницу ни основне улоге испод нових најмањих износа.

II.

ДРУГИ ДЕО

Трговачка друштва и тајно друштво

VI ГЛАВА*

Страна трговачка друштва

I. Опште примедбе

С обзиром на преплетеност међународних привредних и трговачких односа питање пословања страних друштава у домаћој држави значи и у погледу приватног права једно не само врло важно него и врло тешко поглавље савременог трговачког права. То нарочито вреди за нашу Краљевину, којој је толико потребан прилив страног капитала, а у којој је прилично велика опасност, да страни капитал и сувише потисне домаћи привредни свет. Зато ваља то питање расмотрити нешто исцрпније но што је то било потребно за друге главе образложења.

1. Домаће право

1. *Нови закон о радњама* одређује својим § 7, да страни држављани уживају иста права по том закону као доморотци, ако је уговором између наше Краљевине и државе, којој припадају, предвиђено, да ће се обостраним држављанима узајамно признавати иста права на обављање радње. Ако таквог уговора нема, страни држављани могу у земљи обављати неку радњу само изузетно, ако им дозволу за обављање радње изда надлежни бан односно Министар трговине и индустрије. Иностранa деоничка друштва, задруге и друштва са ограниченом одговорношћу могу у нашој Краљевини обављати неку радњу само, ако по прописима, који за то важе, издејствују дозволу Министра трговине и индустрије. Ортачење оваквих друштава и задруга са домаћим предузећима подлежи дозволи бана.

Из самога слога се види:

1) Да закон о радњама води рачуна, што се тиче иностранаца и иностраних удружења, само о радњама, које потпадају под њега, а радња у смислу овога закона сваки је редован, самосталан и незабрањен привредни рад, у колико га сам закон не изузима (§ 1).

У односу са трговачким закоником то значи, да извесне „радње", које су трговачке, не потпадају под закон о радњама; уколико за њих не постоје посебна законска наређења, оне у погледу иностранаца нису уређене; тога може нарочито бити код деоничких друштава и друштава са огр. одг., пошто се та могу основати ма за коју, чак и непривредну сврху.

Поред тога закон о радњама не даје, ни за своје подручје, прописа о таквом раду страних држављана и удружења, који не значи „радњу" у смислу § 1 *(редован, привредни рад)*, као што је склапање *појединих* послова или њихово извршење у нашој Краљевини (дакле не: редовно).

2) Да закон о радњама уопште не говори о персоналним друштвима (јавно трговачко и командитно друштво, командитно

---

* Глава V већ је била достављена на мишљење — примедбе раније.

деоничко друштво може се рачунати за деоничко), као ни о другим привредним удружењима, која могу бити позната страним државама, а нису позната нашем законодавству.

2) Да закон о радњама не опредељује појам страног држављанина ни појам страног друштва или задруге. С обзиром на закон о држављанству прво збиља није потребно, друго је врло важно.

ii. Ни наши *трговачки закони* не садрже наређења о странцима као трговцима појединцима ни о страним персоналним друштвима, они се ограничавају на наређења о страним деоничким и командитним деоничким друштвима и друштвима са огр. одг. Исто тако они не одређују јасно критерије за признавање правне способности и не разликују склапање и испуњавање послова из иноземства у нашу земљу од склапања послова преко заступника (пуномоћника) у нашој земљи без нарочите „радње" као месног пословног седишта иностранца (друштва) у нашој земљи и од пословања преко такве радње (заступништва, подружнице, агентуре). Тако најстарији закон, Цес. нар. 29 новемора 1865 Л. Д. З. бр. 127 (за правно подручје апелационих судова у Љубљани и Сплиту) одређује у чл. 1: „Свако страно деоничко и командитно деоничко друштво, изузев осигуравајућа друштва*) признаје се у Аустрији као правно постојеће и припушта се обртному обављању својих послова под својом фирмом као и домаћа друштва те врсте, ако . . . . . .". Хрв. уг. трг. законик наређује у § 210: „Иноземна друштва дионичарска, желећа у земљах круне угарске под властитом тврдком по подружницах или оправничтвих тјерати послове, дужна су прије отворења посла . . . . .". Српијански закон о акционарским друштвима наређује (§ 91): „Страна акционарска друштва, која хоће под својим именом да имају своју радњу у Србији средством својих заступништва (филијала), морају поднети министру народне привреде програм своје радње и своја друштвена правила на одобрење".

Према тим наређењима види се јасно, да је у српијанском и хрв. угарском закону мишљено и уређено само настањивање, а у аустријској наредби изгледа да је мишљено и редовно склапање послова у домаћој земљи без настана, но из даљих прописа произлази, да је бар као редован случај мишљено исто што и у осталим законима. У том се погледу трг. закони подударају са зак. о радњама.

Ни у погледу одређивања које се друштво сматра за „страно" друштво наши закони нису сасвим јасни. Тако поменута цес. нар. 1865 г. захтева, да страно друштво докаже, 1) *„да у држави, у којој је постало, по њеним законима правно постоји* и да тамо стварно и редовно ради, 2) да влада државе, *којој припада* . . .". Хрв. уг. трг. законик тражи, да страно друштво докаже, „да се је конституирало полаг закона домовине своје и да фактично послује . . . . " и да „иноземна држава, у којој је *друштво склопљено* . . . . . поступа по начелу узајамности". Слично и закон о акционарским друштвима: „да је друштво по законима своје земље основано (конституисано) и отпочело своју радњу".

Закон о друштвима са ограниченом одг., који је на снази у области љубљанског и сплитског апелационог суда, поставља као критериј страног друштва, да му је *седиште* ван земље, а друштво мора доказати, да по законима државе, где му је седиште, правно постоји и да тамо истински и редовно послује. Закон уређује само питање настањивања у земљи.

Српијански предпредлог трг. зак. из 1912 г. § 337 „Страно акционарско друштво може радити у Србији преко својих заступништва (филијала, агенција), ако и уколико држава, у којој је оно *основано,* у својој земљи то право признаје српским акц. друштвима". § 338 „и страно друштво мора се пријавити надлежном суду за упис у трг. регистар по наређењима овог законика. Уз пријаву дужно је 1. доказати да је друштво по законима своје земље (које?) *основано* (конституисано) и да је отпочело радити" . . . . За друштво с огр. одг. дикција је утолико друкчија, да мора страно друштво доказати, „да у држави, у којој му је седиште, по законима води своју радњу".

*) за њих вреде посебни прописи.

Разлике су битне.

Нигде није у нашим законима тачно речено, по чему се цени, да је друштво правно постало (склопљено, основано, конституисано) у одређеној држави: да ли према формалном, правилима одређеном *седишту* друштва, или према држави, у којој има своју *(централну)* управу, или према оној, где врши — у главноме — своје послове или има свој поглавити (продукцијски) настан (фабрику, руднике и сл.), или, што се нарочито истицало за време великог рата па и у мировним уговорима иза њега, према томе, где је скупљена (уписана) његова главница, према томе у чијим је главница рукама, чији су држављани чланови управе, ко стварно има пресудни утицај на вођење друштва (контролу), ко је у његовом пословању највише интересован, домаћи или страни држављани. А за сваку од тих чињеница, било појединy, било више њих уједно, наука и пракса вежу појам „страног друштва".

Ваља напоменути, да је у свим случајевима, где закони — па и међународни уговори — употребљавају реч „основано", нејасно, што значи „основано". Поготово овде не значи оно што у § 234 став 4 и § 246 став 2 овог нацрта или у § 217 предпредлога, него, у смислу наређења о страним друштвима, друштво је основано тек онда, када су, поред утврђивања правила, скупљања основне главнице, одржања оснивачке скупштине, испуњени и сви остали услови за правни постанак друштва, које захтевају закони земље, којој би друштво имало да припада. То се види из тога, што поменута наређења захтевају да друштво докаже своје правно постојање. Зато биће и боље, да се у тим наређењима избегава реч „основано".

III. Сви *трговачки и други уговори*, које је наша Краљевина после рата склопила са другим државама, а њих има поред неколико старих, између Краљевине Србије и страних држава, који према мировним уговорима још важе за нашу Краљевину, готово већ 20, не дају довољно јасних општих појмова. У међународним уговорима то је и разумљиво, јер њихов слог зависи и од воље сауговорача, а поред тога, политички и привредни интереси ни са наше стране нису код сваког уговора исти: од тих интереса пак зависи слог уговора. У појединости има много разлика већ у погледу *појма страног друштва: Седиште у страној држави и оснивање по њеним законима* познају као одлучне чињенице за одређивање припадности уговори са Албанијом, Француском, Грчком, Холандијом, Мађарском (чл. 13 трг. уговора), Немачком, Пољском (ипак је ту реч о седишту и „домицилу") и Швајцарском. Уговор са Летонском захтева *оснивање по законима* сауговорнице и *стварно седиште* на њеном подручју; по уговору са царинском унијом Белгије и Луксембурга довољно је за вршење права и за иступање пред судом, да је друштво *основано (constituée)* по законима друге државе, а за вршење права (мишљено ваљда за вршење послова) захтева се, да је друштво *настањено* (établie) у области сауговорнице; у уговору са Великом Британијом и Ирском реч је о друштвима, која су у другој држави настањена (established); уговор са Јапаном помиње друштва, која су у области друге државе *настањена* (domiciliée, не: établie) и по њеним законима *основана;* у уговору са Румунијом реч је о предузећима, која имају *правну личност* (personalité juridique) *друге државе;**) уговор са Шпањолском наводи друштва, која имају *седиште* у другој земљи; уговори са Египтом, Естонијом и Финском уопште не помињу друштва.

Напосе ваља истаћи ове уговоре: 1. у закључном протоколу уговора са француском је додато: lorsque une société ne remplissant pas les conditions prescrits á l'art. 2., en matière de siège social et de constitution, representera des intérêts appartenant en majorité á des ressortissants de l'une des Parties Contractantes, cette dernière pourra demander pour cette société au gouvernement de l'autre Partie le bénéfice des dispositions de la Convention; по чему се цени „la majorité", уговор не одређује.

*) ако би била персонална друштва у једној држави призната као правне особе, а у другој не, то би могло изазвати сукоб.

Разлике су битне.

Нигде није у нашим законима тачно речено, по чему се цени, да је друштво правно постало (склопљено, основано, конституисано) у одређеној држави: да ли према формалном, правилима одређеном *седишту* друштва, или према држави, у којој има своју *(централну)* управу, или према оној, где врши — у главноме — своје послове или има свој поглавити (продукцијски) настан (фабрику, рудник и сл.), или, што се нарочито истицало за време великог рата па и у мировним уговорима иза њега, према томе, где је скупљена (уписана) његова главница, према томе у чијим је главница рукама, чији су држављани чланови управе, ко стварно има пресудни утицај на вођење друштва (контролу), ко је у његовом пословању највише интересован, домаћи или страни држављани. А за сваку од тих чињеница, било појединy, било више њих уједно, наука и пракса вежу појам „страног друштва".

Ваља напоменути, да је у свим случајевима, где закони — па и међународни уговори — употребљавају реч „основано", нејасно, што значи „основано". Поготово овде не значи оно што у § 234 став 4 и § 246 став 2 овог нацрта или у § 217 предпредлога, него, у смислу наређења о страним друштвима, друштво је основано тек онда, када су, поред утврђивања правила, скупљања основне главнице, одржања оснивачке скупштине, испуњени и сви остали услови за правни постанак друштва, које захтевају закони земље, којој би друштво имало да припада. То се види из тога, што поменута наређења захтевају да друштво докаже своје правно постојање. Зато биће и боље, да се у тим наређењима избегава реч „основано".

III. Сви *трговачки и други уговори*, које је наша Краљевина после рата склопила са другим државама, а њих има поред неколико старих, између Краљевине Србије и страних држава, којим према мировним уговорима још важе за нашу Краљевину, готово већ 20, не дају довољно јасних општих појмова. У међународним уговорима то је и разумљиво, јер њихов слог зависи и од воље сауговорача, а поред тога, политички и привредни интереси њи са наше стране нису код сваког уговора исти: од тих интереса пак зависи слог уговора. У појединостима има много разлика већ у погледу *појма страног друштва: Седиште у страној држави и оснивање по њеним законима* познају као одлучне чињенице за одређивање припадности уговори са Албанијом, Француском, Грчком, Холандијом, Мађарском (чл. 13 трг. уговора), Немачком, Пољском (ипак је ту реч о седишту и „домицилу") и Швајцарском. Уговор са Летонском захтева *оснивање по законима* сауговорнице и *стварно седиште* на њеном подручју: по уговору са паринском унијом Белгије и Луксембурга довољно је за вршење права и за иступање пред судом, да је друштво *основано (constituée)* по законима друге државе, а за вршење права (мишљено ваљда за вршење послова) захтева се, да је друштво *настањено* (établie) у области сауговорнице; у уговору са Великом Британијом и Ирском реч је о друштвима, која су у другој држави настањена (established); уговор са Јапаном помиње друштва, која су у области друге државе *настањена* (domiciliée, не: établie) и по њеним законима *основана;* у уговору са Румунијом реч је о предузећима, која имају *правну личност* (personalité juridique) *друге државе;**) уговор са Шпањолском наводи друштва, која имају *седиште* у другој земљи; уговори са Египтом, Естонијом и Финском уопште не помињу друштва.

Напосе ваља истаћи ове уговоре: 1. у закључном протоколу уговора са француском је додато: lorsque une société ne remplissant pas les conditions prescrits á l'art. 2., en matière de siège social et de constitution, representera des intérêts appartenant en majorité á des ressortissants de l'une des Parties Contractantes, cette dernière pourra demander pour cette société au gouvernement de l'autre Partie le bénéfice des dispositions de la Convention; по чему се цени „la majorité", уговор не одређује.

*) ако би била персонална друштва у једној држави призната као правне особе, а у другој не, то би могло изазвати сукоб.

2. уговор са Италијом о трговини и пловидби одређује, да ће свака држава уговорница признати законско постојање (existence légale) трговачких друштава, која имају *седиште* у области друге државе и *„луноправно"* су основана по њеним законима; *та друштва ће се сматрати да припадају (appartenant) држави у којој имају седиште.* Чл. 17 истог уговора прописује, да ће правне особе и друштва ма које врсте, који су уписани у регистре једне од обеју држава или имају седиште у њој, као и правне особе и *друштва ма које врсте,* који су од једне од обеју држава признати као домаће правне особе или друштва па ма седиште имали и у иноземству . . . . . У уговору о настањивању и о консуларној служби су пак трговачким друштвима, која су *основана* у области друге државе, као и сваком друштву, које би та држава признала као домаће, за случај, да у области друге државе оснује подружницу или заступништво, наложене посебне дужности. Разлике су јасне.

3. У конвенцији са Мађарском ради избегавања двоструког опорезивања речено је (чл. 6): „За правна лица сматраће се, да им је *домицил* у месту њиховог *седишта,* а ако нема седишта, у месту њихове *централне администрације"* (но подружнице сматрају се у извесним пореским погледима за самосталне); по чл. 7: „Порез на тантијеме убире само држава, где је *законско седиште* или *централна дирекција,* која *дели* тантијеме; ако је седиште у једној, а централна дирекција у другој држави, пореске ће се власти споразумети у погледу пореске основице. У закључном протоколу поред седишта поменут је". *„centre effectiv".*

4. Сасвим посебан став заузима општа конвенција, којом се регулише пловидба ваздухом: „Ниједно друштво не може бити уписано као власник ваздухоплова, ако нема држављанство (nationalité) државе, у којој је ваздухоплов уписан, ако претседник друштва и бар 2/3 чланова управе немају исто држављанство; према томе и наш закон о саобраћају ваздухом („Службене новине" 1928 бр. 50—XIII) одређује, да морају деоничка или трговачка друштва или удружења своју *централу* имати у Краљевини, а претседник и бар 2/3 чланова управног и надзорног одбора морају бити наши држављани (шта ће редити за трговачка друштва код којих закони не познају претседника и одбор?).

5. Уговори са Аустријом, Италијом и Мађарском, који се тичу преноса друштава, који су постали потребни услед нових граница, имају много посебних наређења; али ови уговори нису више актуални.

Ма колико да је у наведеним уговорима различних становишта и нејасности у погледу одређивања самог појма „страног друштва", ипак су те тешкоће вазда сведене на однос између две државе. У том односу ваља водити рачуна само о одлучним чињеницама, које *тај* уговор садржи. Али за случајеве где уговора нема, мораће се ипак нашим законом одредити, које је друштво за нас страно.

Више јасноће је у међународним уговорима у погледу *врсте друштава,* на које се они односе. Најобичнија ликвида је: Деоничка и друга трговинска, индустријска, финансијска друштва укључив осигуравајућа друштва.

Неки уговори напосе помињу транспортна или пловидбена, пољопривредна друштва, други поред друштава (société, compagnie) изречно наводе друга удружења (associations), неки речју истичу да се односе на сва друштва, неки не именују изречно деоничка друштва. У ствари свакако изгледа да никако нису мишљена само деоничка и њима слична капиталска него и персонална друштва у најширем смислу. У том погледу уговори много су потпуниji од наших па и од велике већине страних трговачких законика.

Што се тиче *разликовања самог признавања правног постојања и правне способности од допуштања пословања* на разне начине, међународни уговори без сумње јаснији су од наших и других трговачких законика, али сами за себе често нису јасни. При томе ваља нагласити, да каткада није сасвим тачан наш превод француског изворника или да се не подударају сасвим оба изворника, и нарочито, да терминологија на нашем језику

није увек стална ни онда када је стална на другом, најчешће француском.

У ствари треба истаћи ово:

О *признавању правног постојања* у вези са правом standi in judicio, често са изречним наглашавањем правне заштите уопште и способности за стицање права, понекад и са правом иступања пред управним властима, говоре уговори са Албанијом (правно постојање — exsistence légale), Великом Британијом и Ирском (овлаштена — entitled), Чехословачком, Грчком (легални став и правна егсистенција — constitution légale et exsistence juridique), Холандском, Италијом (законски опстанак — exsistence légale), Јапаном (овлашћен — autorisé), Летонијом (пуноважан — de plein droit), Немачком, Пољском. Извесни уговори не помињу изрично признавање правног постојања али га изражавају на други начин: са Аустријом (изједначење друштава са појединим држављанима), са царинском унијом Белгије и Луксембурга (признање права standi in judicio), Француском (право настањивања — s'établir), Мађарском (право пословања), Румунијом (настањивање и пословање), Шпањолском (ius standi in judicio). Изгледа, да је у овим уговорима продрло начело, да је друштво у погледу своје правне способности у другој држави признато самом чињеницом, да у једној држави постоји (при томе ваља поменути, да је у уговорима са Француском и Немачком изречно речено, да се правно постојање друштва цени по законима друге државе).

Што се тиче дикције у погледу признавања правног постојања, и она је различна. Има уговора, који кажу „признаће се" у смислу француског „sera reconnue", а и таквих, који кажу, на нашем језику, „признаће се" у смислу „est reconnue" (дакле: „признаје се", „признато је"). Разлика би била, ако је намерна, за појединo друштво врло велика. Est reconnue значи, да је правно постојање признато самим уговором, чим је наша власт утврдила, да друштво има, рецимо, седиште у другој држави и да је основано по њеним законима; sera reconnue претпостављало би поред тога утврђивања још и посебан управни акт признавања. У прву скупину спадали би уговори са Албанијом, Аустријом, Белгијом: (declarent reconnaître, а наш превод: да ће признавати), Француском, Италијом (не сасвим јасно), Јапаном, Мађарском, Немачком (wird anerkannt, наш текст: признаће се, дакле разлика!), Румунијом, Шпанијом; у другу скупину уговори са Великом Британијом, Ирском, Чехословачком, Грчком, Холандијом, Летонском, Пољском. Но изгледа, да та разлика по духу уговора и према развитку међународног права није намерна, него да је у свима уговорима мишљено, да је друштву, које по законима једне државе уговорнице правно постоји у њој, самим утврђењем те чињенице од власти друге државе признато и правно постојање, ius standi in judicio итд. у другој држави уговорници.

У погледу *пословања, без оснивања посебне подружнице или заступства* (агентуре), било непосредно из иноземског настана било преко путника (трговачких агената) у уговорима нема великих разлика; редовно је изражено, да се мора страно друштво у таквом пословању придржавати закона и прописа, који су на снази у другој држави. Обим тог права одређен је или клаузулом највећег повлашћења, или су пак страна друштва сасвим изједначена са домаћима, неки уговори наводе и једно и друго, уговор са Холандском објашњава, да од једног и другог вреди оно што је за страна povoљније. Уопште, изгледа, то право пословања следује већ из самог уговора, али не свуда јасно. Тако је у уговору са Пољском сумњиво, да ли се припуштање (admise) односи једино на настањивање или и на само пословање без настана. Уговор са Шпањолском пак предвиђа засебан споразум, али опет није јасно, да ли једино за настањивање или и за само пословање. Према уговору са Летонском признање правног постојања не значи права настањивања ни, у опште, трајног пословања, слично уговор са Швајцарском.

Право *настањивања* није уређено па чак ни поменуто у свима уговорима; изречно га помињу уговори са Великом Бри-

танијом и Ирском, Француском, Холандском; само на основу клаузуле о највећем повлашћењу моћи ће се, где те клаузуле има, ваљда закључити, да постоји за друштва других држава, чији га уговори не наводе изречно. Ипак то није у свима случајевима сигурно, јер се поменута клаузула понегде налази у таквој вези, да би се могла односити само на врсту послова, а не и на начин вршења преко посебног настана на страни.

Што се тиче уговора, који изречно говоре о праву настањивања, у њима је редовно наглашено, да се страна друштва у том погледу подвргавају законима оне државе, у којој оснују подружницу итд.

И за право настањивања вреди поменута разлика, да није вазда јасно, да ли то право већ in concreto даје сам уговор или да је потребан нарочити управни акт припуштања; прво изгледа да вреди по уговорима са Француском, Италијом, Румунијом, друго по уговорима са Великом Британијом и Ирском, Холандском, Пољском (нарочито јасно речено). Но одредба, која се налази готово у свим уговорима, да се страна друштва морају равнати по домаћим законима, допушта тумачење, да је ствар домаћег законодавства, да ли захтева засебан управни акт о припуштању и онда, када то није изречно речено. Уговор са Мађарском проглашава, да право пословања не значи право настањивања.

2. Наука

У науци има спора између персоналног и територијалног начела. Прво је, изгледа, победило утолико, да се правно постојање страних друштава и њихова правна и делатна способност имају ценити по њиховом домаћем праву (са ограничењем, да не могу на страни захтевати повољнији положај но што га имају домаћа друштва те државе); и за њихову организацију, престанак и правне односе између друштва и другара признаје се персонални статут друштва. У другим погледима вреди територијално начело, дакле нарочито у погледу начина и обима пословања, стицања права итд. у страној држави (то је изражено и у уговорима).

Иста нејасност као у уговорима пак постоји у науци у погледу самог питања, које је друштво страно. Највише се признавало начело, да је припадност извесној држави одређена *седиштем* друштва, но често са додатком, да се *не* ради о *формалном*, правилима (код капиталских друштава) или уговором другара (код персоналних друштава) одређеном седишту, *него о стварном* седишту друштва, јер би друштва иначе могла изигравати примењивање закона оне државе, у којој развију своју делатност и врше своје послове, тиме, што чисто формално одређују седиште тамо, где им је било из којих разлога најпогодније. Али у томе, где је стварно седиште, у науци се много разилазило већ пре великог рата, а још више за време рата и у првим годинама после њега. Држава у којој је друштво „основано" (конституисано); она, у којој је уписана главница; где је његова управа, а у том погледу или држава, у којој се одржавају скупштине или она, из које се стварно управља његовим предузећем, држава, у којој друштво врши експлоатацију (дакле техничку делатност). Свако од тих гледишта је и побијано и приказивано су његове слабе стране. За време рата, када се радило о секвестрацији или ликвидацији „страних" предузећа, појавили су се нови погледи: друштво је страно, ако је већина његове главнице у рукама странаца; ако су чланови његових управних органа бар већином странци: па и онда, када оно претежно ради у интересу странаца или странци у њему имају одлучни утицај ма да она баш наведена два момента не би постојала (појам „контроле"); разуме се „странац" био је припадник једне од зараћених непријатељских држава. Рекло се чак, да је ствар власти, нарочито и суда, да у поједином случају по свим моментима, који у њему долазе у обзир, цени, да ли је друштво страно или не.

Но ускоро појавили су се гласови, који су упозоравали на слабе стране и ове новије доктрине, а нарочито на то, да са таквим режимом престаје сва правна сигурност и да је за практични привредни живот боље једно одређено гледиште, ма да

ваља теоријски није беспрекорно, али које омогућава извесну сталност у просуђивању припадности друштва одређеној држави. Изгледа да то мишљење полако преовлађује и да се мишљења опет враћају *седишту*, како је одређено уговором другара односно правилима, али с тим, да не сме бити одређено у противности са стварним положајем, него тамо, откуда се стварно управља друштвеним предузећем.

3. Страно законодавство и нацрти

Ни страни закони и нацрти у погледу страних друштава не уређују материју исцрпно. Овде се помињу само неки најновији.

1) *Данска* (зак. 15-IV-1930 З.А.И.Пр.Р IV Јг).

Страно деоничко друштво, које у својој земљи законски постоји (дакле није речено, које је друштво страно) — Подружница мора у свом називу јасно означити, да је подружница страног друштва као и његову „народност" . . . . . Чланови управе, који су настањени ван Данске и нису Данци, могу подружницу заступати само колективно са особом, која је настањена у земљи . . . . .

2) Италијански нацрт 1925 год.

Чл. 292. „Друштво које се оснује у Краљевини према овом законику и у њој одреди своје седиште, је домаће друштво и онда када му је предмет делатности на страни". Чл. 293. „Друштво, које се оснује на страни, а у Краљевини има седиште или главни предмет своје трговине, подвргнуто је наређењима овог законика".

Нејасно: што је са друштвом, које је основано у Италији, нема седиште у Италији, а има главну експлоатацију у Италији.

Даље нацрт даје прописе за друштва, основана ван земље, која имају у земљи споредно седиште, индустријско предузеће или стално заступство.

3) *Лихтенштајнски* цивилни законик има потанке прописе за све врсте друштава, које уређује, но код њега не треба губити из вида, да му је јасна тежња привући што више друштава. Зато чл. 232 одређује, да се припадност друштва, које је правна особа, цени искључиво по седишту. Али ипак чл. 233 одређује: Der Sitz der Verbandsperson befindet sich im Inlande, wenn sie hier den Mittelpunkt ihrer Verwaltungstätigkeit hat, oder einen wesentlichen Teil ihrer Wirksamkeit entfaltet oder ————— wenn die Statuten es bestimmen und die Eintragung ins Oeffentlichkeitsregister stattgefunden hat".

За персонална друштва одређује чл. 676, да као домаће друштво вреди оно, које има у Лихтенштајну према уговору другара седиште или је ту уписано у јавни регистар или ту има своју управу или битан део свога пословања или чија половина другара пребива у земљи. Но ако друштво има фирму (разуме се лихтенштајнску?), свакако седиште му је у Лихтенштајну. С правом се припомиње, да прописи лихтенштајнског законика могу довести до вишеструке припадности.

4) *Немачка*. Из § 201 посл. ст. трг. зак. произлази, да је једини критериј за припадност (формално) седиште друштва, но § 24 нем. грађ. зак. прописује (за нетрговачка друштва), да је седиште, ако није одређено што друго, у оном месту, где се води управа.

У оба немачка нацрта закона о деоничким друштвима (§ 28) задржано је начело седишта.

5) *Пољска*. Закон 1926 г. о међународном приватном праву чл. 1: Способност правних особа и свих друштава и удружења цени се по праву које вреди у месту њиховог *седишта*.

Према уредби 20 децембра 1928 о условима за припуштање деоничких и командитних деоничких друштава ка делатности у републици (на основу чл. 4 зак. о деоничким друштвима) као страно у смислу деоничког закона сматра се оно деоничко или командитно деоничко друштво, које има своје *седиште* ван земље.

6) *Бугарска*. Закон о друштвима са ограниченом одговорношћу подудара се, у погледу страних друштава, са аустријским (који код нас важи на подручју апелационих судова у Љубљани и Сплиту), одлучно је *седиште*.

7) *Кодиго Бустаманте* (нацрт законика о међународном приватном праву за Америку) *I. редакција:* чл. 32 La capacité civile des sociétés civiles commerciales ou industrielles est régie par les dispositions relatives au contrat de société.

Čl. 33 La conception de la personne juridique et ses droits fondamentaux sont régis par la loi personnelle.

Čl 245 Le caractère commercial d'une société collective ou en commandite sera régi par la loi à laquelle est soumis le contrat social et à son defaut par celle du lieu où elle a son domicile commercial.

Čl. 247 Le caractère commercial d'une société anonyme depend de la loi du lieu où se réunissent ses assemblées générales des actionnaires et, à son defaut, ou siègent normalement son conseil ou comité de direction.

Art. 251 Les sociétés commerciales dûment constituées dans un Etat contractant qui ont dans leur pays d'origine une personnalité juridique, en jouiront également dans les autres Etats contractants.

Art. 252 Sont nonobstant territoriales les dispositions qui se référent à la création, au fonctionnement et aux privilèges des banques d'escomte, des compagnies de magasins généraux de depot et semblables.

II. редакција изоставила је чл. 33, није битно изменила чл. 32, 264, 252, ана место чл. 247 дошли су чл. 248: Le caractère commercial d'une société anonyme depend de la loi de l'acte de société; à defaut, de la loi du lieu.... i čl. 252: Les sociétés commerciales dûment constituées dans l'un des Etats contractants jouiront, dans les autres Etats, de la même personnalité civile, sauf les restrictions apportées par la législation territoriale.

Кратице испод броја сваког параграфа значе:

Пур — пољска уредба о условима за припуштање страних д. д. и ком. д. д. 20-XII-1928.

Л — лихтенштајнски цивилни законик од 1926 год.

И — италијански нацрт трг. зак. од 1925 год.

Н () — немачки нацрт закона о д. д. и ком. д. д. од 1931 год.

С — српијански закон о акц. д. од 1896 год. У загради Предпредлог Трг. зак. од 1912 год.

Бгдсоо — бугарски закон о друштвима са ограниченом одговорношћу од 1924 год.

Мдсоо — мађарски закон о д. с. о. о. од 1928 год.

Д — дански закон о д. д. од 1930 год.

Адсоо — аустријски закон о д. с. о. о. од 1906 год.

Ацес. нар. — аустријска цесарска наредба о страним д. д. 1865 год. Л.Д.З. бр. 127.

Ху — хрватско-угарски трг. зак.

II. Предлог за наређења ове главе

Из свега наведеног произлази, да ни закони ни уговори ни наука нису још дошли до једног ма колико опште признатог одређеног система. Зато ваља ићи својим путем, према овим смерницама:

1. Првенство имају међународни уговори. Домаће право може њих само допуњавати, нарочито уколико се сами позивају на домаће законе држава уговорница.

2. За друштва из држава, са којима не постоје уговори, ваља одредити и припадност друштва, и дати одредбе о признавању његовог правног постојања и правне и делатне способности, о обиму права, која може стицати, о приступању нашим властима, о пословању било непосредно из иноземства било преко заступништава итд. у земљи, и, потанко, о оснивању, раду и престанку тих заступништава. У свим тим погледима ова наређења имала би допуњавати и међународне уговоре, уколико они не садрже наређења поменуте врсте. При томе могло би се десити, да домаћа наређења страним друштвима у којем погледу дају више права но поједини уговор, али то не може сметати, јер имају уговори клаузулу о највећем повлашћењу.

3. Наређења под 2) не би смела дирати у посебне домаће прописе, на пр. закона о ваздухопловству, закона, уредаба и наредаба о осигуравајућим друштвима, али могла би, сходним примењивањем, допуњавати и њих.

§ 546

Став 1. Саобразан је претходним смерницама т. 1 и 3.

Став 3 је потребан, јер нацрт трговачког законика не уређује командитна деоничка друштва.

Став 4. Ма да се облици трговачких друштава у свим законодавствима уопште подударају, ипак разлике нису искључене. Саме те разлике не би смеле спречавати припуштање страних друштава, нарочито с тога што међународни уговори махом говоре о трговачким друштвима без разлике облика. За такве облике став 4 даје потребна наређења.

§ 547

Најпростији и најсигурнији критериј за припадност друштва без сумње је његово *формално* седиште. Ниједан од других критерија, поменутих у уговорима, законима и литератури не ствара тако јасан положај. Баш за то неколико је најновијих закона и нацрта у првом реду признало тај критериј. Но он не може остати без коректива, јер омогућава изигравање нашег закона. То је посредно признато већ § 227 овог нацрта, који захтева, да се као седиште (домаћег) друштва одреди место, из кога се стварно управља друштвеним предузећем. То начело примењено је и овде. Његово преимућство према начелу средишта експлоатације је у томе, да се и друштвима са више, ваљда за њих подједнако важних средишта експлоатације у разним државама мора, по самој ствари, управљати са извесног центра. Изигравање наших закона спречава став 2 врло строгом санкцијом, која се, истина, неће моћи примењивати, уколико би била противна међународним уговорима. Став 3 даје само супсидијарну норму, за случај, да који страни закон не би захтевао формално одређено седиште.

Није овим параграфом уређен случај, да се формално седиште друштва налази у Краљевини, а стварно се друштвеним предузећем управља са стране. Из § 227 произлази као и из § 457, да се формално седиште друштва мора подударати са местом његове стварне средишне управе. Према томе друштво, које у Краљевини има само формално седиште, формално је домаће друштво, али оно врећа наређења § 223 т. 1 у вези са § 227. Та ће се повреда исправити на начин, прописан §§ 255 и сл. (престанак друштва због повреде наређења о оснивању); у обзир ће доћи нарочито § 255 став 2 т. 1.

§ 548

Одговара савременој науци.

Ако страно друштво мења припадност, могу тиме бити измењене и његова правна и делатна способност.

§ 549

За само пословање у Краљевини, без оснивања нарочитог заступништва, није потребна никаква дозвола, осим ако би била предвиђена међународним уговором. У истини, такво се пословање стварно и не може забранити, јер би се, уколико захтевају привредне прилике, ипак вршило, ако већ не непосредно, то посредно преко комисијонара итд. Зато је целисходније, а одговара и извесним међународним уговорима, да се за само, непосредно или посредно, пословање из *иностраног* седишта поставе само ови услови:

1. правно постојање друштва на страни;
2. ограничење пословања на послове, које, према облику друштва и предмету предузећа, могу вршити домаћа друштва исте врсте;
3. ограничење према правној и делатној способности (§ 548);
4. придржавање домаћих закона Краљевине;
5. узајамност. Њу не мора доказивати страно друштво; она се, у сумњи, утврђује по службеној дужности. Ако се не утврди да постоји, друштво не сме пословати у Краљевини. Нацрт за тај случај не предвиђа, како то чине извесни закони, посебну дозволу власти за само пословање. Заиста тешко је данас замислити

случај, да би наша Краљевина једнострано, без узајамности припустила пословање страног друштва. У том погледу дакле нацрт донекле отступа од закона о радњама, али је у складности са другим нашим законима и са признатим начелима у међународним односима.

Сасвим друкчији је положај у 4 ставу. Ствар је страног друштва да докаже своје правно постојање и обим своје способности (§ 548), али у погледу послова склопљених у Краљевини, као и таквих, који су закључени ма где, али их друштво мора испунити у Краљевини, не може се бранити својом неспособношћу, ако се њом не би могло бранити и домаће друштво; без тог додатка положај страних друштава могао би бити бољи од положаја домаћих. За регистрована заступништва страних друштава став 5 иде још даље, он фингира постојање друштва и његову способност у обиму способности домаћих друштава. То је, у једну руку, потребно ради поуздања у уписе у трговачки регистар, у другу руку могућно услед тога, што заступништво стварно постоји; у вези с тим је наређење § 554 став 2, т. 1.

Досадашњи наши закони захтевају, да друштво да изјаву, да *признаје*, за своје пословање у земљи, земаљске законе и земаљске судове. Нацрт не захтева такву изјаву, него даје позитиван пропис у том смислу. Не ради се о некаквом уговору између друштва и државе, а поред тога, ова се изјава по досадашњим законима захтева само за оснивање заступништва, док је јасно, да мора бити, ради заштите наших држављана, положај исти и у погледу правних односа — не само уговорних — који постају из пословања без заступништва.

§ 550

Нацрт отступа од наших досадашњих закона, изузев закона о друштвима са ограниченом одговорношћу, у томе, што за оснивање заступништва страног друштва начелно не захтева посебан управни акт припуштања. То је у духу система овог нацрта, који ни за оснивање домаћег деоничког или друштва са ограниченом одговорношћу начелно не захтева дозволу. Како код оснивања ових друштава у Краљевини, тако је и код оснивања заступништава страних друштава концесија за оснивање изнимка, али разуме се, битан услов, где је потребна. Мерило за то, да ли је потребна, искључиво је домаћи закон (§ 549 став 2). Уосталом, наши међународни уговори већ данас обухватају и јавна трговачка и командитна друштва, а за оснивање заступништава тих друштава ни данас не тражи се дозвола.

Што се тиче самог израза *„заступништво"* он је већ употребљен у нашој терминологији. Заиста, он је бољи од израза „подружница", јер је шири, а свакако еластичнији. Појам „подружнице" науком и праксом прилично је тачно опредељен, тако да страном друштву не би било превише тешко, свој настан у Краљевини организовати тако, да не би био подружница у смислу трговачког права и овог нацрта, а ипак би значио извесно месно средиште делатности у држави преко сопствених органа. Признати треба, додуше, да је захтевом уписа *сваког* заступништва у трговачки регистар донекле поремећен систем овог нацрта у погледу уписивања подружница, али то постоји већ и данас, бар у неким правним подручјима, а да се од тога нису приметиле потешкоће; поред тога је пак потребно зато, да се публика и власти могу лакше обавестити.

Прилози, потребни за упис, исти су као и данас, додата је заправо само т. 3 и проширене су тачке 4, 5 и 6; као замена за нормативни систем овог нацрта, и ради тачнијег обавештавања домаће публике.

Ставови 4 и 5 одговарају наређењима извесних међународних уговора (на пр. са Чехословачком, Аустријом, Бугарском, Италијом).

§ 551

Наређења става 1, т. 1 узето је из пољског и данског права. Његова умесност је несумњива.

Ставом 1, т. 5 је изражено, да за заступништва друштава, за чије би оснивање по нашим законима била потребна дозвола, управна власт може прописати нарочита ограничења. У тој вези

треба поменути разлику од постојећих закона, који захтевају, да свако страно друштво одреди извесну главницу за пословање у земљи. То наређење нема великог значаја, јер је врло тешко трајно и стварно надзиравати, да ли је испуњено, а поред тога може бити и нецелисходно, јер ће се употребљена главница равнати према обиму послова и другим приликама. Ипак је сама мисао задржана за друштва за чије је оснивање потребна дозвола. Не сме се са овим наређењем мешати пропис, да морају, примера ради, страна осигуравајућа друштва премијске резерве итд. улагати у земљи, тај посебни пропис остаје нетакнут (§ 546, став 1).

Став 2. Заступништво правно постане уписом у трговачки регистар, зато раније не може пословати као такво. То вреди и за заступништва персоналних друштава. Послови, које би друштво раније склопило преко стварно постојећег заступништва, обавезују друштво, пошто му није забрањено пословање без заступништва; санкција је у § 557 став 3 и у § 558 став 9.

§ 552

Наређење је целисходно ради поједностављења саобраћаја са властима, прим. § 554 став 9.

§ 553

Из става 2 произлази да за претставнике вреде §§ 331 и 334 односно §§ 503 и 504 овог нацрта, и нарочито, да §§ 503 и 504 вреде и за персонална друштва.

Ставом 3 уређено је питање обавезивања друштва пословањем претставника, зато није потребна она нарочита изјава друштва, која се тражи по нашим законима да је обавезано правним пословима свог заступништва. Само ради веће јасноће додато је, да се та обавеза не ограничава на имовину друштва у Краљевини него обухвата целу његову имовину. То вреди, разуме се, и за обавезе ex delicto, уколико друштво према нашим законима одговара за деликте.

§§ 554, 555

§§ 554 и 555 одговарају досадашњим законима, новина, из данског закона, само је § 555 став 2 т. 5 којом ће се страна друштва натерати на реално пословање. Уосталом мисао је изражена већ у § 217 хрв.-уг. трг. законика и у чл. 98 срб. зак. о акц. друштвима. Уплата на основну главницу, поменута у § 554 став 2, т. 3, разуме се, није уплата појединца, већ свота износа, који се појединим позивима на уплате захтевају од свих деоничара односно другара.

§ 556

Став 1. Из § 549 став 2 произлази, да наређења о ликвидацији друштава вреде и за ликвидацију заступништава страних друштава, са једном разликом, која је истакнута изразом „ће спровести" у § 556 став 1; формална ликвидација је према томе обавезна и код заступништава персоналних друштава, што за домаћа персонална друштва не важи.

Став 2. Мада су веровници, који имају потраживање из пословања заступништава у Краљевини, веровници друштва, дакле могу тражити намирење из целе његове имовине, ипак ће им првенство у ликвидацији заступништва стварно олакшати положај.

Став 3. Друштво би у држави, којој припада, могло престати и из разлога, који нису признати нашим законима, или из разлога, који стварно не постоје код нас, рецимо подржављење страног друштва, а код нас имамо интереса да друштво (заступништво) даље ради или бар немамо противног интереса. У таквом случају биће на месту наређење 3 става, њим је омогућено одржање једне већ постојеће привредне организације у земљи. Разуме се, да се то не може учинити без воље и сарадње страног друштва, и да су против злоупотребе потребне извесне каутеле ради заштите домаћих веровника.

§ 557

Уопште за одговорност за штету вреде наређења домаћих закона. Но она су дата за домаћа капиталска друштва, зато су се морала преудесити за заступдиштва страних друштава, нарочито персоналних.

§ 558

У погледу кривичне одговорности и одговорности за неред, где је аналогија искључена, потребна су исцрпна наређења. Ставом 9 предвиђен је већ поменути посебни деликт нереда, који овај нацрт не познаје код домаћих друштава.

§ 559

Пошто су наређења ове главе највећим делом принудне природе, морају се примењивати и на „стара"страна трговачка друштва, као што нацрт у погледу наређења принудне природе начелно исто предвиђа и за „стара" деоничка друштва и друштва са ограниченом одговорношћу. У стечена имовинска права тим се наређењима не дира.

B.

УПИТИ

ДРУГИ ДЕО

Трговачка друштва и тајно друштво

IV ГЛАВА

Друштво са ограниченом одговорношћу

1 ОТСЕК: ОПШТА НАРЕЂЕЊА

1. Да ли је, поред наређења нацрта, која искључују сукцесивно оснивање, потребно још изречно *забранити јавно позивање* на приступање друштву са ограниченом одговорношћу? Француски и мађарски закон имају такву забрану. За њу, теоријски, говори, да је д. с. о. о., што се тиче веза између њега и другара, доста блиско персоналним друштвима, против ње, да се досада у Краљевини колико је познато јавно позивање није ни вршило.

2. *§ 464* а) Целисходност наређења § 224 код д. с. о. о. (в. исто питање код деоничког друштва).

б) Целисходност постављања извесних грана д. с. о. о. под дозволу (§§ 225, 226).

3. *§ 465* а) Да ли је целисходно одређена најмања основна главница?

б) Да ли је целискодно одређен најмањи основни улог?

4. *§ 468* а) Да ли је целисходно отступање од наређења § 8 аустр. зак. о. д. с. о. о., који познаје само споредна повремена неновчана давања, а не и друге чинидбе.

б) Да ли ће § 468 одговарати стварним потребама? (в. и образложење ка § 468).

2 ОТСЕК: ПРАВА И ДУЖНОСТИ ДРУГАРА

3. Зајмови другара

5. *§ 485* Целисходност начела изражених у § 485:

а) уопште

б) нарочито става 3

ад а) и б) које би биле потребне измене?

в) да ли је рок од једне године у ставу 2 примерен?

3 ОТСЕК: ОРГАНИЗАЦИЈА ДРУШТВА СА ОГРАНИЧЕНОМ ОДГОВОРНОШЋУ

1. Скупштина

6. *§ 498* Да ли ваља и код д. с. о. о. допустити да мањина може захтевати ревизију извештаја о накнадним набавкама и нарочито њихове процене (у вези са § 296)?

7. *§ 501* Да ли ваља задржати наређења § 40 аустр. закона о. д. с. о. о., према којему се морају *сви*, и на скупштини донесени, закључци уписати у нарочиту „протоколну књигу" (в. образложење)?

2. Пословође (Управа)

8. *§ 503 став 2* Да ли ваља обзиром на чињеницу да су другари махом и једини пословође, за д. с. о. о. задржати наређење, да не може постати и остати пословођа онај, ко је под стечајем или је изгубио часна права (§ 331)?

9. *§ 505* Да ли је потребно или бар целисходно да се наређења § 339 о управном одбору протегну и на д. с. о. о.? У колико?

3. Надзор

10. *§ 514* став 2 и *§ 522*. Да ли су та наређења целисходна? Оба или само оно § 522? Које би биле потребне измене или допуне?

6 ОТСЕК: ПРЕСТАНАК ДРУШТВА

2. Ликвидација

11. *§ 524* Да ли је примерно одређен рок за исплате другарима све поменуте случајеве спајања? Које не?

3. Спајање

12. *§ 527 став 2*. Да ли је потребно или бар корисно предвидети све споменуте случајеве спајања? Које не?

7 ОТСЕК: ПРЕТВАРАЊЕ

13. *§ 528* 1. Да ли је целисходно предвидети и претварање д. с. о. о. у деоничко друштво?

2. Да ли је потребан позивни поступак и онда када се у претварању не смањи ни имовина друштва ни износ основне главнице?

3. Да ли би било потребно и другим начином олакшати претварање, на пр. таксеним олакшицама?

8 ОТСЕК: ОДГОВОРНОСТ

1. Одговорност за штету

14. *§ 530* у вези са §§ 508 и 510. 1. Да ли ваља за д. с. о. о. примити наређења § 72 мађарског закона, да надзорни орган, који нема довољне стручне способности, одговара за штету, која би се могла избећи, да је се послужио стручњаком? Какве би могле бити последице по д. с. о. о., ако се то наређење прими?

2. Да ли би то било потребно и за деоничко друштво?

33083

САДРЖАЈ

А.
ТЕКСТ НАЦРТА

I
ДРУГИ ДЕО. ТРГОВАЧКА ДРУШТВА И ТАЈНО ДРУШТВО

Четврта Глава — Друштво са ограниченом одговорношћу

Страна

Први Отсек — Општа наређења . . . . . 3— 6

Други Отсек — Права и дужности другара:
1. Основни улози . . . . . 6— 9
2. Накнадне доплате . . . . . 9—10
3. Зајмови другара 10
4. Удели у друштву . . . . . 10—13

Трећи Отсек — Организација друштва са ограниченом одговорношћу:
1. Скупштина . . . . . 13—16
2. Пословође (Управа) . . . . . 16—17
3. Надзор . . . . . 17—19

Четврти Отсек — Рачуноводство . . . . . 19—20

Пети Отсек — Измена правила:
1. Општа наређења 20
2. Повишење основне главнице . . . . . 20—21
3. Снижење основне главнице 21

Шести Отсек — Престанак друштва:
1 Престанак . . . . . 22—23
2. Ликвидација . . . . . 23—24
3. Спајање 24

Седми Отсек — Претварање . . . . . 24—26

Осми Отсек — Одговорност:
1. Одговорност за штету . . . . . 26—27
2. Кривична одговорност и одговорност за неред 27—28

Девети Отсек — Прелазна и завршна наређења . . . 28—30

II
ДРУГИ ДЕО. ТРГОВАЧКА ДРУШТВА И ТАЈНО ДРУШТВО

Шеста Глава — Страна трговачка друштва . . . . . 31—37

Б.
ОБРАЗЛОЖЕЊЕ НАЦРТА

I
ДРУГИ ДЕО. ТРГОВАЧКА ДРУШТВА И ТАЈНО ДРУШТВО

Четврта Глава. Друштво са ограниченом одговорношћу

Увод . . . . . 38—42

Први Отсек — Општа наређења . . . . . 42—48

Други Отсек — Права и дужности другара:
1. Основни улози . . . . . 48—50
2. Накнадне доплате 50

Страна
3. Зајмови другара . . . . . 50—52
4. Удели . . . . . 52—54
Трећи Отсек — Организација друштва са ограниченом одговорношћу:
1. Скупштина . . . . . 54—56
2. Пословође (Управа) 56
3. Надзор . . . . . 56—58
Четврти Отсек — Рачуноводство . . . . . 58—59
Пети Отсек — Измена правила:
1. Општа наређења 59
2. Повишење основне главнице . . . . . 59—60
3. Снижење основне главнице 60
Шести Отсек — Престанак друштва:
1. Престанак . . . . . 60—63
2. Ликвидација 63
3. Спајање . . . . . 63—64
Седми Отсек — Претварање . . . . . 64—67
Осми Отсек — Одговорност:
1. Одговорност за штету 67
2. Казне . . . . . 67—68
Девети Отсек — Прелазна и завршна наређења . . . 68

II

ДРУГИ ДЕО. ТРГОВАЧКА ДРУШТВА И ТАЈНО ДРУШТВО

Шеста Глава — Страна трговачка друштва

I Опште примедбе 69
1. Домаће право . . . . . 69—74
2. Наука . . . . . 74—75
3. Страно законодавство и нацрти . . . . . 75—76
II Предлог за наређења шесте Главе . . . . . 76—80

В.

УПИТИ

ДРУГИ ДЕО. ТРГОВАЧКА ДРУШТВА И ТАЈНО ДРУШТВО

Четврта Глава. Друштво са ограниченом одговорношћу 81—82